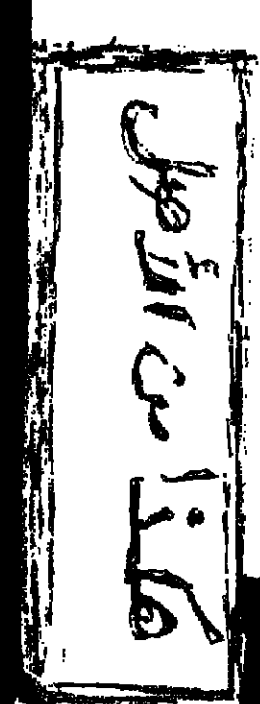
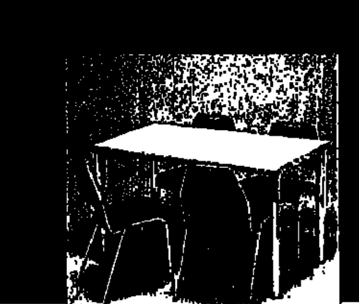
מעריב
סופשבוע

כ' בניסן, תשמ"ח 7.4.1988

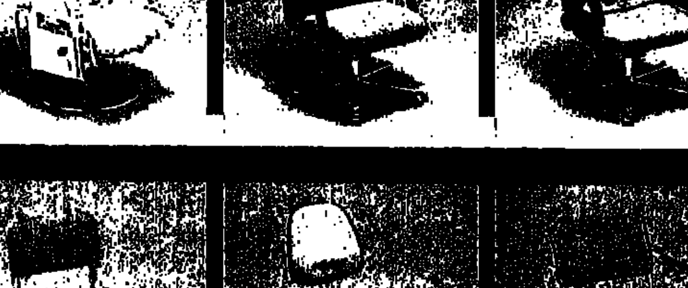
חברון 88'.
בעצם נלחמים בילדים

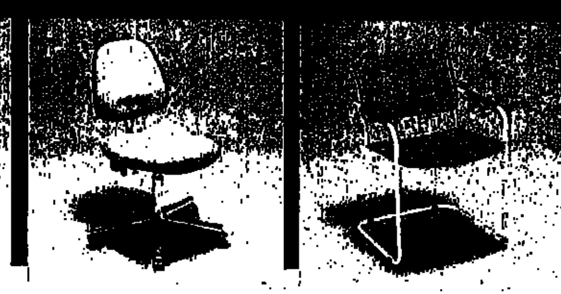
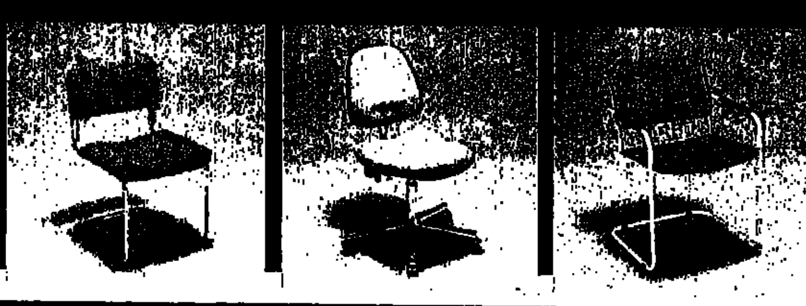
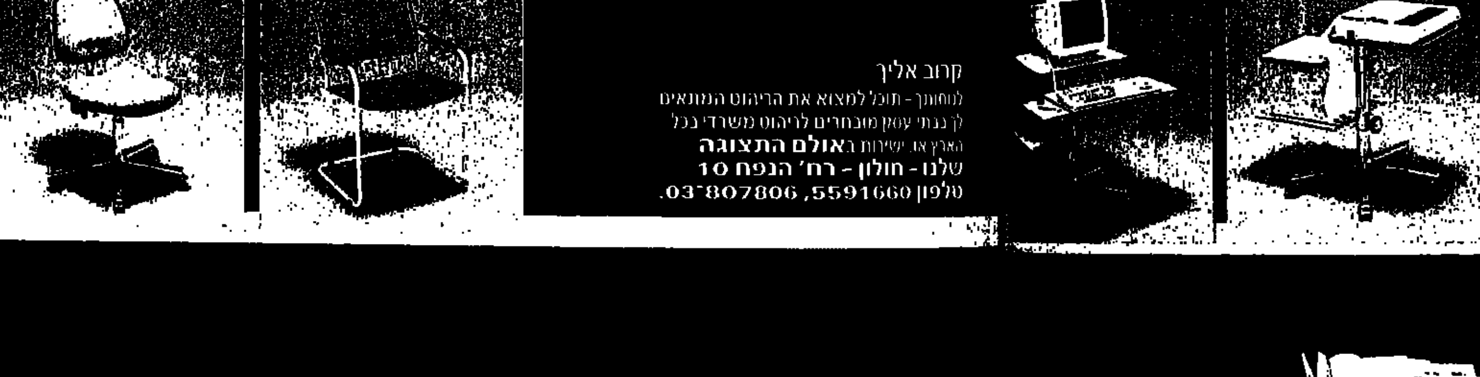
הווידויים של רודולף הס,
על ספסל בנתניה

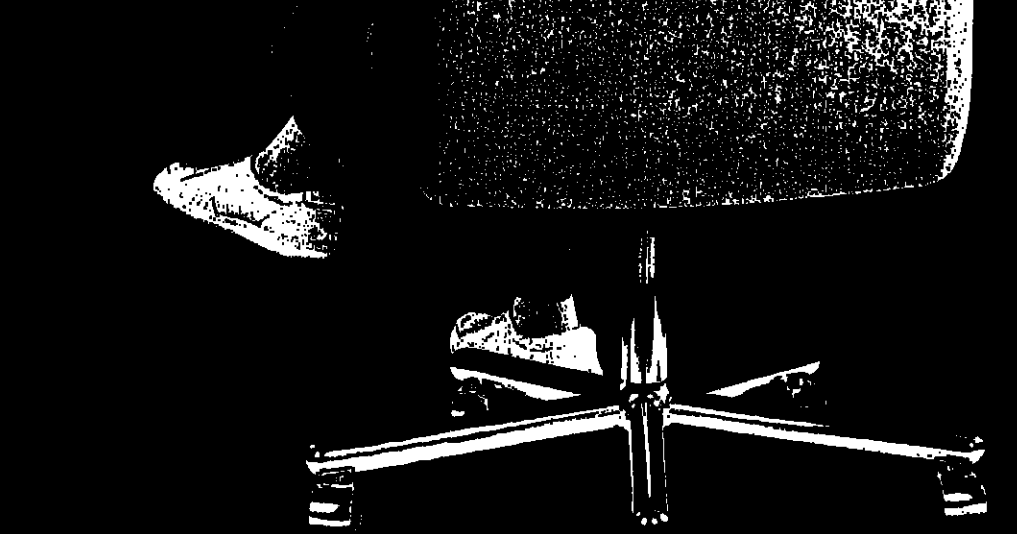

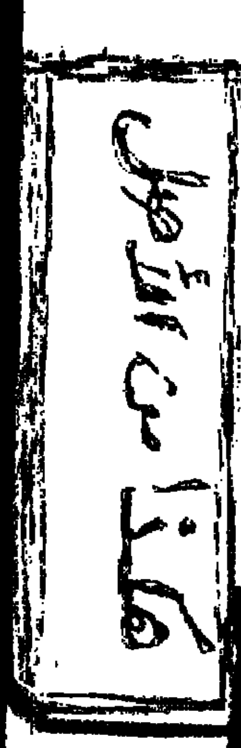

יש לך על מה להשען
בכנען - רהיטי צרעה, יצרנו עבורך קו מוצרים יפהפה, במבנה אורטופדי משופר המתחשב במירב שקולי הנדסת־אנוש.
המעבדה הארגונומית שלנו, בשילוב מעצב בינלאומי וגיבוי של טכנולוגיות מפעלנו, (שהוא הגדול, החדיש והיחיד מסוגו בישראל) מבטיחים לך איכות ונוחות יום־יום, שעה־שעה ולשנים ארוכות.
אנו מעמידים לרשותך מגוון עשיר במיוחד ליצירת נקודות עבודה וניהול אופטימליות: כורסאות מנהל, כורסאות אירוח, כסאות מזכירות, שולחנות תואמים - כולל שולחנות־מחשב וקו מוצרים מיוחד לריהוט מוסדי: בתי מלון, אולמות ומסעדות.
הכל בעיצוב חדש ואלגנטי, בצבעוניות שובת־עין ובאיכות בינלאומית עם תו־תקן ישראלי, אירופאי ואמריקאי.
אתה חושב כמו שאתה יושב
יש קשר ישיר בין מצב הגוף בעבודה לבין יכולת התפקוד והתמורה שלך. כדי שתוכל להפיק מעצמך יותר אתה צריך ריהוט שמבין עקרון חשוב זה.
קרוב אליך
לנוחותך - תוכל למצוא את הריהוט המותאם לך בנתי עסק מובחרים לריהוט משרדי בכל הארץ או ישירות באולם התצוגה שלנו - חולון - רח' הנפח 10 טלפון 5591660, 03־807806.

רהיטי צרעה
בסיס טוב
לראש טוב
שים לב לתווית המקורית של רהיטי צרעה

רעם לוריא — מבט עולמי

סופשבוע

כ' בניסן, תשמ"ח 7.4.1988

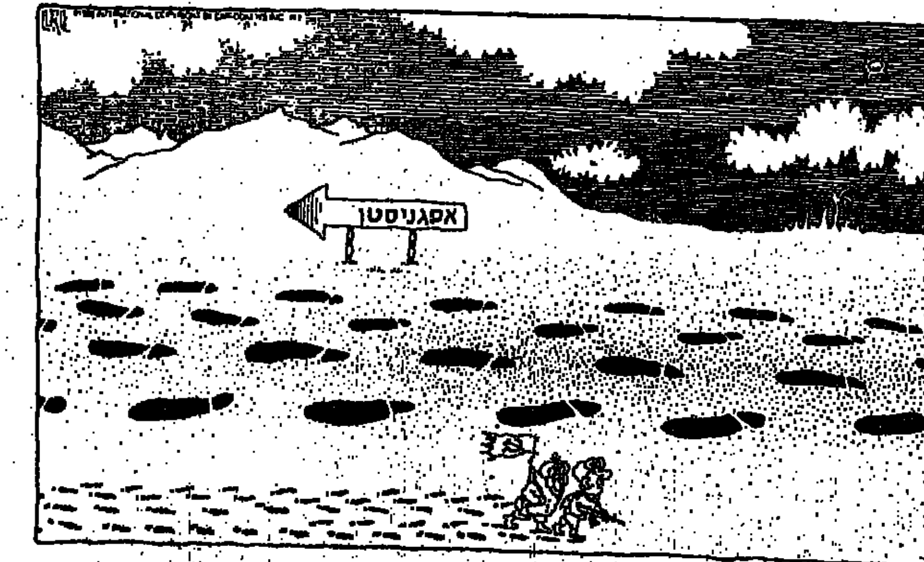
בשער: שר, "מוכת ירח". חיים היפים אחרי גיל 40. כתבה בעמוד 16.

עורך: עמי דור־און
סגנית עורך: דניאלה בוקשטין
סגנית עורך: אורית הראל
עורך גרפי: ירום נאמן
מעצבות: אורלי אנשל, שרי אנסקי, נטע גרינשטן
מודעות: אורי דגן

"תודה לאל שמדובר בסכסוך כל כך מרוחק ומנותק"

"אתה זוכר כמה שונה היתה ההרגשה כשנכנסנו?!"

בעצם נלחמים ילדים

מאת אורי גינוסר

מובלים למעצר (בתמונה הגדולה) – את המעצרים עורכים בעיקר בלילה; הילדים (בתמונה הקטנה), הם הכוח העיקרי שנלחם. כשאתה מתקרב – הם בורחים.
הצילומים בכתבה זו צולמו בידי ראובן קסטרו, יוסי אלוני ויצחק אלהרר

היתה שעת לילה מאוחרת כשהחלו החיילים ללכת לכיוון היעד. ירד גשם והבוץ הטובעני סייע להחריש את צעדי המטפסים בין הטראסות. בתיכנון המקורי דובר על הגעה שקטה לכפר וניצול אלמנט ההפתעה, אבל למרות הגשם והבוץ היה מי שנערך ל"התקפה".

מאות מטרים לפני שנגלו לעיני הכוח הבתים הראשונים, אפשר היה כבר לשמוע בברור כיצד מתחילים התצפיתנים להעיר את תושבי הכפר ולארגן את המגננה. כשהחיילים פרצו פנימה והחלו רצים בין הסמטאות, כבר הודלק הגנרטור בכפר ומאות אנשים כבר חיכו ערים. הקרב, עם או בלי מרכאות, החל. הוא נמשך מספר שעות בטרם נדמו הדי הירי וקולות החבטה והניפוץ של האבנים והבקבוקים. הרמטכ"ל דן שומרון, יאמר כמה ימים אחר כך בשיחה, שלא מדובר כאן במלחמה. בפנים, במרדף אחר עשרות רבות של כפריים מתגוננים, המיידים מכל הבא ליד ומסרבים להשמע להוראת העוצר, זה בהחלט נראה קצת יותר מסתם תרגיל אימונים.

בלוחמת שטח בנוי ילמדו אותך לנוע צמוד לקירות מחשש לירי מחלון, או מגג, עכשיו אתה נצמד לקיר, כי מסבירים לך שהאבן או הבקבוק נעים בדרך כלל במסלול קשתי. חוץ מזה, כדי "לנקות" את כל הרחובות מן האויב המתגונן, צריך "לטהר" אותם פיסית. בריצה מהירה, מחצר לחצר ומרחוב לרחוב.

זה יכול לקרות בכפרים רבים ביהודה ושומרון. לכפר הזה קוראים ארנא. ב"א, לא כמו עידנא דריתחא. כבר הרבה זמן שהוא עושה צרות ממקום מושבו, 16 ק"מ מערבית לעיר חברון, על הכביש הקרוי "חוצה יהודה", שמחבר את חברון עם קרית גת. זה כלל ידוי אבנים על הכביש הראשי. הצבת מחסומים בכביש הפנימי המוביל לכפר, הצתת מוביל טנקים של צה"ל שנקלע לכפר בטעות וגם אוטובוס נושא לוחית רשוי ישראלית, שעמד להסיע פועלים לישראל. כפר בעייתי, פרוש על פני שלוש גבעות נישאות, שמקנות לו שליטה מצויינת ומאלצות את מי שמבקש להשתלט עליו להשתמש בכוחות גדולים ולהקיף אותו ממספר עברים. צה"ל בא לשם לעשות סדר, לבצע מעצרים ולהוכיח מי בעל הבית.

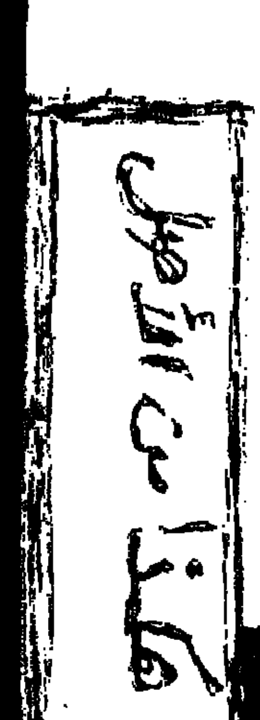
היה שם קרב לא קל. כשאבן מתעופפת בחושך, קשה לאתר מהיכן בדיוק נזרקה וצריך לרוץ בערך לכיוון, בתקווה לגלות משהו. בדרך, יש סיכוי לחטוף עוד. המקומיים מכירים טוב יותר כל פינה. אם היעדר פחד, פירושו אומץ, אז יש בארנא לפחות כמה עשרות נערים אמיצים שגם קנהו של חייל הניצב 20 מטר מהם ומכוון לעברם כדור גומי, לא מנע מהם לברוח הצידה. הכדור פגע, הנער נאנק, אבל הצליח לרוץ הלאה. בטח לא מתים מזה. האומץ כולל גם תחכום רב. בנסיון לגרור קבוצה של חיילים למארב מתוכנן של אבנים, זועק לפתע מישהו במבטא עברי טוב: "תפסתי מישהו, בואו תעזרו, שבתאי, משה, תגיעו הנה". יכול להיות שהעובדה ששום שבתאי לא היה באותו רגע בסביבה מנעה אי נעימות רצינית.

היה כבר כמעט בוקר כששקט החל משתרר בכפר. החיילים התפזרו על גגות, בעיקר בצמתים ובככרות מרכזיות. על הגג יכולת לראות את ציוד החובה של הימים האלה. מערומי אבנים, ארגזי בקבוקים וגם בצלים מוכנים כנגד רימוני הגז. המסוקים שמתחילים לחוג ממעל, נותנים איזו תחושה ש"בסרט הזה כבר היינו" – "אפוקליפסה עכשיו" אולי? אבל המסוקים של צה"ל לא באו בדיוק לירות, אלא לאתר את המוני הגברים תושבי הכפר שהעדיפו, בחסות החשיכה, לברוח להרים. אחד מהם גם יתפנה לפנות פצוע מקומי שנורה מקרוב אחרי שלראשונה בהיסטוריה הקצרה של המהומות בשטחים נזרק לעבר רכב של משמר הגבול רימון יד שהתפוצץ ופצע חייל אחד.

יש עוצר בארנא, ומתחת לגג שעליו אתה ניצב נמצאת משפחה. עכשיו מתחילים לבקש רשות לצאת ולעשות את הצרכים בחצר, או לאפות את פיתת הבוקר לילדים בטאבון הסמוך. בבית אחר מגיעות אל סרן גיל שתי נשים נרגשות ומודיעות לו על לידה הממשמשת ובאה. בלווי צמוד של שני חיילים לאבטחת שלומן, הולכות השתיים להביא מיילדת מסימטה סמוכה. מהגג יראה לפתע גיל

(המשך בעמוד 9)

הם מכתיבים את הקצב. הם מציתים את האש והצבא נזעק לכב... הכריזו כבר על אוטונומיה, וכשהצבא מתקרב – הם בורחים. ולצבא אסור לאבד צלם אנוש, אסור להתעלל, אסור לירות סתם כך, אפילו ...גובה לזריקת בקבוק תבערה. הר חברון, 1988. מלחמה מוזרה עם פחדים אחרים. יומן של ...לואים. דברים שרואים משם.

בעצם נלחמים בילדים

(המשך מעמוד 7)
וקנה אחת הנתמכת בידי שתי הנשים פוסעת לעבר הבית. זו המיילדת. אחרי עוד כמה דקות כשבסימטה סמוכה מתחילה לפתע התקוממות קלה ונשמעות יריות, יוצאת הזקנה ומבשרת שנולד בן. החיילים אומרים: "מברוק".

היריות הן בפינה הדרומית של הכפר. כוח קטן על אחד הגגות נרגם באבנים, וכלית ברירה נעים האנשים לתוך הבית פנימה. ההמון מסביב מתחיל לנפץ את החלונות ומאיים לפרוץ פנימה. יש כאן סכנת חיים, אבל סגן ב', מתעקש בינתיים לא לפגוע. המקומיים יודעים שצה"ל לא יורה כדי להרוג והם מתמקמים מאחורי טראסות, כשרק פלג גופם העליון חשוף. הירי באוויר אינו עוזר ודרך החלון מכוון ב' היטב ופוגע בכל זאת ברגלי אחד המתפרעים. תוך שניות מגיעה לשם מכונית פורד טרנזיט ומפנה את הפצוע. גם זה לא מספיק כדי להפסיק את ההתפרעות. אחרי זמן קצר מגיע למקום כוח נוסף ומפזר את התוקפים לכל עבר. "אין כאן מלחמה", אמר הרמטכ"ל בשיחת הסיכום.

בבוקר מתחילים החיילים לאסוף צעירים וגברים מתוך הבתים לחקירה. אתה נכנס לבתים שבלילה נרגמו מכיוונם אבנים, אבל לך תדע מי זרק עליך ומי לא. כשמישהו מנסה לשכנע אותך שהוא בסדר ובטוח לא עשה כלום, הוא מנסה לפרוט על קירבה כלשהי. משהו בסגנון: "אני אף פעם לא מסתובב, אני עובד במפעל יכין באשקלון". אין באוויר תחושה של שנאה. הכל תכליתי כזה. לבצע חיפוש באדיבות ובתקיפות, למצוא לפעמים נער שמתחבא בתוך ארון ולקחת לחקירה. יש שם חייל בשם יוסי שגמר בדיקה באיזה בית, והוא מקטר ללא הרף על העבודה הזו שצריך לעשות כאן. אבל היוסי הזה נכנס אחרי שתי דקות לבית נוסף, וביעילות מירבית מוציא משם עוד ארבעה צעירים. אף אחד לא נמלט מהעבודה למרות התחושות.

החייל, הלוחם, הוא בדרך כלל טכנוקרט יעיל שמורגל לעשות מה שאומרים לו. אין רגשות. יש לו מטרה אחרת. את העצורים מרכזים בדרך כלל ליד כלי הרכב ושם מחכים הנהגים ועוד כמה אנשי מיפקדה.

לעיתים מחליף את מחסום האבנים מחסום של שלושה עצי ברוש שנוסרו והונחו לרוחב הכביש, או שלדות רכב ישנות, שקודם לכן הועלו באש. גם כשמתחילה התנועה הרגלית ממבואות הכפר אל הרחבות פנימה, ממשיכים לפגוש בכל פינה את מערומי האבנים. אבנים, לא חלוקי נחל. ברור לך שבכפר הזה, כמו גם ברבים אחרים, יש חוליות מיוחדות שתפקידן להקים את המחסומים בלילה, מחשש לכניסה של כוח צה"ל, ולפתוח אותם בבוקר כדי לאפשר לתושבי הכפר לנוע החוצה. במרכז הכפר אפשר לראות סימנים והמעידים שבשעות אחר הצהריים היתה שם "חגיגה" קטנה. שרידים מפוייחים של צמיגים על הכביש ורגל אש"ף על חוט החשמל. רק שם תמצא את הדגלים שהרי קשה להוריד. מישהו מלחש שאנחנו עדים כאן למלחמת הקוממיות הפלשתינית.

נוהל המעצרים קבוע בדרך כלל. מגיעים,

שבועיים נתנך מתקן בשם עופר, לא הרחק מירושלים. כמה אוהלים גדולים שמוקפים בגדרות, זה בעצם הסיפור כולו. השהיה באוהלים בקור הצורב היא כבר עונש לא קטן. לאנשי הצבא במקום, שגם הם לא מלקקים דבש, התקינו לפחות תנורים באוהלים. העצירים מובאים לשם באוטובוסים, עוברים כולם בדיקת רופא ורק אחר כך מקבלים ציוד ומפוזרים באוהלים.

על הר חברון ורצועת עזה

ארבעה חודשים אחרי תעסוקה מבצעית קודמת בעזה, אי אפשר להימנע בהתייצבות באיזור חברון, מהשוואה בין האזורים. "הייתם פעם בשטחים?" ישאל מפקד הגיזרה, בשיחת הפתיחה, וכשישמע על שרות של מספר פעמים ברצועה, יבטל זאת במין "גאוות יחידה" מוזרה כזו. "כאן", הוא אומר, "סיפור אחר לגמרי".

כיסורו של רכר האבן של הנער בג'בליה מרויקת בריזק כמו של הנער בבית אומר, או ארנא. גם להבעיר צמיג לא לוקח לעזתים יותר זמן מאשר לחבר'ת בחברון. ובכל זאת, יש כאן מבנה קצת אחר. ברצועה צפוף ומצחין בדרך כלל, והעיר עזה כולה כמעט שיכולה להיחשב כמחנה פליטים אחד גדול. בחברון העיר והכפרים מסביב, יש לך תחושה "נקיה" יותר. לא משחקים ב"פרינציפים" ולא מתביישים ברמת חיים. בונים בתים חדשים ומפוארים, יש גם טנארו ואופל ולא רק "ביג'ו" (פיג'ו). לא צפוף כל כל כך. אוויר ההרים נקי והביוב זורם לא פעם בתעלות המיועדות לכך.

"אנשי חברון", יאמר איש המינהל האזרחי בשיחת הפתיחה, "הם אנשים קשים, ברווים במוצאם". יתכן – קר בחורף בהר חברון, לא פעם גשום, בלילות רבים מכסה ערפל כבד את האיזור. ובכל זאת, בשעה ששיניך מאיימות לנקוש בתוך מעיל וסוודר ועוד כמה גטקסים מתחת, בג'ינס הסיור הפתוח, מסתובבים לך הילדים המקומיים חצי יחפים עם איזה מעיל מצ'וקמק, כמעט ארישים.

אזור קשה הר חברון. סלעי, מצוקי מאד. אבל החקלאי המקומי יודע להוציא מן האדמה שלו את המכסימום בחריצות מרהימה. בכל מידרון אתה מגלה טראסות, בכל ואדי או גיא יש בוסתן. גם בשיפוע התלול ביותר יצליח הכפרי לאלתר עוד כמה מטרים רבועים של שדה, באמצעות המחרשה והחמור. יש הרבה יופי באיזור הזה, בעיקר בחורף, כשהכל ירוק. לרבים מזכיר הנוף את הגיזרה המזרחית בלבנון. העשיה והחריצות של הכפריים היוצאים לעבודה תמיד, מהווה ניגוד משווע לתכונה העיר, המציגה מרבית שעות היום בטלה מאונס ללא מסחר וללא לימודים.

(המשך בעמוד הבא)

הילדים, הנערים, הם בעצם הכוח העיקרי שנלחם, עם או בלי מרכאות, בצבא. אלה שנותנים לך את התחושה עד כמה המצב נלעג ועצוב כאחד. הם יודעים טוב מאוד להתגרות מרחוק ואתה רואה אנשים מבוגרים שלא מסוגלים לא לקחת את העניין אישית

חושף הם ידעו תמיד לשלוח יד ולקסת, אם יתאפשר להם. מי שרוצה לעשות את העבודה בלי סנטימנטים, לא כל כך מאושר מהמחשבה שעליו להפקיד שם את האנשים שעצר. גם בידי אנשי מג"ב, לא אוהבים להפקיד...נכון מג"ב עושה את העבודה השחורה והקשה מאוד וגם השוחקת, ובכל זאת...

יש אגב, גם דילמות מסוג אחר, קצת יותר קטנות. אחרי יום שלם ששהית על גג ביתו של מישהו, אתה יורד למטה בדרך לצאת מן הכפר ובעל הבית מתעקש להציע תה עם שיבא. הוא, הדרך אגב, מאוד יעלב אם לא תסכים...

מעצרי לילה

במוצאי שבת אחד הולכים לבצע מעצרים בכפר תרקומיא. לתרקומיא יש שתי כניסות מהכביש הראשי חצה יהודה, ובכל אחת מהן שלט. באחד כתוב תרקומיא, בשני תרקומיה. לא ברור. בכל מקרה, בשתי הכניסות מכינים המקומיים מחסומי אבנים דרך קבע. זו מין תשתית קבועה של מחסומי אבנים גדולות בצד הדרך, שבתוך שניות מוזזות הצידה, או לחילופין שמים אותן חזרה. הכוח של צה"ל, שנע לשם בכמה כלי רכב וכותר בציר המערבי, נאלץ לפנות כמה מחסומים בעצמו.

מאבטחים מסביב, נכנסים לבית, מוציאים אנשים ממצב של חלומות (איוהז), עורכים מסדר זהוי קצר, מאתרים ומורים למי שחיפשת להתלבש, מסתלקים במהירות. הרבה צעירים יוצאים כך מהבית בעל כורחם, עם הרבה סימני שאלה מתי ישובו. בדרך כלל זה יקח מספר חודשים. פה ושם סופקת כפיים בבקשת תחינה אם או אשה בכתונת לילה שמרנית מאד, לעיתים ילד בוכה, בדרך כלל חוזרים שאר בני הבית אל המזרון וממשיכים לישון, קצת מצחיק לומר, אבל המצבים האלה הם גם דרך להציץ אל ביתו של הערבי־הכפרי ולגלות משפחות שלמות שרועות על מזרונים בחדר אחד. "היכן מוצאים ההורים פינה לעצמם"?, אתה שואל למשל.

נשמע קצת נדוש, אבל במוצאי שבת בכפר תרקומיא, היה דווקא ליל ירח נפלא. מסוג הלילות שנהוג לומר עליהם שהם מתאימים לרומנטיקה דווקא ולא למעצרים. אבל זו כמובן מחשבה שברקע העבודה הרי נמשכת כל השנה. יש לא פעם תופעות שקשה להסביר, אולי צירופי מקרים.

המהומות והמעצרים, אגב, מאלצים את כוחות הבטחון לארגן עוד מתקני כליאה. במתקנים הרגילים בערים הערביות הגדולות בירו"ש מתחיל להיות צפוף מדי, וצריך לפנות מקום לעצורים הבאים. לפני

(המשך מהעמוד הקודם)

"זה לא נעים לראות גן סגור" כתב פעם יונתן גפן באיזה שיר, זה גם לא נעים לראות עיר גדולה בשיממונה. בבוקר נפתחות החנויות לממכר מזון למספר שעות, פה ושם מתגנב מישהו למוסך לסדר משהו ברכב וזהו. מתי יצאו כאן בערב סתם לטייל ולאכול אולי איזו גלידה? מתי ראו כאן סרט קולנוע? זה חסר להם בכלל? איך מעבירים שבועות שלמים בבית בלי שום תעסוקה, זולת זריקת אבנים על הצבא?

לפני מספר חודשים אפשר היה לפזר הפגנות כדין ודברים של אנשי המינהל האזרחי עם המוכתר המקומי. עכשיו, הרי נכתב כבר לא פעם, עושים לזקנים רק כבוד, אבל את העסק מנהלים הצעירים. צה"ל וכוחות הבטחון, שהורגלו במשך שנים לעסוק במניעת פעילות חבלנית עויינת, מתמודדים עכשיו עם מסיתים וההערכות למצב החדש איננה בת־יום. אחת הבעיות העיקריות היא שמוקדי ההסתה היו תמיד בתי הספר והמסגדים. בתי הספר סגורים ולמסגדים אסור להיכנס. צה"ל גם לא יעיז בדרך כלל לנתק את הרמקולים במסגדים המשדרים בצד התפילה גם את דברי ההסתה.

אחרי שנים שבהם הורגלת לבדוק בשטחים מכוניות, לבקש תעודות וזיהוי צהובות (רצועת עזה) ואדומות (יו"ש), לפנות מכוניות מיושביהן ולפרק את תכולתן בחיפוש אחר אמצעי חבלה ונשק, אתה מוצא את עצמך עכשיו נדרך דווקא כשמגיעה משאית עמוסה בצמיגים והנהג שלה הוא שווכה בחקירה יסודית יותר. אחרי שהתרגלת "להפעיל" מקומיים בפינוי מחסומי אבנים וצמיגים, אתה מגלה שהם מתבצרים לא פעם בבתים מאחורי דלתות נעולות, ואין בסביבה מי שיפנה.

המתנחלים

בשעת ערב מאוחרת, במבואות חברון, חונים שני ג'יפים של הסיור להפסקה קצרה בצד הדרך. מתוך הערפל מגיחות לפתע שתי מכוניות הנעצרות בחריקת בלמים ומתוכן מזנקים כמה אנשים עם רובי עוזי ביד. אתה נדרך, אבל אחרי שניה מגלה שביד השניה יש להם תרמוס של קפה ועוד תרמוס של נס קפה, וגם כמה סוגים של עוגיות. גם הקיבוצניק שיושב ליד ההגה של אחד הג'יפים, ורק לפני מספר דקות גמר להרצות על "עד כמה מיותרת הנוכחות היהודית באיזור", מסתער עכשיו על התרמוסים. קפה מנצח לפעמים פוליטיקה.

המתנחלים מנהלים עם צה"ל רומן מתמשך. רומן בעייתי. בקור מקפיא העצמות של הר חברון, רחוק ממטבחה של אמא, או של האשה, עם מטבח צבאי מאולתר שבו אוכלים במשך שבועיים רק "בולי ביף" מחומם, יש בתשומת הלב הגסטרונומית של האנשים האלה הרבה. "מתנחלים" נראה לך שם, בצד הכביש, מונח שמתאים לסלון בתל אביב הרחוקה. כאן הם נראים לך דווקא על־הכיפאק, סחבקים. אי של קירבה בים האבנים והשנאה מסביב.

המתנחלים מנהלים עם צה"ל רומן מתמשך, בעייתי. בקור מקפיא העצמות של הר חברון, רחוק ממטבחה של אמא, או האשה, עם המטבח הצבאי המאולתר, יש בתשומת הלב הגסטרונומית שלהם הרבה

משה, בן 10, ואחיו גרב, בן שש, ומבקשים סיבוב. אחרי דקה אתה מגלה שהם מכירים את כל הקצינים בגיזרה וגם בג'יפ הם כבר רוצים לנהוג לבד. באדורה, על לוח המודעות, יש הזמנה להרצאה במוצאי השבת במעלה חבר. "המרצה", אומרת ההזמנה, "יהיה שלמה באום מוותיקי יחידה 101, מומחה לטיפול בטרור ובאוכלוסיה עויינת".

כארבע לפנות בוקר נמה קרית ארבע את שנתה. לשומר הגברתן בשער העיר יש מצב רוח טוב, והוא מציע לך, מהבודקה המתוממת שלו, בעודו משקיף עליך בג'יפ הפתוח, "להפעיל את מיזוג האוויר במכונית". קרית ארבע מזכירה בעצם שכונה בירושלים. משהו כמו שכונת גילה. לכאורה, ישוב עצמאי מגודר, נבדל מהאוכלוסיה הערבית. בפועל – חבית תוססת שקשורה כל הזמן לישוב היהודי בתוך חברון. בית הדסה, בית רומנו, תל רומיידה. שמות בתרשות. בלב העיר, ליד הקסבה, בעימות תמידי עם התושבים המקומיים. הרבה תקריות היו שם באחרונה, הרבה ירי. למתנחלים, למורת רוחו של הצבא, יש אצבע רכה מדי על ההדק.

כש"חם" בתוך חברון, גם מחלחול הסמוכה ניתן לשמוע את הדי הירי. בכל פעם כשיש צרות בתוך העיר נקראים תושבים מקרית ארבע לבוא ולסייע. הצבא מוצא עצמו לא פעם מוטרד בהפרדת כוחות בין ערבים ויהודים וזה מעצבן. לא פעם יש תחושה שהמתנחלים, המרעיפים על הצבא חיבה רבה, מבקשים

כולם ידברו ראשית על מה שאסור. אסור לאבד צלם אנוש, אסור להתעלל, אסור לירות סתם כך ומי שירה יצטרך להסביר. פחות מדי הנחיות של מה מותר ומה צריך. לא פעם צריך להתאמץ מאוד וגם להיות קר רוח כדי לא להתפתות ולירות

במערב הר חברון יש שני ישובים יהודים, תלם ואדורה. ישובים קטנים. אדורה מטופחת מאד, למרות שגרים שם בקרוואנים ומצביעים על חורשה סמוכה שפעם יהיה בה ישוב קבע. גם הבתים בתלם אינם בדיוק וילות הפאר של אורנית, אריאל, או שערי תקווה. אפילו מי שלא כל כך בעד ההתיישבות במערב הר חברון, לא יכול שלא לחוש הערכה למי שבא לגור כאן בתנאים לא קלים, כנראה מתוך אמונה ברעיון.

יש בתלם מועדון קטן עם וידאו, אבל רק המילואימניקים ששומרים שם מאכלסים אותו לפעמים, משעמם בערב. כששני הג'יפים נכנסים לשמונה בערב לוודא שהכל כשורה, רצים לעברם

לגבות את המחיר בקבלת לגיטמציה להשתוללות רבתי בעיר. משהו בנוסח: תעלימו עין. האינטרסים של הצבא כידוע, קצת שונים. חברון במובן הזה של חיכוך צמוד בלב העיר בין יהודים וערבים, היא מן הסתם, העיר הבעייתית ביותר ביהודה ושומרון.

לא לירות

צה"ל חרד היום מאד לתדמיתו. פרשת החיילים המכים מול מצלמות הטלוויזיה, משפיעה על כל מי שמתדרך אותך בטרם שתגיע לאיזור. בבסיס אימונים של צה"ל בדרום הארץ, מבקש אלוף פקוד הדרום, יצחק מרדכי, להתייצב אישית כדי להסביר לך מדוע בוטל אימון שתוכנן זמן רב ובמקומו יעלה הגדוד לתעסוקה מבצעית בהר חברון. אחריו ולפניו ידברו איתך בתוך יממה אחת גם המג"ד, המח"ט, והאוגדונר שלך, ואחר כך גם המפקדים בגיזרה. כולם ידברו ראשית על מה שאסור. אסור לאבד צלם אנוש, אסור להתעלל, אסור לירות סתם כך ומי שירה יצטרך להסביר. פחות מדי הנחיות של מה מותר ומה צריך. הוראות הפתיחה באש אגב, קפדניות מאד. אפילו בתגובה לזריקת בקבוק תבערה אין להשיב באש, אלא אם כלי הרכב שלך נפגע ויהיה בהוראות את חורק.

לא פעם צריך להתאמץ מאד וגם להיות קר רוח במידה לא מבוטלת, כדי לא להתפתות ולירות. הוראות פתיחה באש זה עניין אחד, ומצוקה בשטח זה עניין אחר. הרבה סיורים רגליים או ממונעים, שכוללים כוחות קטנים, מוצאים עצמם מותקפים בידי עשרות ומאות כפריים וזה לא פשוט.

הסיור שנכנס לכפר בית אומר נוסע וחוזר באותו ציר. המקומיים מנצלים זאת לא פעם כדי להמתין לכוח בדרך חזרה ולהכין לו מארב קטן. הסיור של גבי מצא את עצמו בוקר אחד בערפל סמיך במרכז הכפר, מול מחסום אבנים שחסם את הדרך. עד שהספיק להבין מה קרה, כבר התגודדו כמה עשרות מטרים מאחוריו מאות מתפרעים. גבי נתן הוראה לא לירות. הוא עצר שני כלי רכב מקומיים שעברו בסמוך והורה לנהגים להציב אותם לפני הג'יפים של הסיור. מחסה. אחר כך הורה לנהגים להתחיל ולפנות את מחסום האבנים מלפנים.

בינתיים הגיע למקום מוכתר הכפר, למין מו"מ. המוכתר הודיע שאם החיילים יצאו מהכפר לא תהיה התפרעות. גבי השיב לו שהצבא לא מקבל תכתיבים והוא יצא מתי שהוא רוצה. בשלב זה כבר פונה המחסום ועכשיו נותרה רק הדרך התנצה. שני הנהגים הושבו על מכסי המנוע של הג'יפים כמעין בני ערובה וכך התקדם הכוח הקטן להתקדם, כשחלק מהחיילים מאבטח ורגלית מחצר. בפתח הכפר שוחררו השניים ומפתחות כלי רכבם הוחזרו להם. זה בטח לא נשמע הומניטרי כל כך ליפי הנפש בסלון בתל אביב, וגם גבי לא כל כך אהב את זה. אבל באותו יום לא דיווחו ברדיו על תקריות בבית אומר. פשוט, כי לא ירו שם.

התיקשורת

ההערכות מדברות על כ־700 צוותי טלוויזיה וסתם עיתונאים, המסתובבים ביהודה ושומרון. מספרים של המפקדים בגיזרה. אז חוץ מערבים ומתנחלים יש לך, החייל בשטח, עוד בעיה וקוראים לה תיקשורת. התיקשורת לא מלקקת. שם רכש באחרונה ההנחיות הן בפירוש לא ליצור איתה מגע, לא להפריע לה לעבוד ולא להתראיין. בסופי שבוע מונעים ממנה להיכנס

(המשך בעמוד 48)

כומר הווידויים של אסיר מס' 7

מאת אלכס דורון

רודולף הס

שארל גאבל, הכומר שהיה ממונה על נשמתו של רודולף הס, יושב על ספסל במידרחוב של נתניה, העיר בה הוא גר בגלל אהבתה של אשתו לישראל, ונזכר בנאצי, בידידות המוזרה, במפלצת. הס, סגנו וממלא מקומו של היטלר, התאבד על פי הגירסה הרשמית בצריף עץ קטן בכלא שפנדאו, בגיל 93. גאבל לא מאמין. שיחות על תנ"ך, תה, מוסיקה קלאסית ואף מילה כמאט על המלחמה. "אינני מבין איך זה קרה, לא תיארתי לעצמי למה שזה יוביל", התוודה הפושע באוזני הכומר.

אסיר מס. 7 שכב על מיטת הברזל בתאו ובהה בתיקרה. על הקיר למראשותיו היו שלוש מפות של הירח, מתנת סוכנות החלל האמריקנית. בשעה שתיים נפתחה דלת הברזל הכבדה והכומר נכנס, בידיו ספר תנ"ך. כיוון שהיה זה יום שמש נהדר של יולי, החליטו האסיר והכומר להתחיל בבילוי המשותף שלהם, דווקא בגן הכלא. "הטבע היה מסעיר, על פי דרכו", נזכר הכומר באותו יום רביעי של קיץ 1981. אסיר מס. 7, זקוף קומה חרף גילו המתקדם מאוד, עיניים-שקועות, עשה לו אז מנהג קבוע לצעוד שעתיים־שלוש ביום בשבילי הגן הקטן.

"מה נשמע בחוץ?", פתח האסיר בשיחה.

"העולם רוגש. ישראל הפציצה את הכור הגרעיני העירקי", החל הכומר בדיווחו.

"גוט גימאכט!" (טוב עשתה), ענה האסיר קצרות.

"השבועון הצרפתי 'פארי מץ' מוסר שזו היתה התקפת מנע", המשיך הכומר.

"אני מצדיק באופן מוחלט את בגין (אז ראש ממשלת ישראל – א.ד.). היתה לו סיבה טובה להורות על המבצע הזה. בינינו לבין עצמנו, אני חושב שלערבים היו כוונות לאיים על ישראל, באמצעות פצצה אטומית", חיווה האסיר את דעתו.

אסיר מס. 7 היה רודולף הס, סגנו וממלא מקומו של היטלר, והכומר, "הממונה על נשמתו" – הפאסטור הפרוטסטנטי שארל גאבל. הס התאבד, על פי הגירסה הרשמית, באוגוסט 1987, בצריף העץ הקטן שבגן כלא שפנדאו. הוא היה בן 93. גאבל נמצא עתה בישראל.

"הס, לא ייאמן, גילה עניין גדול בישראל", סיפר גאבל לפני ימים אחדים בנתניה. "מאחר שבמהלך תשע השנים וארבעה החודשים שלי ככומר שלו בשפנדאו, ביקרתי גם פעמים רבות בישראל, בעיקר כמדריך קבוצות צליינים, נהגתי לספר לו על מה שראיתי. במיוחד סיפרתי על ירושלים, על מדבר סיני, סנטה קתרינה, על ביקורים בקיבוצים ומושבים. מעולם, בכל התקופה הזאת, לא השמיע הס הערה אנטישמית כלשהי, ותבע שאספר לו עוד ועוד. ישראל גירתה את דימיונו. הוא היה עצור מאוד

(המשך בעמוד הבא)

שארל גאבל בנתניה. משתעשע ברעיון שאולי יקבלו אותו לישיבה

צילם: בני גלזר

"בישראל אנחנו מוצאים את השלווה הנפשית"

אפשר לפגוש את הכומר גאבל דק הגזרה, מאיר פנים ורך דיבור בכיכר העצמאות בנתניה, על ספסלי הבטון, ליד המיזרקה בלב המידרחוב המשקיף אל שפת הים. כאן הוא מטייל ונהנה מהשמש הישראלית, מצחוקם של ילדים, מאורות השקיעה.

הוא נשוי לבלגית ז'וסיאן, שלמדה עברית באולפן עקיבא והתאהבה בישראל. הספיקה כבר לעבוד כאן בבית אבות, כמתנדבת במגן דוד אדום, בוויצ"ו. יש להם שמונה ילדים – ארבעה שלהם וארבעה מאומצים, הצעיר בן 16 וחצי. כולם בפאריס. יש גם 13 נכדים. המאומצים הם שניים מזאיר, אחד מצ'אד ואחד מדרום קוריאה. הילד המאומץ הראשון, יתום, הצטרף למשפחה בזאיר. השני, היתה תינוקת שנמצאה בידי חיילי צבא קונגו במלחמת האזרחים שם. היא הובאה למטה הצלב האדום, שם עבדה ז'וסיאן ב-1964. הקוריאני הגיע ב-1977: "יום אחד גילינו שיש לנו מספיק מקום בבית לעוד ילד. כתבנו לארגון כנסייתי בפאריס, המקבל לידיו מדי שנה לטפל ב-20-30 ילדים מקוריאה ולמסרם לאימוץ. כך הגיע אלינו מארק, הצעיר ביותר".

השיחות עם גאבל נערכת בדירתו השכורה בנתניה, כשהוא מוקף באוסף גבוה בתלבושות של לאומים שונים, התחביבה של רעייתו, ליד ספרים רבים על ישראל והשואה. סופרת "מעריב" אינגה דויטשקרון, מחברת הספר "את יהודיה!" שגם פורסם בצרפת, סייעה כמתורגמנית.

"לפני מלחמת העולם", סיפר הכומר, "היה אבי ראש המזכירות של הדוזן מפאריס, נצר למשפחת אורליאן, התובעת לעצמה את כס המלכות בצרפת. הוא היה פוליטיקאי ואני זוכר שב-1938, כילד, שמעתי אותו מדבר בגנות הסכם מינכן".

במלחמה, הצטרף האב למחתרת הצרפתית ושימש באלחוטן – שומר הקשר עם לונדון. זמן מת גם היה "אסיר מלחמה", במחנות במערב פרוסיה ובמגדבורג. ב-1940 עזר ליהודים בחבל אלזס וציידם במסמכים מזוייפים. "אבי התמתה בזיופים מעולים", הוא מתבדח, "ואמי עזרה בבריסל להציל יהודיה בת 13, שאביה נלכד בידי הנאצים ונשלח למחנה השמדה".

גאבל למד באוניברסיטת מונפלייה, התנדב לארגון צעירי המחתרת הצרפתית ואחרי המלחמה שירת בצי. הצטרף לחיל הישע, עסק בהוראת בבית ספר תיכון בזאיר ובצ'אד. היה פעיל בצלב האדום. ב-1977 התגייס בדרגת סרן לצבא הצרפתי, כדי לשמש כומר בקהילה הפרוטסטנטית בברלין ובתוקף תפקיד זה, הגיע לכלא שפנדאו ואל האסיר הבודד ביותר בעולם – הס.

"אני מתקשה להאמין שהס התאבד. כדי לתלות עצמו על חוט חשמל בצריף שבגן, היה דרוש כוח, ולהערכתי לא היה לו כוח, לצעד מרחיק לכת שכזה".

הס הפקיד בידיו את צוואתו וביקש להיטמן באחוזת הקבר המשפחתית. הבקשה מומשה רק שבעת שבועות לאחר מותו. גאבל לא ניהל את הטקס, בניגוד לכתוב בצוואה שהס הפקיד בידיו.

בתחילת 1987 עזב גאבל את הצבא הצרפתי והלך בעקבות רעייתו, לישראל. "כאן אנחנו מוצאים את השלווה הנפשית שלנו", הוא מסביר.

"יש לי בית בשאטוה, בצרפת, אבל את רוב רכושנו שם מכרנו ובאנו לכאן. ילדינו כבר יודעים כי מעתה נבוא אליהם רק פעם בשנה. מעתה, אנחנו כאן. אשתי קשרה קשרים אמיצים עם ישראלים, היא עברה תהליך של שינוי. רואה בישראל את ביתה. אולי גם בגלל החינוך המצרי שקיבלנו. הכרנו את סיפורי התנ"ך, על האבות והמלכים, עוד לפני שלמדנו את הברית החדשה. אני יודע שזה לא כל כך מובן, אבל זוהי האמת. אני רוצה ללמוד כאן יהדות. למדתי מעט עברית ואני מתכונן לחזור לאולפן, החודש. יתכן שאעסוק בהוראת השפה הצרפתית, אבל אני משתעשע ברעיון שאולי יקבלו אותי לישיבה. יתכן שיש כאן עניין סנטימנטלי – אצל אשתי זה בהחלט עניין שבא מהלב – אבל מבחינתי, לבטח יש כאן עניין אינטלקטואלי עמוק".

(המשך מהעמוד הקודם)

בתגובותיו, בניגוד לאשתו, אילזה, שהפגינה התלהבות מכל סיפור ישראלי, אך התעניין בפרטי הפרטים. במיוחד במעשי הפלאים של ישראל בהפרחת המדבר. סיפרתי לו על תותים הגדלים בחממות, על ימית, על רמת הגולן.

"הביקורים שלי בתאו נערכו מדי יום ד', החל מהשעה שתיים אחר הצהריים. תחילה רק ל-90 דקות, אבל בהמשך התארכו עד שלוש שעות. אפילו אנשי המשמר הסובייטים, התרככו עם הזמן ולא הקפידו על קוצו של יו"ד, כפי שנהגו קודם לכן עם אחרון המנהיגים הנאציים. קראתי באוזניו פרקים נבחרים מהתנ"ך ומהברית החדשה, קטעים ממאמרי עתונים וספרים. את המאמרים על ישראל וירושלים, הופתעתי לגלות, הוא שמר ליד מיטתו. באחד הביקורים שלי, הפתיעני כששלף אותם מהמגירה ואמר: 'יש לי משהו מעניין בשבילך'... לאחר ביקור אחד בישראל, התירו לי שלטונות הכלא להקרין לו בתאו 100 שיקופיות, בעיקר מירושלים. הוא התפעל ממראה עיניו. גם שומריו, אז היו אלה רוסים, הסתקרנו מאוד מן ההצגה והצטופפו ליד דלת התא שלו. זה היה מחזה מוזר.

"הס ידע שאני מתכונן לבוא לישראל כדי להתגורר בה בשנים הקרובות, אבל הציג בקשה אחת בעניין הזה: 'תישאר עמי עד סופי ואחר כך תיסע לשם'. הבטחתי לו זאת".

הכומר גאבל ניהל יומן מפגישותיו עם הס ולא מכבר פירסם אותו בספר "שיחות אסורות עם רודולף הס (1977–1986)", שראה אור בפאריס (הוצאת פלון) ותורגם עתה לגרמנית ואנגלית. "הקשרים שלי איתו התהדקו עם הזמן וזה נראה לי טבעי. להערכתי, בתוך-תוכו הוא השתנה באורח קיצוני ב-40 שנותיו בכלא שפנדאו. בשנותיו האחרונות השלים עם אלוהים, ואף כי הס מעולם לא השמיע מילת ביקורת כלשהי נגד היטלר – שלגביו הוא היה לא רק הפיהרר, המנהיג והמפקד שאחריו יש ללכת בעיניים עצומות, אלא גם ידיד נפש והסנדק של בנו – נדמה לי שהביע חרטה על מעשיו, לא האמין עוד בנאציזם, הכיר בתוצאותיו ההרסניות ומתח ביקורת על הניאו-נאצים.

"הס נמנע מלדבר על העבר. בעניין הזה נסגר לחלוטין. דחק את עברו עמוק עמוק בתאי מוחו ונעל אותו שם. לא ניתן היה לדובבו על פרשת טיסתו המסתורית, המדהימה, לאנגליה, במאי 1941, על מה שעמד מאחוריה, על חמש שנות הכלא באנגליה (עד תום מלחמת העולם השניה). יתכן שנדע פרטים נוספים על אלו הידועים עד כה, רק בשנת 2017, כשיפתחו ארכיוני המלחמה הבריטיים. לדעתי, הס החל את חייו מחדש רק אחרי 1966, משנותר האסיר הבודד בכלא הענק, לאחר ששני עמיתיו, שר החימוש אלברט שפר ומנהיג הנוער ההיטלראי, באלדור פון שיראך, שוחררו".

> "כשדיברנו על הניאו-נאצים שטוענים כי מחנות ההשמדה הם המצאה, הס אמר: 'הם מטורפים, זה עוד שגעון שלהם'"

הכומר גאבל, בן 59, שנולד בוואטרלו, בלגיה לאב ממוצא צרפתי, הגיע לשפנדאו ב-1977. בהתאם להסכם בין ארבע מעצמות הברית, היו הצרפתים אחראים על אספקת שירותי הדת לאסירים הנאציים.

בהתאם לתקנון הכלא, נאסר על הס להיפגש עם גרמנים, פרט לבני משפחתו הקרובים ביותר (שניתן להם לבקרו לחצי שעה בלבד מדי חודש; בשנים האחרונות התארכה הפגישה החודשית הזו לשעה). בכל ביקור כזה נכחו תמיד נציגים מארבע המעצמות ומתורגמניהם.

על הכומר נאסר ללחוץ את ידו, לפנות אליו בשמו – רק במלים "אסיר מספר שבע". כאשר הגיע טכנאי גרמני, כדי לתקן תקלה כלשהי בכלא, הוכנס הס לבידוד בתאו ועל החלון הניחו קרטון, כדי שלא יוכל לראותו בעבודה. בשפנדאו שירתו בני לאומים שונים, אך לא גרמנים. היו שם בני ארבע מעצמות הברית, בעיקר אנשי צבא, רופאים ומתורגמנים. אנשי התחזוקה היו מתוניס, צ'ילי, פולין, זאיר, יוגוסלוויה. הטבחים איטלקים ועובדות הנקיון ממרוקו – בסך הכל 80 איש. שלושים אנשי הצבא התחלפו מדי חודש: חודש אחד הופקדה השמירה וניהול הכלא בידי צבא ארה"ב, אחר כך בידי הבריטים, בחודש השלישי בידי הרוסים וברביעי בידי הצרפתים, וחוזר חלילה.

לא התירו להביא לו מתנה או לקבל ממנו מכתב ללא אישור מוקדם. כל עתון וספר (פרט לתנ"ך שבידי הכומר), שהוכנסו לתאו, נבדקו בקפידה וכל מכתב להס וממנו – צונזר. "פעם הבאתי לו ספר על ירושלים והרוסים שלחו אותו למטה שלהם בפוטסדאם לבדיקת צנזורה. הספר הוחזר עם מספר קטלוגי – לספריית הכלא". הס קיבל מדי יום לקריאה ארבעה עתונים בגרמנית, שלושה מהמערב ואחד מהמזרח, אלא שכל ידיעה או מאמר שעסקו בצורה כלשהי בתקופה הנאצית, נחתכו מתוכם. כל עניין שנגע בהס, חייב הסכמה של ארבעת מפקדי הכלא, נציגי ארבע המעצמות, אפילו כשהדבר עסק במתן תרופה כלשהי. לעתים נמשכו הוויכוחים ביניהם, גם בנושאים רפואיים, שעות אחרות".

תחילה דאג גאבל רק לשירותי הדת להס, אך במשך הזמן הסתכן והתיידד עימו מאד. למעשה, שימש הקשר היחיד שבין הס לעולם שמחוץ לחומות הכלא.

"הפגישות שלנו, שהחלו בקריאה בתנ"ך – לרוב תהילים ואיוב – בפרשנות על הפסוקים שעסקו בחטאים ובמחילות, בפיטפוט על מזג האוויר ועל המשפחה, נמשכו בדיווחים קצרים על נושאים אקטואליים. לעתים שוחחנו תוך כדי צעידה בגן, לאורך 150 מטר. כמעט כל פגישה נסתיימה בשתיית תה, שהס מזג לשנינו מקומקום חשמלי ובהאזנה לתקליטי מוסיקה קלאסית. נאסר עליו להאזין למוסיקה ללא נוכחות הכומר. בתא מס. 17, תאו של הס, היו כ-250 תקליטים, שנאספו מהתאים השונים, לאחר שהאסירים האחרים עזבו. הס אהב במיוחד את גונו. "למשל, אחרי השיחה שעסקה בהפצצת הכור בעיראק, האזנו לשני שירים דתיים ולקטע מהסימפוניה החמישית".

התא של הס, מספר גאבל, היה מורכב משני חדרים בשטח של 9 מ"ר. היה שם חדר להלבשה והחדרון ששימש כספריה וכחדר טלוויזיה. התירו להס לצפות בתוכניות מסויימות מאוד. למשל: משחקי כדורגל וטניס. כשביקש לצפות במישדר אקטואליה, חייב היה בהסכמת ארבעה מפקדי הכלא. לא התירו לו לראות תוכניות טלוויזיה שעסקו בעבר הנאצי, במלחמת העולם, בשואת יהודי אירופה, במחנות ריכוז והשמדה. הסובייטים הקפידו מאוד בעניין הזה.

"פעם ראיתי בידיו ספר שעסק בהיסטוריה של קרבות ימיים. כל התיאורים הנוגעים לקרבות ממלחמת העולם השניה נתלשו ממנו. כאשר ביקרה אותו אשתו, בראשונה מאז 1969 (קודם לכן סירב לפגשה), נכחו במקום ארבעה אנשי צבא והמתורגמן נהג להתערב בשיחה. נאסר עליה ללחוץ את ידו. המגע היחיד ביניהם היה כשבקצות אצבעותיה סייעה לו, לזקן, להסיר את משקפיו או כשמסר אותם לידיה משום ששכחה את שלה, בבית... לא אחת ליוותה אותי הרגשה שאני נמצא בעולם מטורף ושכלא שפנדאו, עם האסיר הבודד והזקן, איננו אלא אנדרטה לסיכלות האנושית.

"כן", אומר גאבל, "היו לי קשיים נפשיים לא מעטים בקשרי עם רודולף הס. אבל הלכתי אליו ככומר, כאיש אלוהים, בכוח התובה שמוטלת עלי לאהוב את כל בני האדם. בעבר הייתי כומר לאסירים פליליים. ידעתי שעלי לגלות כלפיהם אהבה וחום אנושי. הלכתי להס כשהתנ"ך בידי. ב-27 בספטמבר 1977, למשל דיברנו על הקמת מדינת ישראל בליווי קריאת פרק מיחזקאל, זכריה וישעיהו... דיברנו על נצחון אלוהים, שומרה של ירושלים... במועדים אחרים שוחחנו על הסכם השלום עם מצרים, ביקור ראש ממשלת ישראל דאז, שמעון פרס, בגרמניה, יחסי גרמניה וישראל (הס הגיב: 'יש ממשלות המגלות סימפטיה לישראל אבל נמשכות יותר לריח הנפט הערבי'), על כנס יהודי-נוצרי שנערך בגרמניה ושבו רובר על ליל הבדולח.

"ידעתי היטב שהיה ממנהיגי הנאצים, חבר מרכזי במפלגה, שר. במשפט נירנברג הואשם כמי שסייע לקידום הנאציזם, אבל לא במשעי מלחמה ובפשעים נגד האנושות. כשגלשנו פעם לדבר על הנאצים, על הגסטאפו, הס.ס., מחנות ההשמדה, שואת היהודים, העיר: 'היתה מלחמה, היה גהינום... אבל במה שנוגע ליהודים, אילו הייתי שם, לא הייתי נותן פקודות כאלו, לא הייתי מסכים לכך'. בנסיון נוסף לדובבו על כך, נסגר ואמר: 'הכל נגמר, הכל עבר', כאילו התכנס בקליפתו. פעם אמר: 'אינני מבין איך זה קרה, לא תיארתי לעצמי למה שזה יוביל' וכשדיברנו על הניאו-נאצים ועל כך שהם טוענים שמחנות ההשמדה ותאי הגזים, אינם אלא המצאה דימיונית, העיר: 'הם מטורפים' ו'זה עוד שגעון מצידם'".

> "למרות שהס לא השמיע ביקורת נגד היטלר, נדמה לי שהתחרט על מעשיו והכיר בתוצאות ההרסניות של הנאציזם"

> "פעם העיר הס: 'היתה מלחמה, היה גיהנום... אבל במה שנוגע ליהודים, אילו הייתי שם לא הייתי נותן פקודות כאלו, לא הייתי מסכים לכך'"

לאחר ששפר ופון-שיראך עזבו את הכלא, נתקשר הס לכמרים – זה שקדם לגאבל וכמיוחד לגאבל. "כל עוד היו שני רעיו עמו, התרחק מכל פעילות רתית בכלא, כולל תפילה בחדר הכנסיה הקטן שהותקן במקום למענם. השניים עשו במחיצת הכמרים, אבל הס היה תמיד מחוץ לחדר, גם כשמהפטיפון עלו צלילי אורגן. אך משנשאר לפתע בודד, החל מהרהר יותר במה שאירע ואז, כך אני מנתח זאת לעצמי, חל השינוי הגדול באישיותו".

את הרשימות מפגישותיו עם הס, ניהל גאבל על פתקים ולרוב בחופזה. "פעמים, עוד בתא ופעמים בהיחבא במכונית שלי, ליד הנהג שהמתין לסיום הביקור". הוא נרתם למאמצים בינלאומיים שנעשו במיוחד בשנותיו האחרונות של הס, להביא לשחרורו מהכלא, אך הרוסים, בתקיפות, סירבו לדון בכך.

ב-25 ביוני 1986, קיים גאבל את פגישתו האחרונה עם הס. כמה ימים אחר כך עבר הפיקוד על שפנדאו לידי הסובייטים ואלו, בעת ביקורת שיגרתית בתאו של הישיש מצאו התכתבות בין הס לגאבל. הם ראו בכך פגיעה חמורה בתקנות הכלא ותבעו את החלפת הכומר. פרץ ויכוח, אבל הצרפתים נכנעו לדרישה. הוסכם, שגאבל יכניס לתפקיד את מחליפו, גם הוא צרפתי, ותהיה תקופת חפיפה ביניהם. אלא שיום אחד הביא הכומר המחליף להס, ספר תנ"ך שעל אחד מדפיו הריקים רשם גאבל פתק נוסף להס, בו הסביר את סיבת היעדרותו. "הערכתי, שלבן 92 יהיה קשה להסתגל לכומר חדש – וצריך להכינו לכך".

זמן מה קודם לכן התקינו הרוסים מכשירי ציתות בתאו של הס, וכך האזינו לשיחה שהתנהלה בין הכומר המחליף לאסיר מספר 7. שוב פרצה מהומה והפעם תבעו הסובייטים שגאבל יעזוב את ברלין ומיד. "מפקד היחידה הצרפתית, שחנתה במחנה נפוליאון בברלין (המיתקן ששימש את מטהו של גרינג...), לא עמד בלחץ הסובייטי החדש וב-14 בנובמבר 1986 נדרשתי לעזוב את ברלין. אני חייב לציין, כי הצער הסובייטי התקיף ותגובת הצרפתים, הם עדיין בבחינת צלקת טראומטית בזכרוני".

עודד גרא, סטייל

סטייל זאת אומרת עיצוב וגרא זה לא רק בגדים. בן 35, רשמית מעצב אופנה, כללית מכתיב כיוונים, עודד גרא בונה אישיות חדשה לנשים היכולות להרשות לעצמן את התענוג. "כשהסגנון האישי מוגדר, האדם מרגיש נוח בכל מצב". הוא מרגיש נוח עם עצמו מגיל 22, ויש לו כל הסיבות לכך. עם הצלחה לא מתווכחים. לא לחינם נבחר דווקא הוא לכתוב את ההקדמה לספר "סגנון אישי", מדריך אמריקני שתורגם עתה לעברית ובא ללמד את גברי ישראל כל מה שלא ידעו עד היום על אופנה וטיפוח ואוכל ויין. זה בדיוק מה שחסר לנו עכשיו.

מאת בילי מוסקונה־לרמן
צילומים: שמואל רחמני

על השולחן – משחק מנהלים, גבר מחרסינה בתנוחה מפונקת, "ווג" צרפתי אחרון פתוח בדבל־ספרד שחור לבן: הדוגמנית דניאלה ברקו מצעפת עיניים בשמלת ערב הדוקה־חשופה. "יש לי תמונות שלה מדגמנת כשהיא היתה בת 14. איך הגיעה רחוק, ברקו, אהה", אומר גרא, מרים את שפופרת הטלפון ואומר: "כן, להוציא כלב לריצה זה נורא חשוב, בטח שאני מבין אותך, גם אני מוציא את הילדים שלי לספר היום בצהריים. אז ניפגש מחר. ביי".

מניח את השפופרת, מסביר: "כזה קטע בכיף כזה. אשה שאני לא מכיר רוצה למכור תיבה עתיקה שקיבלה בירושה. חברים יודעים שאני אספן של חפצים נדירים – אז מפנים אותה אלי. נעמה, תרימי טלפון לשוקי בן־זקרי, תקבעי לי תור לילדים, לשלושתם".

עודד גרא, 35, מעצב, גבר עם סטייל. עובדה. הוא מבין גברי ישראל שנבחר לכתוב הקדמה לספר "סגנון אישי" – מדריך אמריקני לגבר שתורגם לעברית ומפורט לראשי הפרקים הבאים: אופנה, טיפוח, מסעדות, נסיעות, אירוח ויינות.

הסטודיו לאופנה של המעצב גרא ממוקם באופן לא מקרי בדיוק מול היכל התרבות. מיקום סימלי. המושג "תרבות" ישובץ לאורך ולרוחב השיחה. התרגום הפיוי של המושג הזה יאיר את עודד גרא שבמרכז הבמה ואת סביבתו הטבעית – שיכבה מסויימת בציבור הישראלי – כשחקנית־משנה.

עודד גרא: "סגנון אישי זה תרבות. דרך חיים. אני מבשל, מארח, יושב־ראש להקת 'בת שבע'. למדתי בלט קלאסי ומודרני אצל אנה סוקולוב, חי על מוסיקה – גם קלאסית, גם של דיסקוטקים.

"סגנון אישי מתורגם לצורת אירוח, לסוג המתנה שקונים, לאיך מתנהגים, לבגדים שלובשים, לתרבותיות שלך. איך אתה לבוש – זה גם איך האווירה האישית והפנימית שלך משתקפת בסביבה. כשהסגנון האישי מוגדר, התוצאה היא: מה שבפנים הוא גם מה שבחוץ. ואז בכל מצב האדם מרגיש נוח. אני מגיל 22 תמיד הרגשתי נוח עם עצמי. אני אף פעם לא נבוך.

"את הרכב הבגדים שאני לובש עכשיו, ברגע זה, אני יכול לנתח כסמל למה שקורה סביבי, לסגנון שלי, למצב־רוח שלי, להעדפות שלי: היום יום שישי, יום לא פורמלי, ואני לבוש בנוחיות מירבית. התבוננתי בראי בבוקר ורציתי בגד שיעשה לי את היום וורוד. יום אביב אמיתי. בחרתי בסוודר וורוד בהיר מבותנה מלאה, מכנסי פישתן שחורים, איטלקיים, גרביים וורודים. תשעים אחוזים מהגרביים שלי היום הם אדומים. לא, זה לא איפיון של הומואים. אולי קצת של פלייבוי'ס. הכיוון של ההומואים היום הוא דווקא להיראות מאצ'ואים, זרוקים, בוני־שרירים. גברים שבטוחים בעצמם לובשים הרבה וורוד, אדום, תכלת, סלרין – צבעים פסטליים רכים".

סטודיו לאופנה. מערכה ראשונה

הסטודיו מואר, המוסיקה קלאסית, המזגן ברקע, שקט. נכנסת אשה צעירה, תחילת שנות השלושים. השפתיים של עודד גרא מתכווצות לנשיקת בוקר טוב, פעם על לחי ימין שלה, פעם על לחי שמאל. הם מכירים מהרכבת בגדים. הפעם – שמלה לחתונה. הפרויקט כולל חמש אחיות ואמא. לכל בעל יותאם פפיון בצבע שמלת אשתו. סינדרלות אחת אחת. אין ליכלוכית באגדה הזאת. אומרים שזו תהיה חתונת השנה.

מדידה רביעית. "היום תחיכי", הוא מבטיח. היא נבלעת מאחורי הוילון ויוצאת עם קרינולינת טפטה מבריקה, רקומה בחזה, מחוזקת לגוף בעצמות דג.

רגלי הגברת הצעירה ערומות. מסומררות מקור. גם הכתפיים. גרא מתמוגג. לוקח את המותניים שלה ומהדק אליהן את הכד ברכות. מכניס שתי אצבעות בין עור החזה החלבי לבד הטפטה הקשה, תופס את הבד, מרים את המותנית למעלה. בתנועה הבאה הוא מתכופף, נשען על הברכיים, שולח שתי ידיים אל מתחת לשמלת החישוק, מנפח את השמלה מלמטה, בעדינות. מעצבת הבית מביאה צעיף משי לבן שיכסה את הכתפיים ואת החריץ של החזה בבית הכנסת. המעצב מוביל את הקליינטית לסוללת המראות. גרא, הקרולינה מטפט והגברת הצעירה משוכפלים שלוש פעמים. גרא מסמן את גבולות הנוחיות של הבגד.

גרא: "טוב, היא לא צריכה להוריד עם זה בקבוקים בסופר־מרקט. לא צריך להגזים, אה". המעצב והקליינטית רבוקים באינטימיות, מחייכים באופטימיות. השיפון הלבן ביניהם. הוא מתבק לה את המותניים, מסדר אותה בריתוף לארבעה צעדי טנגו מושלמים. היא נענית, מחליקה לצעדים כגב קמור, הקרינולינה מתנפחת ומתנפנפת. הגברת זורחת.

קליינטית: "שמלה רומאטית".

מעצב: "תוכלי ללבוש אותה פעם כפאריס, פעם כז'נווה, פעם כציריך".

(המשך בעמוד 19)

עודד גרא: "מזל טוב אפשר להגיד לי בכל יום מחדש".

"הגנים שלי מלאים תרבות, מכל הצדדים. אני אמביציוזי, קרייטיבי, רוצה הכרה וסטטוס כלכלי. אני חושב שאני מעודן. אמא שלי ואשתי אומרות לי שאני יכול גם להיות קשוח ואכזרי".

עודד גרא, סטייל

(המשך מעמוד 17)

קליינטית מחייכת לעצמה בהסכמה.

גרא: "אבא שלי, גרשון גרא, דור שביעי בארץ, התגלמות המאצ'ו – רצה בן גנרל. זה היה הדבר הכי נפלא שיכול היה לקרות לו. מעצב נראה לו מקצוע נשי, לא מתאים. החברה הכי טובה של אמא שלי היתה מעצבת האופנה פיני ליטסדורף. אז מילדות נשמתי אופנה. אהבתי את זה. ניסיתי להתעסק עם דברים אחרים – אבל כמה זמן אפשר להרחיק נטיות".

לסטודיו נכנסת מאירה גרא. אמא של עודד. חורה מהמספרה. יופי של קו עשו לה. אשה בעלת נפש אמנותית ותרבותית מאוד. "היי", דרר' לייג'ג. מיי סאן איז אין פינק טודיי. לאוולי. אני מ'אידה'ב'ת בו. יש לו שיק, לילד שלי".

עודד גרא מתנשק עם אמא גרא. אומר: "הגנים שלי מלאים תרבות. מכל הצדדים".

סטודיו לאופנה. מערכה שנייה

שתי קליינטיות חדשות. אם ובת. נשים עבות. לא זהרות. לא חטובות. צערים מהוססים. הן נעצרות מול הפרופיל של גרא על הקיר. מרימות ראש להסתכל. ומוכירה מזמזמת. נכנסות. גרא בוחן אותן שנייה, מחייך כאיפוק. אין נשיקות, אין חיבוקים. מזמין אותן לשיחת יעוץ ליד השולחן.

האם: "הבן מתחתן באמריקה. החתונה תיערך על אונייה. חופה, לאנץ', דינר. הכל ימשך מ־11 בבוקר עד ומש 5 אחר הצהריים.

המעצב מבקש לדעת האם קבלת הפנים תיערך באולם ממוזג בספינה, או על סיפון פתוח.

האם: "האמא של הכלה הכתיבה את הצבעים. אני צריכה להיות באוף־וויט או אפור פנינה".

המעצב, בטקט: "בואי נראה איך את נראית".

מעמיד אותה מול הראי, בוחן אותה מכל הצדדים.

"אני רואה שתי סילואטות". מעביר קווים דמיוניים מהכתפיים עד לרצפה. "אני חושב על שנטונג משי". עובר לבת. הבת קצת מתמרדת. לא רוצה להיות בצבעים של האמא.

"גרא חשוב לי שאנשים יאהבו אותי, רק אז אני אוהב את עצמי. אם משהו גורם לי בכל פעם שוק מחדש זה אם אני שומע שמישהו אמר שהוא לא אוהב אותי".

גרא, בסבלנות: "זאת פרודוקציה אמריקנית. אונייה, בימוי, תפאורה, אם החתן קובעת את הכללים, זה מקובל. שחקי אותה גם כזו. את רוצה שמחה מכל העניין לא? אז למה להתמרד?"

על השולחן ארבעה גלילי משי. האמא קצת מתפתלת. במשך שיחה שנמשכה שלושת־רבעי שעה המלה כסף לא עלתה על השולחן. "אולי אפשר לשאול, בערך", היא מגמגמת. לוקח זמן עד שהוא עונה. קודם הוא שוב ממשש את השיפון, מצייר להן על דף נייר לבן, בשני קווים, את צללית השמלות. האמא נמבוכה "אולי בערך?" גרא רושם בשליפה את הסכומים. השולחן שותק. "לא כל־כך התכוננו לכזה מחיר", אומרת האמא. "בארצות־הברית שמלה כזאת היתה עולה 8000 דולר", לוחש המעצב בשקט צונן. מקפל את חרף. "תחשבו". הנשים מעיפות בבגדים מבט אחרון, מתגעגע, נפרדות מפורטרט המעצב שעל הקיר, יורדות חזרה למדרכה.

גרא: "אלו קונות בטוחות. לא דחפתי, רק כיוונתי. רכשתי את אמונן. הן ילכו להתייעץ עם הבעל. לא התכוונו לכאלה סכומים. אלה באמת סכומים יקרים מאוד. כאדם שלא מגיע לגיבוש צריך ייעוץ. אנשים גם מקבלים ייעוץ פסיכולוגי, לאז אין בעיני דבר יותר חסר תרבות מזה שבן אדם לובש בגד שלא מתאים לאישיותו. אני, כמעצב, מנסה לגבש תפיסה שלי על הקליינטית שמולי. אני שולח אליה שדרים של אמפטיה. שואל שאלות. מתעניין.

"אני לא מאמין שמעצב צריך להיות דיקטטור של הלקוחות שלו. הקליינטית שלי היא טיפוס מסויים: אשה אמידה ותרבותית. רוב הקליינטיות שלי הן נשים בטוחות בעצמן. חיות חיים מלאים. יש להן פאן טו גט דרסד. אצל חלק מהן, אני יכול להחליף את הפסיכיאטור. אני הפיצוי שלהן, המחור שלהן. סך הכל הן מקבלות פה אגוטריפ לא זול. הקו האדום הוא כשהן יוצרות תלות. אני לא מרשה טלפונים אלי הביתה. זה הגבול שבו אני חותך".

"כל החברים שלי הם אנשים שיכולים לגור בכל מקום אחר בעולם ובכל זאת גרים כאן. כולם אנשים עצמאיים, אוהבי תרבות, צרכני תרבות, כולנו אוהבים לשמוח. אני חושב שזה מאוד חשוב, להינות בחיים. הכי חשוב. אנחנו אוכלים, רוקדים משתטים. מאוד חשוב לדעת להשתטות. להשתכר ככה. בארץ בדרך־כלל אין לי איפה לרקוד. פעם רקדתי בליקוויד, בסינרמה. בחו"ל – כשאני אנונימי – קל לי יותר לרקוד בכל דיסקוטק שאני מוצא. בעניין מסעדות, אני מאוד אוהב את קסבה. תמיד אני יודע ששם יביאו לי את הברווז שלי כמו שאני אוהב. את אולימפיה אני אוהב בגלל הקטע החברתי. נכנס, מכיר את כולם. שלום. חומוס, טחינה, כבש. בסנדורי אני כל־כך אוהב את המארחת, כזאת יפה. ועושה לי כזה נעים והאוכל כל־כך זול. התרווד הוורוד עושה לי קלסטרופוביה. וכמובן הפתיחות של הפילהרמונית. הקונצרטים. הקוקטיילים".

סטודיו לאופנה: מערכה שלישית

שמלת ערב למאורע חגיגי. הזמנה חד־פעמית. אשה ממוצעת במידות ובמראה. הוא לא פונה אליה בשם פרטי. היא לא כל־כך יודעת איך להעמיד את הגוף.

גרא, לוסי התופרת והקליינטית מול המראה. גרא גוזר את קו המחשוף על הגוף. האשה מכווצת מהצליל של המספריים והידיים הגבריות שמטיילות לה על הגוף בחוסיות סמכותית. פתאום הצליל נתתך. המספריים נעצרים באוויר, פתוחים. "זאת החוויה שתלבשי", שואל המעצב בתימהון עצום. האשה לא עונה. רק מסתכלת עליו ושמה כף יד על החזה. "לא", הוא אומר לה, "את הולכת לקנות חזייה. ע'כ'ש־יו. חזייה וחגורת בטן". "כל הבוקר חיפשתי חגורת בטן ב'משביר'", ממלמלת האשה. "במשביר?", מזדעזע גרא מחדש. "לכי למלכה. רק אצל מלכה. סוף דיזנגוף. תרשמי כתובת. לכי עכשיו, תחזרי בצהרים". עם עיניים בכיוון הרצפה היא נמוגה מאחורי הוילון.

מזכירה בטלפון ברקע: "כן מאמי, את עושה דברים יפים, את מגרה את כולם. עודד, את יודעת, אוהב לתת להן הרגשה טובה. לכולן."

מכיוון השפופרת נזרקים שמות ידועים. אנשי ציבור, פוליטיקאים, שרים. הנשים ממתינות בסבלנות מעבר לקו לקבל יום ושעה אצל המעצב גרא.

גרא: "הסגנון האישי שלי בביגוד מורכב משלוש מערכות בסיסיות. מערכת מהודרת: מקטורן שחור עשוי בד מתוכי נשים מגומי שחור, רשת, טיפה שקוף, יצוק על הגוף, גמירה בסרט משי רקום, מאוד מחויט, פיסולי, כפתורי צדף – לא, לא סליחה – כפתורים עשויים משיריון צב. מכנס פישתן שחור של קלור מונטנה עם מותן גומי אלסטי. מחוטב מאוד.

"ליום־יום, לעבודה, יש לי מכנסי חקי מגברדין, טובים, מחויטים, עם אווירה כזאת של ארץ ישראל. לרוב אני קונה אותם באיטליה. הג'ינס שלי תמיד צרפתיים. הגרביים תמיד ארומים. בבית אני מסתובב עם קימונו ארוך ממשי שחור, רקום בגב".

מה משדר עודד גרא במקטורן עשוי ממתוכי נשים מגומי שחור?

"מידה מסויימת של טווסיות. להיכנס לפוזה הזאת שטווס פותח את הנוצות הצבעוניות שלו. אני נכנס למשחק של 'מובי סטאר' כזה. יש לי המון כיף בלשחק את המשחק הזה. הקטע הפולני של לרכון ולנשק כף יד של אשה. יו־יריו – אני כבר רואה את הכותרות בעיתון. גרא במקטורן־ערב שחור, אוהב לנשק ידיים של נשים", מחשבה שמניעה אותו בעליצות על הכיסא.

חושב דקה ומרצין. "לא תעשי לי משהו רע?"

אתה הרי אוהב את המשחק הזה, עיתון, במה, כותרות, גרא בגדול?

"נכון, אבל בלי שיעשו לי רע."

סטודיו. אחת הסינדרלות מודדת שמלה. טפטה משי בצבע בורדו וכתפות עד המרפק. "סקס־אלגנט", אומר המעצב. הקליינטית מחויקה את שולי השמלה בשתי אצבעות שציפורניהן משוייפות, מרוחות לק אדום, צועדת סביב המראה יחפה, על קצות הבהונות

(המשך בעמוד 52)

גרא בסטודיו: "סגנון אישי זה תרבות. דרך חיים. אני מבשל, מארח, יושב־ראש לחקת 'בת שבע'. למדתי בלט קלאסי ומודרני אצל אנה סוקולוב, חי על מוסיקה – גם קלאסית, גם של דיסקוטקים".

יהונתן גפן

עייפות החומר

עדיין מהדהדת באוזנינו אימרתו הסמכותית של שר הבטחון, בקשר למרי/ התקוממות/ התפרעות/ חוצפה/ מלחמה/ בלאגאן/ ברדאק/ דראק/ בעייה/ אי־סדר (אל תמחוק את המיותר) בשטחים: "נראה מי יתעייף קודם", והנה לפני כשבועיים הוא המשיך עם הקו המרגיע הזה ואמר: "ניכרת עייפות אצל תושבי השטחים". ואחרי־כן שמעתי בחדשות משהו כזה: "לדברי שר הבטחון מסתמנת עייפות־שיא בפעילות המתפרעים בשטחים".

לפי התמחותו של השר בענייני עייפות, הוא יכול להחליף כל רופא מרדים ששובת, ומעבר לזה סופיסוף ברור למה אנחנו כאן: לעייף אותם.

אנו באנו ארצה לבנות ולעייף אותם.

ארבעים שנה אנחנו מנסים לעייף אותם והם רק נהיים יותר ערניים. ואנחנו נהיים עייפים יותר ויותר. אתם יודעים כמה זה מעייף לעייף?

מכים אותם על הראש והם מצטלמים עם הפצעים נרשתות הזרות. זורקים עליהם חצץ והם בונים מזה כנישים. מפגיזים אותם בגז מדמיע והם צוחקים עד ומעות. קוברים אותם חיים באדמה והם מוציאים את הראש ושרים שיר לכת משעמם. רק כשממש הורגים אותם, רק אז הם מואילים להתעייף, כי אין אדם יותר עייף מאדם מת. וכך אנחנו מעייפים אותם לאט, שניים־שלושה ביום. אבל על כל שניים־שלושה כאלה שמתעייפים לנצח, קמים עוד מאתיים שלוש־מאות ערניים.

אז מה עושים, אתם שואלים?

אני כבר אמרתי לכם מיליון פעם: נותנים להם מדינה מעייפת, כמו המדינה שלנו.

ותאמינו לי שזה כבר מעייף אותי להגיד את זה. לילה טוב, ישראל.

ישראל שלנו

השבוע טילפן אלי ידידי היקר דיוויד ברוזה, שגר כאופן זמני בניו־ג'רסי, העיר של ברוס ספרינגסטיין הגדול, ואמר לי בשיחת־חוץ יקרה: "שמע, צריך לעשות משהו, מחאה משהו, זה נורא מה שקורה". ואני מאמין לו. שיתפנו פעולה בעבר, ואני יודע שדיוויד הוא זמר אמיץ ומוסרי ששר שירים קשים הרבה לפני שזה היה אופנתי. אבל אי־אפשר למחות מניו־ג'רסי. לכן אמרתי לו:

"אתה באמת רוצה לעשות משהו?"

"בטח".

"אז בוא לארץ, כי רק מכאן אפשר למחות על מה שכאן". אני חושב שהוא הסכים איתי, ולפי דעתי הוא כבר בדרך הביתה.

לעומת זאת, באותו שבוע קיבלתי גם איגרת ארוכה מצעיר סימפטי שיושב בלוס־אנג'לס וכותב טור בשם "גלות זמנית" בעתון המהגרים שנקרא "ישראל שלנו" – עתון עברי שיוצא בשטחים של לוס־אנג'לס וידוע בפטריוטיזם המוגזם שלו, כי אין לך פטריוט גדול יותר ממהגר.

אבל הבחור הזה הוא מכוחותינו, והוא יוצא בטור שלו נגד הפנטזיות הגלותית בעתון שנראה כאילו אורי דן ישב וכתב אותו מתחילתו ועד סופו. עקיבא סובל בגלל דעותיו החריגות, והוא כותב לי: "השבוע דאגו כמה אנשים טובים לשפוך סוכר למיכל הדלק של מכוניתי. אחר־כך גיליתי שמישהו התעלל גם בגלגל האופנוע שלי".

אז קודם כל, עקיבא ידידי, אם יש לך גם מכונית וגם אופנוע שאפשר לחבל בהם, כנראה שלא רע להיות כתב שמאל בעתון גלות. אני כתב שמאל בעתון מקומי, וירקתי דם עד שהגעתי לטוסטוס שלי. אבל מה שחשוב מזה: למרות שדעותינו דומות, אתה לא יכול למחות משם. רק מפה. כמו שלאהוב את הארץ אפשר רק מפה, רק אהבת הארץ יכולה להוליד מחאה אמיתית, ואולי שינוי משמעותי, בעזרת השם ושולץ. למרות ששם העתון שלכם "ישראל שלנו", צר לי לומר לכם – ישראל לא שלכם. ישראל שלנו. לוס־אנג'לס שלכם.

פינת החייל האלמוני

(מכתב־חיילים מהשטח האלים)

בחודש האחרון, מאז התחלתי לפרסם בדף הזה שלי מכתבים ושירים של חיילים, קיבלתי יותר ממאה מכתבים ושירים של חיילים מעזה, יהודה ושומרון, וכאלה שזה עתה השתחררו ומתפרקים בכתיבה. לצערי איני יכול לענות לכולם, ובוודאי שלא לפרסם את כל השירים והמכתבים, אבל הפינה נמשכת, והפעם בחרתי לפרסם שיר על נושא החריגות, פרי עטו של חייל בשירות סדיר מקיבוץ גבעת חיים (איחוד) הרוצה להישאר בעילום שם, למרות שהשיר הזה כבר פורסם בעלון הפנימי של הקיבוץ. לעניות דעתי, כדאי שהשיר הזה יצא מהמשק יראה קצת עולם, ואחר־כך, אם הוא רוצה – הוא יכול לחזור הביתה, לעלון המשק.

העולם הזדעק בנושא תהומני,
חיילים ביצעו הוראה,
הממסד הודה: "המצב פרובלמטי,
הפקודה אולי לא הובנה".

הציבור כולו רתח מכעס
על תקשורת חסרת אחריות,
נשאלו שאלות של חינוך וטעם,
ואולי גם מדיניות.

וחזרו חיילים שהיו בשטחים
סיפרו שאין זה חריג,
הציבור שמע דברים חדשים
בוויכוח נדוש להחריד.

וכמו בכל התפתחות חדשה,
בכל תחום של חיי־אדם
קיימות גם היום תנועות־מחאה,
אך בכי אשה לא נדם.

כי חינכה האשה את בנה החייל
להתנדב לשמירת האומה
אך הוא נאלץ להכות בקסדה
והוא שאלות לא שאל.

והופיע אלוף בתוכנית טלוויזיה
ולא נתנו לו גיבוי,
כי חשובה דעתו של העולם
מרווחו של חייל שבוי.

שבוי במלכודת
של חוק מול חינוך,
בתוך מערבולת, בתוך כור היתוך.

חם ומתניק לחייל הערכי,
כי יש פקודה
אך הלב לא נקי.

כי יש הוראה שהובה לבצע,
ויש חינוך האומר:
לא, זה אסור"
ויש מצלמה לפירסום הסיפור.

ואדי ערה. מפגש מהסוג האחר

למחרת יום האדמה בואדי ערה, שיחות על קרקע ומולדת עם אנשים שאינם זורקים אבנים או עוקרים שתילי זית, ערבים שהיו כאן תמיד, שרוצים היום יותר מתמיד להיות אזרחים שווי זכויות במדינת ישראל, שמבקשים להדגיש: "יש הבדל בינינו לבין ערביי השטחים וצריך להגדיר אותו. אנחנו מסמפטים את מאבקם למדינה משלהם, וכו בזמן רוצים זכויות שוות לעצמנו, במדינה שלנו, מדינת ישראל".

מאת חלמה אדמון
צילומים: אירית זילברמן

ד"ר נזיר יוניס מערה (בצילום המרכזי), משה קומם (משמאל למעלה) עם בנו עומרי ופאוזי יוניס מערערה.

וחיד קבהא: "הלכתי לתרום דם במד"א, שכבתי ליד יהודי. מהיד שלי זרם לתוך הצינור דם, ומהיד שלו זרם לתוך הצינור דם. רציתי להגיד לו: תראה, יש לזה אותו צבע. לא אמרתי".

בצהריים עלינו על מחסום. המכונית נתקעה על תלולית חול בדרך עפר שופעת מהמורות בתוך הכפר ערה. יצאנו מהרכב והתכופפנו לחפור בידיים מתחת לגחון המתכת. על כתפינו נח תאור המסגן ברכות בין ענן לדה. ארבעה ילדים באו ועמדו לידינו מצחקקים, ומן הבית הסמוך יצא גבר צעיר והתבונן בנו בסקרנות מעויכת מתחת לעץ שסק עמוס פרי מבשיל. בעיקול הדרך המשיך הסקייפר להחליק את הדרך, והרחור המנוע שלו היסה את החש החרקים באוויר העצלני.

משוט בוואדי ערה למחרת יום האדמה העלה אותנו על דרכים פנימיות משובשות שמעניין לטייל בהן, אבל קשה לתפקד עימן באורח יומיומי. פגשנו כמה אנשים, מבוגרים וצעירים, שאינם זורקים אבנים או עוקרים שתילי זית של קק"ל. המחסום היחיד בדרכנו נוצר בתהליך שיפוץ איזו דרך פנימית בכפר ערבי.

מעל לכפרים היתה תלויה נשימת הרווחה. יום האדמה עבר בשלום בתחום ישובי ואדי ערה, וזה היה העיקר מבחינת רוב תושביו, התאבים לתקן את הרושם שנוצר באחרונה בכלי התקשורת. "תדעי לך, אנחנו קוראים הכל. כל מה שנכתב בכל העיתונים". ישובי ואדי ערה אינם שלוחה מאיימת מתוך הרי יהודה ושומרון. האנשים האלה היו כאן תמיד, אם התמיך חחל להיספר ביום קום המדינה. הדעות שלהם, וגם הרגשות, לא השתנו. רק התחדדו. היום יותר מתמיד הם רוצים להיות אזרחים שווי זכויות במדינת ישראל.

למחרת היום שסמליותו הלכה וצברה מתח היה הכביש הראשי ריק ממכוניות משטרה וג'יפים של משמר הגבול. התנועה בכביש לעפולה ולחדרה היתה עסקנית ואדישה לאתמול ולמשמעויותיו. הבוקר שאחרי מאפשר פרופורציות מציאותיות לטווח המבט שבין צומת ברקאי לצומת מגידו.

אדמה, קרקע, מולדת

"ידעתי שלא יקרה כלום", אמר פאוזי יוניס מערערה, "ובכל זאת חששתי". הוא ישב במרפסת שלו המגישה לעיניים את הכביש הראשי, מעבר לשרה חרציות ועיזים לועסות. "המרפסת הזאת חשובה לי".

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

אמר. "תשעה חודשי שמש אני יושב כאן ורואה הכל."

פאוזי, בן לחמולה שופעת ענפים בארץ, משתייך לאצולת הוואדי. לא בשל נכסים מרובים, אלא בזכות הפנים שהוא מראה לחברה. "אני איש שמכבד את עצמי ואת הזולת", הוא אומר. בלי התבטאויות קיצוניות, בנחת, בתוכמה שפויה. הוא מוצא פרנסה מעשרים דונם משמש, וגם הוא, כאחרים, חוזר ומונה את מספר הדונמים שהיו בידי משפחתו בערב 48'. תמיד מדובר באלפי דונמים. במקרה של פאוזי היו למשפחה 6000 דונם, שחלקם הוחרם לצורך שטחי אימונים לצה"ל, וחלקם הופקע למטרות ייעור.

על האדמה הוא מדבר הרבה. גם אחרים. הקרקע, הוא אומר, המולדת, הארץ, מקום להיקבר בו. כשהם מדברים על האדמה אתה מריח רגבים לחים בשמש, טועם את היכולת הפוריה להצמיח ירוק. האדמה שלהם מוחשית למגע יד, והיא גם התוכן הרוחני הממלא את הנפש. היא מחוז געגועים, ומה שנותר ממנה הוא עוגן שאין לעקרו. "זה המקום שלי, זה הבית שלי, אני קשור הנה. לאן אלך?"

מה זאת אומרת לאן תלך.

"הטרנספר הזה, שגנדי וגאולה כהן מדברים עליו. זה מפחיד אותי".

בנערותו, בתחילת שנות החמישים, הלך פאוזי לקיבוץ. התארגנה קבוצה חקלאית של נוער ערבי מנצרת ומכפרי המשולש והגליל. הם היו עשרה, ושתי בנות בתוכם. ישבו שנה בשער העמקים ולמדו עקרונות החברה השיתופית ושיטות חדישות לפלחה. "פגשנו שם אנשים אידאליסטיים. אני זוכר במיוחד את אהרונצ'יק. הלכתי לשם כי רציתי ללמוד את השפה וחקלאות. עד אז לא נחשפתי לחברה היהודית שאינה המימשל הצבאי. בקיבוץ התחלתי להאמין במה שאמרו לנו: שאנחנו נהיה הגרעין הערבי שיתחיל את הדו־קיום במדינה. ראיתי דברים נפלאים בקיבוץ. השוויון, חוסר הדאגה של הפרט, הרכוש המשותף. זה השפיע עלי. הייתי בן 18 וחשבתי – למה שכל העולם לא יהיה קיבוץ".

אחרי שנה בא הנוער הנילהב למזכירות הקיבוץ וביקש להתקבל כחבר. "אמרו לי: לך תקים את הקיבוץ שלך. אז הבנתי את ההבדלים. זה לא הסתדר לי עם כל תורות השוויון. חזרתי לכפר, התעסקתי בחקלאות וסרבתי לקבל תעודת חבר כמפ"ם".

למה לא הקמתם קיבוץ ערבי?

"עד היום אני מוקסם מחיי שיתוף, אבל ידעתי אז, כמו שאני יודע היום, שהממשלה לא היתה מאפשרת לנו הקמת קיבוץ כזה. על אילו אדמות? מי היה מספק לנו חשמל, טלפון. אז והיום, כשקם ישוב יהודי, יש לו אדמה, חשמל ומים עוד לפני שמגיעים לשם האנשים.

"כשחזרתי לכפר הרגשתי שכל מה שצריך מעכשיו, זה איכשהו להסתדר. האיכשהו הזה התבטא באופן אישי לגמרי. רעיונות פוליטיים לא היו לי מאז. זו היתה התקופה הקשה של המימשל הצבאי. מפא"י היתה הכל. ממפא"י קיבלתי רשות לנסוע לחדרה לקנות משהו. צמצמתי את החשיבה לאינטרסים יומיומיים, קיומיים. העיקר שאעשה הכל בכבוד, עד כמה שאפשר. יחד עם זה, כל הזמן היו ציפיות. אחרת אי־אפשר לחיות. אני לא מאבד את התקווה להיות אזרח שווה־זכויות במדינה שלי".

מה בכל זאת השתנה?

"נוסף לנו העניין של הפליטים הפלשתינים. בעבר זה לא העסיק אותנו. הרגשנו פעם שנגזר עלינו לחיות בצורה מסויימת אחרי 48', זה היה הגורל שלנו, וזה היה דבר נחרץ. קיבלנו את זה, עם תקווה לימים קלים יותר. היום אנחנו מעזים לבטא את רצוננו לשוויון זכויות בישראל במקביל להקמת מדינה פלשתינאית. הבעיות שלנו לא ייפתרו אם בעיות הפליטים לא ייפתרו. מעולם לא האמנו שאפשר לזרוק עם לים. אי אפשר להשמיד עם. לא את העם היהודי ולא את העם הפלשתיני. ומה שקורה היום מצביע על כך שכל עם כותב את ההסטוריה שלו באבן שלו".

בערב יום האדמה סבב פאוזי בין בתי מכריו. "דיברנו שכל אחד יקח את הצעירים מהמשפחה שלו, שישבו בבית ביום האדמה, שישחקו קלפים. השפיע עלי מה שאמר יצחק נבון בטלוויזיה, בערבית הספרותית שלו. הוא היה ענייני, כשדיבר על יום המבחן לדו־קיום".

כתוך שיפעת פרחי האביב מחזיק ואדי ערה את הקושי המורכב של חיי הערבי בישראל. הסימבול של הוויית הקיום הזה אינו מבוטא באבן שמשליך ילד. האבן הזאת, או הבעת זעם אינפנטילית אחרת, מסיטים מבחינת ערביי הוואדי את הטיפול לעבר מה שקל יותר להבין. נזרקת אבן באום־אל־פאחם, עיר עם בעיות מוניציפאליות־סוציאליות קשות, והשלטונות יודעים כבר מה לעשות. לתהייה בדבר רגשותיו של הערבי הישראלי יש סוף פשוט, מלא הקלה. או, הנה, זרקו אבן, הציתו מכונית חונה. עכשיו אנחנו יודעים מה מרגיש הערבי בישראל. עכשיו אפשר להתחיל לפחוד, עכשיו אפשר להתחיל לפעול. להיזהר היטב. להזרים כוחות משטרה ומשמר הגבול. יש פתרון. ושוב אף אחד לא צריך לשאול את התושב השלֵו של ואדי ערה מה מציק לו.

מה שמציק לכם לא החריף בחודשים האחרונים? אין הקצנה ביחס שלכם בלמי ישראל?

"איזה הקצנה? היהודים מלבישים עלינו בעיות שאינן שייכות לנו. מה שרצינו תמיד אנחנו רוצים היום. זכויות שוות. שהבן שלי לא יקבל חצי מסכום הביטוח הלאומי שמקבל ילד יהודי. הרגשות שלנו מזוהים עם המאבק של אחינו בשטחים, אבל המאבק האישי שלנו הוא אחר. הלב שלנו שם, אבל הגוף שלנו פה, ויישאר פה".

אל הסלון של יוניס נודדים אנשים. כמעט כולם משתייכים לחמולה שלו. הם יושבים בשקט, לוגמים באיטיות קפה חמצמץ, מגלגלים בתרווי התפילה. גם בניו של פאוזי נכנסים ושותקים. מאזינים, מאזינים. מוכנים להאזין שעות. גם לדבר. עבדל לאטיף יוניס, אורח, משתעל קלות ושואל: "מותר לי להתפרץ לשיחה?"

"צריכה להיות הפרדה ברורה בין ערביי השטחים לערביי ישראל. הימין הקיצוני שלכם רוצה לטשטש את הקו הירוק. שמה שיחול על שכם יחול גם עלינו, במקרה שיהיה טרנספר. אנחנו מודעים לסכנה הזאת, למרות שאני מרגיש – אני לא יושב כאן על תקן של פחדן ובחסר של מישהו. יש הבדל בינינו לבין ערביי השטחים וצריך להגדיר אותו כל הזמן. אנחנו מסמפטים את המאבק למדינה משלהם וגם בזמן רוצים זכויות שוות לעצמנו, במדינה שלנו, מדינת ישראל".

נדמה לי שאתם חשים התנשאות מסויימת על ערביי השטחים. יש בתחושת הזאת גם טינה על העובדה שההתקוממות שלהם הסיטה את העניין מטיפול בבעיות שלכם, שהם צובעים לכם צבעים שאינכם רוצים להראות בהם, כאילו היה נוח לכם יותר כשהיה גבול ברור, גורלי, שיכולתם להיאבק בתחומיו באורח יומיומי על ענייניכם.

לטיף: "כוה שאנחנו אזרחי מדינת ישראל, חשבנו, וגם הם חשבו כך, שיש לנו מעלה. המיפגש איתם לא היה סימטרי. כאילו אנחנו נהנים מדמוקרטיה. ברגעי המיפגש הראשונים היינו מוכנים להתגאות גם במעט שהציעה לנו הדמוקרטיה הישראלית. ברקע, בתת־ההכרה, ידעו כולם – הם ואנחנו – שהגורל שלהם שונה משלנו. בסופו של דבר הם ישיגו את שלהם, את המדינה שלהם, ואנחנו נשארים כאן. יהיה לנו סיפוק ממה שהם השיגו, אבל אז הם יהיו עליונים עלינו. מצבם יהיה טוב משלנו".

ולא תרצו אז לעבור לשם?

פאוזי: "תשעים ותשעה אחוזים יגידו לך היום שהם לא ירצו. אבל חלק ודאי יעברו לשם, כשיהיה שלום. אני נשאר כאן. יש נוף יותר יפה מכאן?"

אחרים אומרים שהנוף בחיפה יפה מכולם. יש מי שרוצים לחזור לשם.

"זה לא. מה שניקבע כבר עשרים שנה, אי־אפשר למחוק. אני שלם עם הקמת מדינת ישראל. לאן ילכו היהודים שהתישבו בחיפה?"

מלמעלה רואים את הים

האביב משתרע על ואדי ערה כמו רוצה לשפר את האנשים. אלה שחוצים אותו במהירות ולא מביטים לצדדים, אלה שמנסים לנחש ואלה שיודעים מי גר בבתים שטוחי הגג המסורתיים, וגם במחודדי הגג, החדישים עם רעפים נוסח שווייץ. כל סנטימטר בקרקע הוואדי מעלה שלל פריחות ניגוח שאינו מודע לזמן ולמקום.

משה קומם התחיל עכשיו לסייד את הבית הגדול שהוא בונה בקצה חודו של הר, מעל לוואדי. מהחלון הענק של הבית שיהיה לו אפשר לראות את אשדוד בדרום וחיפה והחרמון בצפון. אפשר לראות את השפעת השמש על הים, רגע לפני שהיא צונחת לתוכו. רוח קרה, נקייה, מבדרת את שערו של קומם כשהוא עומד ומסתכל ביופיו העשיר של העולם. מן המצפה הזה אפשר להיתפס בקלות למחשבה שזהו העולם. הגבעות הירוקות, המרחבים הכחולים מעבר להן והשמיים הרכים הנמזגים לתוכם כאילו האינסוף מחבק את תושב הארץ הזאת. כלומר, אפשר ללקות באופטימיות ממריאה.

היישוב הקהילתי קציר עלה לקרקע לפני חמש וחצי שנים בתחומי הקו הירוק. גרים בו עוזבי קיבוצים ועוזבי ערים. אנשים שחיפשו איכות חיים ומצאו אותה. עד כה גרו במבני אזבסט ארעיים. עכשיו הם מממשים את חלום הווילה העצומה מעל לנוף. רחוק מהציוויליזציה, אבל לא רחוק מדי. כלי אידאלים קשיחים מדי, מקיימים תושבי המקום תהליך רגוע של התמזגות בסביבה. הילדים לומדים בשקה, מעבר לקו הירוק, וכפרדס־חנה כשהם גדלים. קניות עורכים בסופרמרקט בכפר קרע או בבקעה אל גרביה. הם משתדלים ללמוד ערבית, לבקר בשמחות של אנשי

(המשך בעמוד 47)

זוהיר יחיא (מימין) ועמאד עבדול גני: "לילדים יש מועקה בלב"

"בסתר ליבנו היינו רוצים לחיות במדינה שהיא שלנו ושלכם. שהסמלים שלכם יהיו גם שלנו. שליד המגן דוד הכחול, באמצע הדגל, תהיה חתיכת סהר קטנה. אבל אתם תמיד מרחיקים אותנו".

במבטא צרפתי על שפת ים כנרת

אנו יושבים במסעדה חרשה יחסית. הווילונות שעל החלו־נות הגדולים מוזחים לצד כדי שנוכל להשקיף על הכנרת הכמעט עולה על גדותיה. חורף גשום־שקעים מילא אותה מים רבים, השכיח את שנות שחינותה של ימת החוף האגירה הזו. נוסף לימה הרגועה, המוצפת באור ירח כמו בציור קיטשי, אנו יכולים לראות מבעד לשימשה הגדולה את הגן והמירשאות של המלון ומקיפים את בריכת השחייה ואת עצי האקליפטוס הישישים ועצי־הגזע, שנותיהם כשנות המלון הותיק הזה, אם לא יותר.

"גלי־כנרת". מלון מקסים מבחינת מיקומו והתפאורה הטבעית החובקת אותו. מקום מסוג יוקרה ומסורת צוותה־שנים. על המלון הוותיק הזה תמיד אפשר היה להרעיף שבחים. פחות ניתן היה לתתפעל מהמסעדה שלו. לא היו בה גינונים, אווירה והדר. נעים היה לסעוד שם, אבל מטבח שניתן לשבח, או להמליץ עליו – לא כל־כך. מלומר, המטבח של המלון לא היה גרוע. מוחלט לא. אבל הוא לקה בכל המיגבלות וחוסר היכולת להתעלות המאפיינים, משום מה, לא מעט מלונות בתי ישראליים. יש להם אנשי מקצוע, יש להם מצרכים מצויינים, יש שם מתונים ופרוטוקול – אלא שמכל אלה לא מתקבלת התוצאה המתבקשת. משהו מתפספס בדרך.

"גלי־כנרת" בטבריה החליט, ככל הנראה, להתגבר על התדמית ולאכול־כך מחמיאה שקוראים לה "אוכל של בית מלון". במסגרת השיפוצים שנערכו בו נפתחה כהמשך ללובי מסעדה חדשה, ולצורך הפעלתה והדרתה הובא "שף" מצרפת. שם המסעדה – המופיע בכתובים ועל גבי התפריט – הוא צרפתי: "רסטורן פרנסס או בור דו לאק". לאמור: "מסעדה צרפתית על שפת האגם". וכדי שלא נשכח את שינינו בלשון שאיננו שולטים בה כתוב על כריכת התפריט בעברית: מסעדה צרפתית.

המסעדה, כמצופה, הדורה. העיצוב קצת סטרילי לטעמנו. התיקרה – שהיא המשך תיקרת הלובי של המלון – איננה מסוידת. מבין שפתותיך שריקת התפעלות. אבל הנוף שנשקף מחלונותיה הרחבים והגבוהים – מקסים.

כמו כל מסעדת־מלון במדינה הזו, גם מסעדה זו היא כשרה. על כן המיפרטים המתובלנים, המוגשים בפתיחה יחד עם פרוסות הבגט הטרי, עשויים על בסיס של מרגרינה. התפריט בשלוש לשונות: צרפתית, אנגלית ועברית. המחירים – נקובים בדולרים. בקבוק יין לבן מיקבי הגולן, עטוף במפית בד, משוקע בדלי הקרח הסמוך לשולחננו. ליד שולחן סמוך, על גבי קרונית־הכנה, טורח המלצר הראשי בהקפצת אומציות מותן בקר מפולפלות. להבות הבראנדי מאירות את המסעדה הרישית באור כחלחל.

"גלי־כנרת", ב"רסטורן פרנסס או בור דו לאק". תפריט כשר בשלוש לשונות עם מחירים בדולרים (צילום: שמואל רחמני).

שולחננו מזמין כמנות ראשונות מעדן כבד אווז (טרין), ממתכוניו של השף הצרפתי אלברט (10 דולר); וכן כבד אווז חם ברוטב, עטור בפלחי תפוח־עץ מאודים (לא הופיע בתפריט, אבל המלצר המליץ). הטרין היה לא רע. כבד האווז החם – טוב מאוד. הרוטב הסמיך העניק לו מימדי־טעם נוספים.

בביקורנו הבא נגסה את נתח המוח המטוגן המוגש ברוטב פיקנטי של שום ועגבניות (6 דולר); ואת כבד העוף המוקפץ ביין ומעוטר בניצים טרופות (4 דולר).

כמנות ביניים קיבלנו רגי פורל לא גרולים, שנבצעו ונוקו מאידרותיהם, נפרשו לרוחבם ומולאו בפטריות וקישואים. לגבינו היתה זו טעימת־בכורה של פורל בצורת הכנה כזו. נהנינו. המנה העיקרית שהזמנו הגיעה כרובי־טקס על גבי קרונית ההגשה, כששתי הצלחות האוכאליות הגדולות והחמות מכוסות במכסי מתכת בוהקים. בכל אחת מהן נחה, בשתי קומות ועל גבי מצע של טוסט ספוג רוטב, אומצת מותן בקר ברוטב ה"שר", או – כפי שהיא מופיעה שם בלועזית – טורנדו בקר ברוטב השר (15 דולר). סדירות הצלחת הזו יפה: סביב נתח הבשר הגבהני פזורות התוספות, ירקות מאודים בחיתוך מיניאטורי וסלסלת תפודים מטוגנת שתוכה מולא בכדורי תפוד, מטוגנים אף הם.

בקערה נפרדת הוגש סלט ירקות, מרכיבתו חסה ומיעוטו עגבניות ועליו רוטב־מיונית לבן. אם מביאים בחשבון את מיגבלות הכשרות לגבי הבשר, הרי שהתוצאה שנתן ה"טורנדו" היתה טובה מאוד. התוספות היו נחמדות למראה ולא רעות לחיך. בהשוואה לאלה היו סלט הירקות והרוטב שעליו פשטניים מרי.

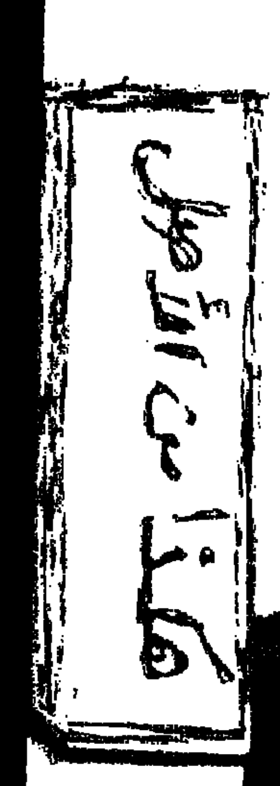
הוצע לנו לקנח בקרפ־סוזט, אותו מכינים, לפי כל הכללים, ליד שולחן הסועדים. אולם אנחנו, כבדים מכל שקדם למנת הקינוח, העדפנו לסיים בגלידה כלשהי. הבחירה נפלה על קסטה תוצרת בית. זו הגיעה צבעונית ועליזה למראה ולגמרי לא רעה בטעמה, למרות שהיא היתה, כמובן, "פרווה". כוסית בראנדי ביר מול מראות הכנרת הלילית – סיום טוב ורגוע לארוחה צרפתית במסעדת יוקרה ישראלית.

מאו"ל

ירוקילבן ומלובסן

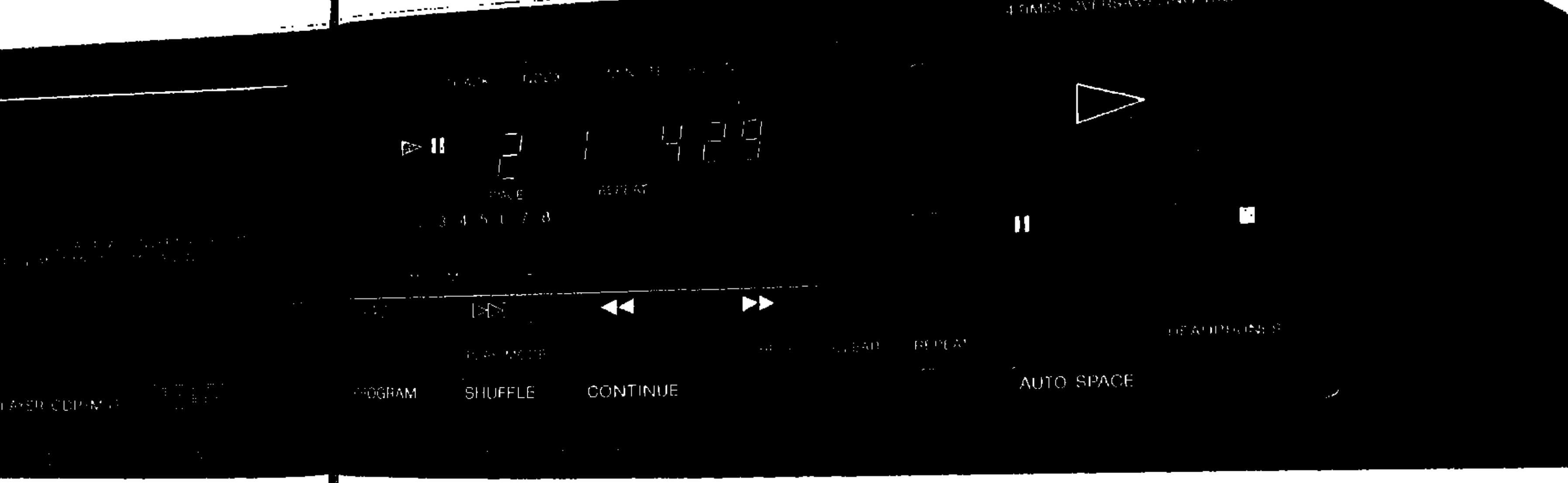
"הגן האיגודו" (ובעברית: גן [illegible] שמה של מסעדה [illegible] תשובות [illegible] מקום [illegible] מיוחדות [illegible] לות. נחמד [illegible] בהיר ולבן [illegible] ים של גן [illegible] שטעמו [illegible]

מזכיר קצת את מרק העוף של מאמא הפולניה (3.50 שקלים). המשכנו בברווז צלוי, ללא עצמות – לא שמן ולא יבש, עשוי עם נבטים ופטריות, מובא לשולחן עטוף בנייר כסף. לפני שפותחים – מלהיבים אותו בכוהל. המתוח יפה והטעם לגמרי לא רע. מחיר המנה: 17 שקלים, שקום לא יקר בו אתה מקבל המוחה [illegible] עבור [illegible]

על מה כל הרעש

SONY

על השקט!

קומפקט־דיסק סוני CDP M55 שומעים רק מה שצריך!

סוני, חברת הענק שהביאה לך את הקומפקט־דיסק הראשון, מתקדמת שוב, והפעם... משקט לשקט.
CDP M55, הדור הרביעי למכשירי קומפקט־דיסק של סוני:

כמו באולפן הקלטות...

- 4FS - 16 BIT – דגימת האות פי 4 מהדגימה הסטנדרטית, מבטיחה לך צליל עמוק ועשיר, נאמן למקור ונקי לגמרי מרעשים.
- D/A X2 + פילטר דיגיטלי – ממיר דיגיטל לאנלוג כפול, המפריד באופן מוחלט בין ערוץ ימין לשמאל, מבטיח לך צליל סטריאופוני מושלם ונקי, ללא עיוותים או גוונים מתכתיים לאורך כל תחום התדרים.
- CLASS III – יחידת לייזר חדישה בעלת 3 קרניים ומערכת בקרה מסלול מתוחכמת, המאפשרת תיקון תקלות בזמן אמיתי (כתוצאה מליקוי בתקליט או מבעיות בתנאי ההשמעה).

כמו מנצח...

- שלט רחוק – עם 16 מקשי שליטה מאפשר לך שליטה נוחה על כל מגוון האפשרויות: תיכנות, חזרה על קטעים, גישה לכל קטע בתקליט.
- לוח בקרה מואר.
- טיימר אוטומטי.
- יציאה לאוזניות סטריאו (כמו על אי בודד...).

כמו שרק סוני יכולה...

- את קומפקט־דיסק סוני ניתן לשלב עם כל מערכת ביתית קיימת.
- לסוני מעבדת השרות המשוכללת ביותר בארץ לבדיקה, תיקון וכיוון מכשירי קומפקט־דיסק באמצעות מחשב.
- מגוון עשיר של דגמי קומפקט־דיסק – לבחירתך.

מבצע

קנית סוני - זכית בעוד סוני!

בקנותך קומפקט־דיסק של סוני – דרוש את תעודת האחריות המקורית של "ישפאר" – סוני!
בספח של תעודת האחריות יש "משבצת פרס" – גרד אותה ותזכה בסוני נוסף!
כל קניה – זכיה!
המבצע יתקיים בתאריכים 1.4.88–30.6.88
הדרוו אחד מאלפי הפרסים המהדרים האלה יהיה שלך:
טלוויזיות, מערכות סטריאו, מכשירי טייפ־דק, מכשירי רדיו, מקמן, אוזניות סטריאו.
והפרס הגדול: מצלמת וידאו 8 מ"מ.
כל דגמי קומפקט־דיסק סוני משתתפים במבצע!

ההשתתפות במבצע אסורה על עובדי מנהל "ישפאר" וחברות "עופר" מפעלי הדפסה, משרד הפרסום ובני משפחותיהם.
תקנון המבצע נמצא ב"ישפאר".

ישפאר – עוצמת סוני בישראל
מגדל שלום, ת"א. טל' 03-5101515

62. ובסקיתופוליס הייתם?

מאת נילי פרידלנדר

אולי העתיד של בית שאן הוא דווקא בעבר שלה. אם ימשיכו לחפור כאן, צפוי לבית שאן עתיד של עיר תיירות גדולה, וכבר עכשיו כדאי לבוא לראות, לפני שיהיה חם מאוד.

טיכה, אלת המזל היוונית, שאת פניה רואים עכשיו בבית שאן על־רצפת מוזאיקה ב"מכון הבריאות" העתיק, וגם בפסל שיש שעמד בתיאטרון, לא הצילה את העיר מרעידת אדמה במאה השמינית. עפר ואפר כיסו את סקיתופוליס, עיר רומית ביזאנטית. תזכרו את פומפיי. לכן נשארה פה עיר שלמה, ולא עיר שנשדדה ונהרסת במשך השנים כמו קיסריה, או עיר שנבנתה שכבות על גבי שכבות כמו ירושלים.

עיר מפוארת, בירת הצפון. צריך רק להמשיך ולגלות את סקיתופוליס, עיר שליד בית־שאן העברית, היא ביסאן הערבית. עד עכשיו, בין התיאטרון לאמפיתאטרון, גילו רחובות שלמים. רואים רחוב רומי עם עמוד אדיר וכותרת מרשימה. רואים רחוב ביזאנטי של חנויות, עם מפולת של קשתות על האדמה.

הרחוב מרוצף אבני בזלת ואפשר לראות איך פתאום התרוממו המרצפות השחורות, כשהאדמה רעדה, ועמוד ענקי התקפל כמו ברך ונפל בבת אחת. עמודי גיר ועמודי שיש, ממחצבות הגלבוע וממחצבות בהרי תורכיה. יש מקומות שבהם תישאר המפולת כמו שהיתה, ויש מקומות שבהם ירימו את העמודים וישחזרו את העיר המפוארת מלפני המפולת.

הפריחה הגדולה של סקיתופוליס היתה בתקופה הרומית, במאה השניה לספירה. היא הגיעה למיטבה במאה השלישית והיתה מיושבת בצפיפות בתקופה הביזאנטית, עד שנפלה ברעידת האדמה באמצע השמינית.

התושבים שחזרו הנה אחר כך היו חלשים, וכבר לא ידעו איך להמשיך מסורת של ערים בסגנון המפואר! האיזור ניטש בהדרגה, עד שחזרו אליו צלבנים וערבים, לבית שאן המיקראית, שקודם לכן היתה עיר מצרית.

אם נקפוץ בחזרה למאה העשרים ולבית שאן העברית, נזכור כי בחורף כאן קיץ בעצם, והאיזור עשיר במעיינות והיה תמיד צומת דרכים חשובה. ואם עכשיו זו עיר בגבול ישראל־ירדן, היא בצומת חשוב לטיולים ולתיירות, בין הרי הגלבוע והמעיינות החמים לרגליו, בשיפולי רמת מולדת וכוכב הירדן, בדרך לעמק הירדן ולכנרת.

האביב יפה כאן מאוד ובין רחצה בגן השלושה (הסחנה) לכנרת, כדאי לבקר בבית שאן ולראות איך מצאו את הדברים בשטח החפירות. מאתיים חופרים עבדו כאן ואחרי הקיץ ישובו לחפור גם בחורף הבא. חשפו עיר בהיקף שלא היה כמוהו בארץ בשנים האחרונות.

● איך מגיעים

מגיעים מכיוון עפולה. 18 ק"מ מזרחית לעפולה, בכביש מספר 71.

מתל אביב: מכביש ואדי ערה ומכביש הסרגל, קיצור מצומת הסרגל לכיוון ישובי התענך והגלבוע – אם עולים בדרך נורית, לראות את הפריחה הזוהרת של הגלבוע. יורדים מההר ליד בית אלפא וממשיכים ימינה,מזרחה, לכיוון גן השלושה וישר לבית שאן. אם לא פונים לגלבוע, פונים שמאלה לצומת גבות ומתחברים לכביש עפולה בית שאן.

מירושלים מגיעים בכביש הבקעה.

מטבריה לכיוון צמח, דרומה לבית שאן.

בכניסה לבית שאן נוסעים בכביש הראשי, עוברים את המשטרה ואחרי 500 מטר פונים שמאלה (גן תבנים), לתחום הגן הלאומי. דמי כניסה למבוגר: שלושה שקלים, לילד – 70 אגורות. פתוח משמונה עד ארבע אחר הצהרים. טלפון: 06־585200. בכניסה יש מגרש חניה.

אפשר להגיע גם באוטובוס, לא בשבת. פרטים.במודיעין אגד.

● חליכה בסקיתופוליס

שביל המבקרים עוד לא משולט אבל הוא כבר שביל, והארכיאולוגים מבקשים לא לרדת ממנו לתוך בית המרחץ והרחובות.

אחרי סיור בתיאטרון השלם פונים לשביל שמתחת לתל חידוק והולכים לאורכו. מימין רואים את בית המרחץ. מה שהיה בתקופה הרומית מרכז לתענוגות הגוף, משהו כמו "מועדון בריאות". בריכות, חצרות למשחקים. על רצפת המוזאיקה רואים את פני האלה של העיר, טיכה, אלת המזל. בתיאטרון עמד פסל שלה שנמצא גם הוא, אך לא שלם.

ממשיכים ללכת מעל הרחוב הרומי ורואים את רחבת העליה למקדש – שלושה בסיסים ענקיים והעמודים שנפלו מהם ברעידת האדמה. הרחוב מגיע ומשתלב עם רחבת העליה. הרחוב משופע כי הוא עובר בתוך ואדי. מה שמרשים הם הבסיסים הגדולים, עם עמודי ענק בגובה תשעה מטר. ואולי היה זה איזור חשוק. האדריכל גיורא סולר מספר כי יש כוונה להרים את העמודים ולהחזיר אותם לבסיסים.

ממשיכים ורואים את הרחוב הביזאנטי ואת מפולת הקשתות. לידם עדיין מונחות, לפני השיחזור והשיקום, כל הכותרות הקורניתיות הגדולות שמצאו כאן. מה שיפה כאן, שבכל פניה של השביל מתגלים הרחובות מזווית אחרת. מומלץ גם לא להתעצל ולעלות על התל הירוק. יש שביל. עולים לפינה הצפונית־מערבית שלו, וכשיורדים, צופים בחפירות ותופשים את כל השטח של העיר העתיקה במבט אחד.

לא להחמיץ את איזור האמפיתאטרון, לצד רחוב שאול המלך, ליד תחנת אגד בבית שאן. יש אליו שביל מאיזור העתיקות העיקרי. ושוב, לא לרדת לשטח החפירות.

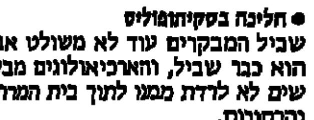
את חשיפת סקיתופוליס, העיר העתיקה של בית שאן, מנהלות שתי משלחות ארכיאולוגיות. משלחת של אגף העתיקות והמוזיאונים, בראשות גבי מזור, ארכיאולוג מחוז הצפון, שעובדת באיזור התיאטרון ובית המרחץ, ומשלחת המכון לארכיאולוגיה של האוניברסיטה העברית, שעובדת באיזור הרחובות, המיבנים המרכזיים למטה, ובאמפיתאטרון. המשלחת הזו, בראשות פרופ' יורם צפריר וד"ר גדעון פרסטר. האדריכל – גיורא סולר. בחפירות עובדים כמאתיים תושבי בית שאן ותושבי כפרים ערבים ליד נצרת.

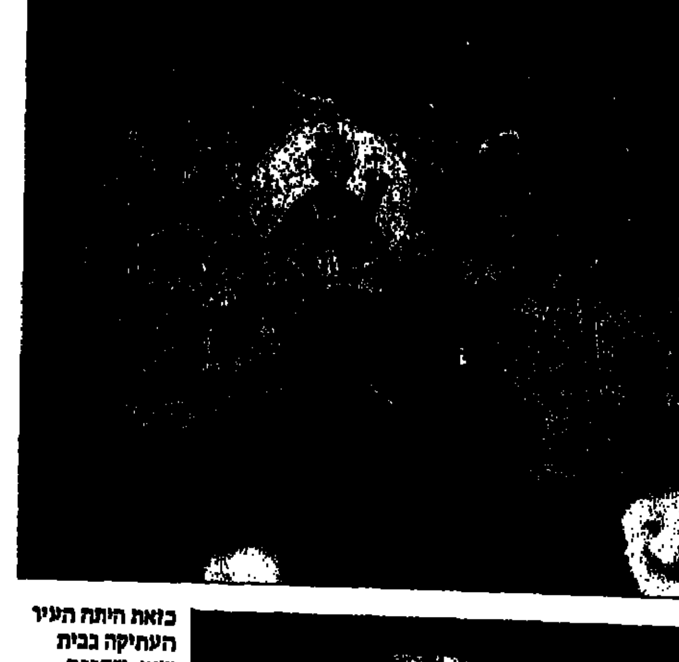
המוסדות האחראיים לחשיפת העיר העתיקה: מינהלת התיירות של בית שאן, החברה הממשלתית לתיירות, המועצה המקומית של בית שאן, רשות הגנים הלאומיים וקרן קיימת לישראל.

● אפשרויות

לכנרת: יוצאים מהגן הלאומי, פונים שמאלה, ואחרי 200 מטר יש צומת. ימינה ליריחו ולירושלים, שמאלה – לעמק בית שאן ולצומת צמח.

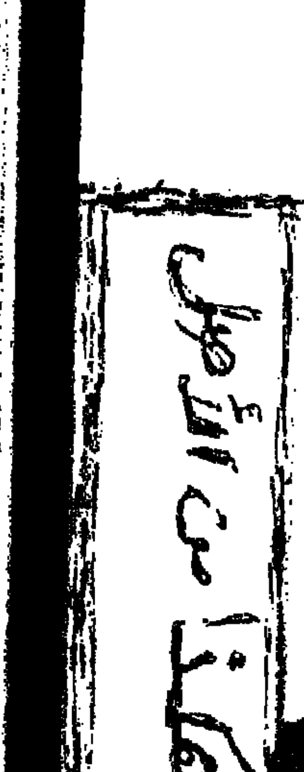
ביום בהיר עם ראות טובה, כשנוסעים לכיוון צמח (לכנרת), אחרי שמונה ק"מ יש פניה שמאלה, לעליה לכוכב הירדן דרך "מעלה אלישע". הדרך מכוכב הירדן לעין חרוד, דרך רמת מולדת סגורה בגלל המצב הרעוע של הכביש. לכן, העליה לכוכב הירדן והירידה ממנו רק ב"מעלה אלישע" מכביש בית שאן־צמח. בכוכב הירדן יש מבצר צלבני משופץ ומבט ממעוף הציפור על עמק בית שאן והרי גלעד.

כזאת היתה העיר העתיקה בבית שאן, שחרבה ברעידת אדמה. תושביה נהנו מבית מרחץ מפואר (בתמונה הגדולה למעלה), משהו כמו מכון בריאות של ימינו, כולל בריכות חמות וקרות ומגרשי משחקים. הרחוב (מימין) היה מפואר ביותר. ברצפת המוזאיקה (למעלה) כיכבה אלילת המזל.

משקרנים אני מקבלת פריחה ויוצאים לי קקטוסים מהאוזניים

שטח פרטי

עדה בן־נחום

מנהלת אמנותית של בית לסין

ילידת חיפה, בוגרת גימנסיה ביאליק, חיילת קרבית במלחמת העצמאות. למדה פילוסופיה ומתימטיקה באוניברסיטה העברית, עבדה בשירותים החשאיים, כתבה והשתתפה בתוכנית הרדיו הסאטירית "שלושה בסירה אחת". היתה ממייסדי תיאטרון באר שבע, מנהלת תיאטרון ילדים ונוער ומנהלת החאן. כתבה, עיבדה, תירגמה והפיקה כ־200 מחזות. גרה בתל־אביב. נשואה, אם ל־4 בנות, סבתא ל־3 נכדים.

כה חדר העבודה שלי ושם חדר השינה. הבעיה היא שבין חדר העבודה לחדר השינה יש כורסאות ואני, כמו הרבה אנשים, עצלנית איומה. כשאני נתקלת בבעיה קטנה, בתרגום למשל, ומחפשת פתרון במילון, בקונקורדנציה, במקורות אחרים – אני נגררת לקריאה. לא יכולה לעבור ליד מלים כתובות מבלי לעצור. יש לי רומן עם השפה העברית. כשיורדים לעומקה, לרבדיה, ללוגיקה האבסולוטית שלה, אי־אפשר שלא לאהוב אותה.

אני ערה להתפתחות השפה ותופסת זיופים. הכי אני שונאת את המופרחים. ראי איך דוד לוי מנסח את השפה ומעוות אותה. העברית שלו בלתי־קוהרנטית, מתנשאת, פאפא דוק מדבר אל פשוטי העם. הוא מדבר עברית מבוערת מרוב שהיא מגונדרת. סוג הגינדור שיאהב רק מי שאוהב את הקילוגרמים של הצבע על פרצוף הקוקסינל. אני שונאת את השגיאות במספרים, את ה"שלוש גדולים וחמישה חטיבות" של רבין, את ה"שתי שקל". לא אוהבת את שפת הרדיו, שכיב מילרע של קול קריין והריינן מתימטיקה, פילוסופיה, קומוניסטים – במילרע, וכל מיני התגנדרויות חסרות משמעות, סגנון של אלפבתים שמשחקים בדקדקנות.

מעצבנת אותי גם ההתיימרות לחיות מהחברה, הצורך להישמע מגומגם, להוסיף "כאילו" ו"כמו" אחרי כל מלה. זה לא גמגום מחוסר מלים אלא שחק אותה אריש. ישראל קיסר מדבר עברית יפה, השימוש במקורות בא לו טבעי. יוסי שריד מדבר עברית נפלאה. העברית של יעקב שבתאי היתה נפלאה, עברית שמשמשת אותך להגיד מה שאתה רוצה, ולא כמכשיר ל"איך תראה".

כמעט כל שעת היום אני עסוקה בקריאה, אבל לספרות יפה גם אני מגיעה מעט מאוד בשנים האחרונות. את קריאת הלהיטים הגדולים אני נוטה לדחות, אולי מפני שמילדות הנטייה היא לא ללכת עם כולם ביחד, אלא להחליט בשביל עצמי, שלא יחליטו בשבילי. בעיקר בנושא כל־כך אהוב כמו קריאה.

אני קוראת כ־70 מחזות מקוריים ורים מדי שנה, קריאה לצורך עבודה שנהפכה להובי ולהרגל שאני נהנית ממנו מאוד. כאיש תיאטרון אתה מפתח יכולת לראות הצגה קטנה בראש, לפעמים עם שחקנים מאוד מסויימים. לעומת זאת, כשאני צופה בהצגה – אני מאבדת משהו מההנאה המיידית שיש לפעמים לקהל שאינו מעורב, כי אני שופטת באמות־מידה אחרות. אבל כשאני מאוד אוהבת הצגה, אני מסוגלת להנות ממנה ל־6 פעמים ולראות בכל פעם וריאנט אחר.

לראות תיאטרון זה חלק מעבודתי ולפעמים אני הולכת בעל כורחי. אני שונאת את הדבקות של מלודרמות מהסוג הסכאריני, ולא ממהרת לראות להיטים. לא הולכת להצגות ילדים הבנויות על ההנחה הבסיסית שהילדים יסחטו את הוריהם ללכת, ולכן אפשר להעלות כל שינופת. אני מתעבת הצגות של תיאטרוני ילדים מסחריים המבוססות על ילדים. אני חושבת שפסטיוואלי־הילדים זה זנות. ילד שמתלבש כמו גדול, עם עניבה ובגדים מבריקים ומנענע את התחת בטלוויזיה עושה לי בחילה, ויותר ממנו – האמא שלו. "זונבדקינד" כזה הוא ילד עם עבר ובלי עתיד. רמת הציפיות שלו מתעוותת.

כשאהיה זקנה ויהיה לי יותר זמן, אלך לקולנוע גם אחרי הצהרים וגם בערב. אני מתה על סרטים.

"לראות תיאטרון זה חלק מעבודתי ולפעמים אני הולכת בעל כורחי. אני שונאת את הדבקות של מלודרמות מהסוג הסכאריני, ולא ממהרת לראות להיטים".

מה רצית להיות בילדותך?	נהגת ומכבה־אש עם מגן־דוד על הכובע. והחלום הגדול היה לעשות מדינה.
במה את גאה?	שהייתי בין הראשונים שהתפכחו משכרון הנצחון ב־67'.
מה ההצלחה הגדולה שלך?	כל דבר שעשיתי יכולתי לעשות טוב יותר. אני רואה את עצמי כאדם מוכשר שהתעסק ביותר מדי דברים ופיזר את כשרונותיו.
מה מניע אותך?	יש לי רזרבה של דלק מלידה.
מה מרגיע אותך?	נהיגה, רעש של מים, ריח של ים ובן־זוגי.
מה מעצבן אותך?	אנשים החושבים שחלקת כלום הקטנה שלהם היא מרכז תבל, ומציקים ומנדנדים עם זה שוב ושוב.
מה מקומם אותך?	הצנזורה הבטחונית והצנזורה על סרטים ומחזות. העובדה שאני על תקן של כובש. מדיבורים על "דם ואדמה", "ברית הדמים" ושאר פראזות אני מקבלת נמלים בחוט השדרה.
מה מעליב אותך?	אחת האגודות שלא הצטרפתי אליהן היא אגודת מחפשי העלבונות.
מתי את מרגישה לא נוח?	בקניות, בחנויות.
איך את מפנקת את עצמך?	בשינה עד מאוחר בבוקר, בארוחה טובה, במילוי התאווה שאיננה יודעת שבעה למסעות.
את מי את שונאת?	את משריצי השנאה למיניהם. הם יותר גרועים ממחרחרי המלחמה.
למי את בזה?	למי שאוהב את המין האנושי ולא סובל בני אדם.
על מי צר לך?	על חסרי ההומור, על קורבנות השררה, על אלה שנאכלים מאמביציות.
את מי את מכבדת?	את מי שיש לו כבוד עצמי.
במי היית בוחרת, אילו היו בחירות איזוריות?	באדם ששלושה נושאים מטרידים אותו – זכויות אזרח במובן האמיתי, שלום, וניטרול סוחרי הדת מהחיים הפוליטיים שלנו.
במה את מוכנה לעבור על החוק?	בכל מה שקשור בצנזורה. עשיתי זאת, אני עושה זאת ואעשה זאת בכל הזדמנות ואני מוכנה לשאת בתוצאות.
למי היית רוצה לתת סטירת לחי?	כמעט לכל הגלריה של ההנהגה הפוליטית שלנו.
מה ישראלי בעינייך?	חומוס, מבטא צברי, רמת פתיחות נפלאה שלפעמים גובלת בוולגריות, הכרס המשתפלת של הגברים.
מה את שונאת בארץ?	את יולי־אוגוסט ואת המימסד הפוליטי. מיולי־אוגוסט אפשר לברוח למיזוג־אוויר, לים. לאן אתה יכול לברוח מהמימסד הפוליטי?
את מי היית רוצה להכיר?	את וענונו, אם אמנם הוא שפוי בנפשו; מעניין אותי להבין את הכימיה של אדם שמוכן לשלם את המחיר על החלטותיו. מה שקצת מקלקל לי את החשק זה עניין הדת אצלו.
אלו החלטות חשובות קיבלת בחייך?	החלטות של לסגור עניין; לעזוב את קהילת המודי־עין ולעזוב את תיאטרון החאן.
את אשה חזקה? במה?	אני אשה גדולה וחזקה ולמרות שאני טיפוס סוער, אני מסוגלת לקחת טרגדיות, דרמות ושמחות גדולות עם חוש־מידה יומיומי, להוציא את עצמי לרגע מחמהומה ולראות דברים בפרופורציות נכונות.
מה החולשות שלך?	עצלנות וותרנות־יתר באותם מקרים שאני יודעת שמרמים אותי.
איזו תכונה מאפיינת אותך?	פתיחות מוחלטת עד נקודה מסויימת, וממנה והלאה – שמירת פרטיות מוחלטת. הסכיזופרניה הקטנה הזאת מאפיינת אותי.
מה את שונאת לעשות?	כל מה שקשור במטבח, להוציא רחצת כלים.
מי היו גיבורי ילדותך?	גיבורי המיתולוגיה שהכרתי מהספר "גיבורי קדם", ואנשי "השומר".
איזה גבר מושך בעינייך?	רזה, לא סבון, כהה (גם בלונדינים יכולים להיות כהים), לא קטנוני, לא מפגין כוח מיותר ולא שוביניסט גברי.
מה קיבלת מהבית?	מאבי המון הומור, דקאדנציה מסויימת, גאווה וחריפות־לשון. מאמי – עולם רגש חזק, ידיעה שחובה צריך למלא ולעשות דברים עד הסוף, יכולת להתלהב ואהבה עזה לעברית. משניהם – אהבת אמנויות ואהבת מולדת בלי מרכאות.

קולנוע. לא איכפת לי לראות גם זבל. הכל – חוץ מבלשים. כשהייתי סטודנטית, הייתי מאניאקית של ספרי בלשים. ויום אחד, במכה, הרגשתי רוויה וזה עבר לי. טלוויזיה אני רואה מעט. אין לי וידאו ומה שהפסדתי – הפסדתי.

בתקופות קשות, כמו עכשיו, אני משתדלת לצפות ב"מבט", למרות שאני יודעת כמה זה מצונזר ולא לעניין. לא אתיישב לערב שלם מול המכשיר מפני שאין לי זמן, ולעתים קרובות אני עסוקה גם בערב. אני מחליטה מראש במה לצפות. בדרך כלל אני אוהבת לצפות בדרמות טובות או בסרטים דוקומנטריים שעוסקים בנסיון להבין את העתיד. עתידנות לא במובן של מדע בדיוני, אלא נסיון לראות לאן הכדור הזה הולך. מצד אחד העולם הולך ונעשה כפר קטן, מצד שני כמות האינפורמציה כל הזמן גדלה, ואני שמחה שמישהו עושה בשבילי את עבודת העיבוד ומגיש לי את החומר בצורה מעניינת ומובנת.

למרות שגדלתי בחיפה וגרתי בירושלים, אני מרגישה בבית רק בתל־אביב. העיר הזאת זורמת וזה מתאים לי. יש בה ריתמוס בעוצמה שלא ראיתי במקום אחר, ויש בה ...

"אני חושבת שפסטיוואלי הילדים זה זנות. ילד שמתלבש כמו גדול, עם עניבה ובגדים מבריקים ומנענע את התחת בטלוויזיה עושה לי בחילה, ויותר ממנו – האמא שלו".

לאכול ביחוד וכצמן – מקסימום שרוזת נורדאו. ככלי, לדוגמה, נראה לי שיכון מתוץ לעיר. פארק הירקון זה כבר חיק הטבע. אנחנו לא מחובבי הטבע שהולכים שעות ברגל ומחפשים עלים נדירים. אנחנו אוהבים לטייל בארץ, במכונית, בעיקר בפרבליות, ובחו"ל.

יש בי תאוות נידות עצומה. כשהמטוס ממריא אני מרגישה "חיה" לגמרי. כשאני בארץ זרה מעניינים אותי האנשים, ההיסטוריה, ומוזיאונים. אני לא רצה עם מדריך עד מבנסיה לאחר ובודקת כל אבן. אני מסתובבת, מריחה, מסתכלת על בתים וחנויות, יושבת בבתי־קפה ומביטה, מנסה להבין את העם הזה, מנסה להרגיש אותו.

מרביקה תופשה לדברים שאני צריכה או רוצה לעשות. כשיש סיבה לנסוע, ואפשר – נוסעים. לא מסוגלת להחליט שאסע לשבועיים לנוח. נראה לי חסר שחר לשבת על התחת ולנפח את הבטן יותר מיום־יומיים. לא נראה לי הגיוני להתבייש על מקום. בשביל זה יש בית.

"אני לא אמא שבאה עם הקומפוט של הצהרים לבקר את הילדים. להוציא רחיצת כלים – אני שונאת כל מה שקשור במטבח".

הבית הזה צריך רמונט כבר עשר שנים, אבל אנחנו דוחים, כי זה בלבול־שכל עצום. אני לא מאניאקית של נקיון וסדר, לא משועבדת לבית בשום צורה. רוצה שיהיה נוח ונקי בצורה סבירה אבל לא עושה את המוות לאחרים ולעצמי בנושא הזה. בן־זוגי ואני שותפים אמיתיים כמעט בכל. כשנישאנו, לפני 33 שנה, החברים האופטימיסטים נתנו לנו חצי שנה. הפסימיסטים – חודשיים. אני עם הטמפרמנט הפרוע והוא שקול יותר. אני קצת אקסטרוברטית והוא יותר אינטרוברט. בעיקר הודות לו פיתחנו, עם השנים, טכניקה של שותפות אמיתית. הבנות עצמאיות מגיל צעיר. עכשיו כולן גדולות וחברות. הבת הנשואה גרה במושב, בת שנייה, ציירת, נמצאת בלונדון, ושתי הבנות האחרות גרות בסביבה. יש להן מפתח והן קופצות הביתה כשמתחשק להן.

אני לא אמא שבאה עם הקומפוט של הצהרים לבקר את הילדים. להוציא רחיצת כלים – אני שונאת כל מה שקשור במטבח. שנינו מרבים לעבוד בלילה ולעתים קרובות נפגשים במסעדה אחרי העבודה. פעם ביובל בן זוגי שיחיה – טבח־אמן – מכין ארוחה טובה. בדרך כלל אנחנו מסתפקים בחביתות, סלטים, פירות וסטייקים. ליותר מזה אני לא נכנסת.

"ישראלים, בעיני, הם חומוס, מבטא צברי, רמת פתיחות נפלאה שלפעמים גובלת בוולגריות, הכרס המשתפלת של הגברים".

זה לא בית פתוח במובן שאפשר לקפוץ לכאן ללא הודעה מוקדמת. אני מאוד קנאית לפרטיות שלנו. יש לנו הרבה מכרים וכמה ידידים קרובים. מכל תקופת חיים נשאר חבר או שניים שהולכים איתנו הלאה, זה לא פורמאט הזוגות של "מסיבות עיגול", שמזמינים לפי התור. ידיד שעושה לי חשבון של תור מפסיק להיות ידיד. אני שונאת שירה בצבור בחבורה גדולה, כשמתחילים בשעה מסויימת להתמוגג מנעגועים למשהו שהוא רק כראש של אנשים – יש בזה התרפקות שמלצעוטית על עבר שציירו אותו בוורוד. לכל אחד מאתנו יש גם ידידי נפש נפרדים. אני אוהבת לשוחח עם אנשים, אבל לא בתוך המון. לא אגיד שאני לא מרכלת פה ושם, אבל לא יושבת שעות על שיחות "כנערי" נוסח מה שלום הילדים, מה את מבשלת, מה עם המכונית, הוטנו סלון ובעלי אומר. זה לא מעניין אותי.

הכי חשוב לי לשמור על עצמאותי. אני לא מסוגלת לקבל שום תכתיב, וכבר הרבה צרות היו לי עם זה. כל בחירה חייבת להיות שלי, וחשוב לי שמסביבי לא תהיה מאניאקיות, לא סובלת קיצוניים, אבל מכבדת את נטורי קרתא יותר מאשר את המפד"ל שפירא. אולי בלוי אינו העולם שלי, אבל אני יכולה להבין אותו. לא יכולה להבין את הצירקות והמסחר באלוהים. מתעבת אנשים הדוחפים עצמם בכוח, ומשקרנים אני מקבלת פריחה ויוצאים לי קקטוסים מהאוזניים!

ראיינה: נורית ברצקי
צילום: שמואל רחמני

מדור פרסומי

טנגו במטבח

הסרת הפיקוח על השמן הביאה לתחרות עזה בענף. החידוש הגדול של התעשיה בתחום היא טנגו – שמן טיגון יחיד מסוגו, תערובת של שמן תירס וסויה.
היתרונות: בלתי רווי, ללא כולסטרול, אינו מתיז, אינו מתקלקל בטיגון. איזון של בריאות וטעם טוב. עוד הצלחה גדולה של "שמן".

מאת: טלי חן

מסתבר שהרוב אינו יודע מה זה טנגו. לפני שזוקפים גבה בתמיהה כדאי למהר ולהסביר שהכוונה איננה לריקוד, אלא לטנגו של שנות השמונים.

רמז: לא רוקדים אותו, אבל רוקדים משמחה בגללו. "טנגו" הוא שמן חדש וחדיש. הפעם לא מדובר רק בשינוי קוסמטי: אריזה, פקק, גודל וכו'. זהו שמן שלא ידענו כמוהו מעולם.

"טנגו" הוא שמן טיגון המורכב משני סוגי שמנים: סויה ותירס. זוהי נוסחא ייחודית של "שמן" שהביא בחשבון את הטעם הטוב ואת הדאגה לבריאות. כשמדברים על שמן, אי־אפשר שלא להתיחס לנושא הבריאות. בשנים האחרונות הפכנו כולנו להיות פליטי ריאטות למיניהן והתנזרנו משמן בלא הבחנה. הרבה גם נכתב ונאמר על נזקי השמן בתזונה, ורבים ניסו לצמצם את השימוש שבו. אלא שכמו בתחומים אחרים – אסור להגזים באף כיוון. נכון שלא כדאי לחסל בקבוק שמן ליום, אולם כדאי לדעת שהשמן מהווה יסוד חשוב בתזונה הנכונה ומרכיב מרכזי בתפריט היומי. השמן הוא המקור המרוכז ביותר לאנרגיה והוא גרוש בויטמינים חיוניים. גם תחושת השובע תלויה בו: מי שמסלק את השומן ממזונו, סובל מרעב מתמיד, ומשלים את החסר בקלוריות רבות ממקורות אחרים. לעומת זאת, כמות סבירה של שמן במזון מאפשרת לחכות בשקט לארוחה הבאה.

לכן המסקנה היא, שצריך להשתמש בשמן, אבל בתבונה. ואכן, בארה"ב ובאירופה הצריכה היא של 50 עד 60 ק"ג שמן לאדם לשנה. נתון שאי־אפשר להתעלם ממנו. וכמי שמנוסה בשימושים השונים, הרי שמן הטיגון הוא אבן יסוד של המטבח בארצות אלו. זאת כדי להתאים את המוצר לשימוש.

שמן, טיגון ובריאות – נקודת האיזון

הרעיון המנחה של "שמן" היה להביא בחשבון את כל הנתונים והצרכים, ולהרכיב שמן שיענה על הדאגה לבריאות, הטעם והטיגון. במדע קוראים לזה "סינרגיזם": תופעה שבה סך כל התכונות של תערובת טוב יותר מתכונות כל מרכיב בודד. כולנו מכירים את זה בשוק הפירות הכלאה של הדרים שהניבה פרי טעים כמו תפוז אשר מתקלף כמו קלמנטינה.

כאן מדובר על איזון הבריאות והטיגון על ידי ערבוב שמן סויה עם שמן תירס. התוצאה שמן "טנגו" טבעי וצלול, ללא משקעים, בעל ערך תזונתי גבוה, ללא כולסטרול, בלתי רווי.

השמנים הבלתי רוויים הכרחיים לגוף. הם תורמים לנו מרכיבים שאין להשיגם בדרך אחרת. השמן הרווי לעומת זאת, עשוי לתרום להעלאת רמת הכולסטרול בדם ולהגדיל את הסיכון של התקפי לב.

שמן הכותנה, למשל, רווי כפליים מ"טנגו", ושמן הזית – רווי עוד הרבה יותר.

החלטנו לא לסמוך על הפרסומים, וביקשנו להשוות את ה"טנגו" עם שמן טיגון אחר: שמן כותנה. בדיקה מעבדתית במרכז לפיתוח תעשיות מזון שליד הטכניון בחיפה, הניבה תוצאות מרשימות:

ה"טנגו" רווי פחות ב־50%
ה"טנגו" נספג פחות ב־25%
שמן הכותנה – מתיז יותר בטיגון
שמן הכותנה מתקלקל בחום נמוך הרבה יותר (תהליך חמצון).

עבור מי שאינו בקי בכימיה, כדאי לתרגם לעברית פשוטה: תהליך החמצון המהיר פרושו שמן אשר לאחר חימום (בישול, טיגון) מדיף ריח ויוצר טעם לוואי לא נעים למזון.

משמעותה של ספיגת השמן ברורה לכל מי שטרח אי־פעם במטבח. בסיום הטיגון הגיחו מהמחבת חביתות נוטפות שומן.

גם התתזה היא בגדר תענוג מפוקפק למי שאינו, יש לקרצף את התהסינה והכיריים ולהשליך את בגדיו לכביסה לאחר כל טיגון.

וכך אנו שבים לאמת הנצחית שהקיצוניות אינה משתלמת, ומי שרוצה ליהנות גם מבריאות טובה וגם ממזון טעים צריך לצרוך שמן – אבל את השמן המתאים.

סערה בבקבוק שמן

אין ספק, משהו מתרחש בממלכת השמנים בעת האחרונה. במשך שנים היה השמן סתם מוצר צריכה בסיסי, שנח בשקט על המדפים ואיש לא טרח לפרסם אותו. בעת האחרונה אנו עדים למתקפת פרסום, לחידוש אריזות, למבחר עשיר יותר. רבים תוהים מהו המניע לכל הפעילות הזו.

התשובה פשוטה: עד לפני זמן לא רב היה כל ענף השמן תחת פיקוח ממשלתי, ולכן היו פני השמן רגועים. ברגע שהוסר הפיקוח, החלה סערה בבקבוקי השמן: כל היצרנים התגייסו למאמץ כדי לכבוש את לב הצרכן במוצר טוב יותר, באריזה נאה יותר ובמגוון רחב.

ב"שמן" בחרו בדרך אחרת: במקום להסתפק במתקפה פרסומית על תשומת־לבו של הצרכן, עבדו חצוחים שעות רבות ופיתחו מוצר חדשני ומשובח: "טנגו". האמת היא, שאנשי "שמן" הצליחו להפתיע אפילו את מכון התקנים. כשהמוצר החדש כבר היה בגדר עובדה, התברר כי בארץ לא היה עדיין כל תקן עבור שמנים מעורבבים, ו"שמן" נאלצה להמתין עד שיוכן תקן כזה. עכשיו, עם ההצלחה הגדולה של "טנגו" הן מבחינה תזונתית־בריאותית והן מבחינת נוחות השימוש והטעם הטוב, אפשר לנבא ולומר כי אנו נמצאים בראשיתו של עידן חדש בענף השמנים.

לטובת הצרכן

"שמן" היא חרשנית וחלוצה לא רק בייצור השמן עצמו, אלא גם במתן השירות החשוב לצרכן. כך אנו מוצאים על בקבוקי ה"טנגו" תווית הכוללת טבלה תכולה מפורטת והמלצות לתזונה נכונה. סוף־סוף זוכה הצרכן להתיחסות הראויה ואנו מקווים כי יצרנים רבים ילכו בעקבות "שמן". גם האריזה המיוחדת של "טנגו" מצביעה על התחשבות אמיתית בצרכן. אלו הם בקבוקים שקופים דמויי זכוכית. יתרונם הגדול הוא בעמידותם הגדולה בשינוע, כלומר, הם אינם מועדים לסכנות כתוצאה מהובלה וטלטולים. העיצוב המיוחד הופך את הבקבוקים למאד נוחים לשימוש.

אגב, אנחנו התלהבנו דווקא מן הפקק. זהו פטנט המונע לחלוטין נזילות וטפטוף ומותר את המטבח מכתמי שומן דביקים. הטיפה האחרונה מטפטפת תמיד פנימה. פשוט נהדר.

השמן של "שמן"

"שמן" היא אם תעשיית השמנים בישראל. כשאנחנו עוד ינקנו חלב מבקבוק – הם כבר מילאו שמן בבקבוקים. זוהי החברה הותיקה ועתירת הנסיון בייצור שמנים. ואכן, היה צורך בידע רב ובנסיון מצטבר כדי להצליח בפיתוחו של מוצר משובח ומתוחכם כמו "טנגו".

השלב המוקדם היה מחקר ממושך על שמנים ותכונותיהם ועל צרכי הטיגון. במקביל נבדקו שמני־טיגון בארה"ב בשיטות מתקדמות ביותר. רק אז נבחר הקו הנכון ואפשר היה לגשת לעבודת הפיתוח. גם הייצור עצמו מתגלה כתהליך עתיר ידע וטכנולוגיה. תחילה מנפים ומנקים את גרעיני התירס והסויה ביסודיות. רק אז הם עוברים כבישה ומיצוי השמן מתוכם. בשלב זה מתקבל שמן גולמי אשר עובר תהליך זיכוך מיוחד שבמהלכו נשמרות התכונות הטבעיות והחשובות לבריאותנו.

לבסוף, רק כשהוא צלול ונקי ממשקעים, מקבל השמן את האישור של "שמן".

שיפודים

משהו:
מייאש לראות עד כמה אנשים חכמים יכולים להיות טפשים.

נגד הרעיון לקצר לנו

בקרוב בחירות. במקרה, כל שבוע מופיע אחד משרי המערך בבית ספר תיכון. עושים בגרות. מתחילים לשקשק.

בין הרעיונות מכיוון החוששים ליום הקלפי יש גם אחד האומר:

להגביל, לקצר ולקצץ את משך תעמולת הבחירות לחודש, ובטלוויזיה אפילו לפחות מזה, שבועיים, לטובת האומה, כמובן. רק האומה. למען האחדות. רק האחדות. נגד פילוג העם.

חלילה למישהו לחשוב שכאשר איש תנועת העבודה הפועלית משתמש בצירוף לשון אחר, הוא מתכוון למשהו אחר.

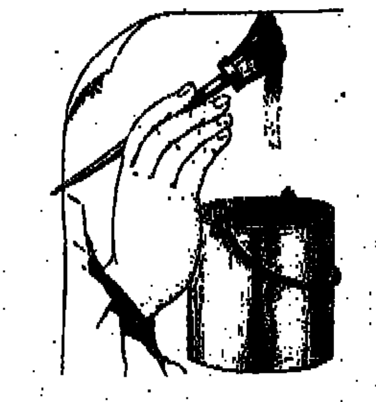
אבל אני מה מזיז לי טובת האומה. אני רוצה תעמולת בחירות ארוכה. שלא יקחו דקה, ובעיקר לא בטלוויזיה. בתעמולה בטלוויזיה יש כלל מעניין מאוד: זמן שידור שווה לשתי המפלגות. הרי זה מהפך כלבבי אוהב אי הסדרים. סוף־סוף יהיה זמן שווה לשתי הדעות בישראל.

מסעיר.

אני חושב שארבע שנים, בין בחירות לבחירות, יש אפשרות הצגת עמדות רק לדעה מסויימת. לדעתי, עיתונים ורדיו וטלוויזיה במורת התיכון מפיצים כל הזמן תעמולה גלויה ומוסווה לתפיסה מדינית אחת. ואל תגידו לי שהעיתונות לא משפיעה. אני מדבר עם אנשים ושומע אותם מדקלמים בצייתנות מה שקראו ושמעו. אפילו שאלות הם לא יודעים לשאול, אלא אותן השאלות ששמעו קודם. מספר האנשים המובלים לחשוב כתוצאה ממה שהם קוראים, הוא עצום. בוחרים מסויימים נוטים להאמין שמה שמנוסח יפה הוא גם נכון, ולא מסוגלים לחשוב לבד כשעתונים ותיאטרון וספרים רבי־מכר חושבים בשבילם. יש לזה תוצאות בקלפי.

בכל זאת לא הכל סגור. היום הסקרים מראים בערך שיוויון בין המערך לליכוד. אני מאמין שזה אומר 14 מנדטים יותר לליכוד אחרי הסברת בחירות. אני מבין את כל מי שלא רוצה לתת אפשרות ליצירת מצב כזה, אבל מה לעשות, צריך לשחק לפי הכללים. הליכוד, אמנם, מלא פראיירים ללא גבול, אבל בכל זאת צריך לקוות שלא עד כדי קיצור זמן תעמולת הבחירות.

שיפורים בדגל

אחד הדברים המחרידים, או צריכים להחריד, מה שמזמן כבר לא קשור, הוא שריפת דגלים ישראליים אל מול פני חיילים.

עלינו לעשות משהו להפסיק את זה, ועלינו לעשות את הדבר כיהודים, דהיינו – לשפר ברחיפות את הדגל לבל יהווה התגרות ברגשות הזולת, מכשול לשלום וסכנה למחנה התקווה.

הצבעים כחול ולבן הם עזים ומנקרי עיניים, ולפי פלא שורפים, האשית, ולפני שאר השיפורים שמוחות רבי־עוצמה משלי יוכיחו את נחיצותם, יש לשנות את הצבעים המתגרים האלה ברוח העם הנפלא שלנו. אם אין הצעה טובה יותר, הצעתנו היא: אוף וייט ואוף וייט.

היהודי הגלותי ושלום עכשיו

באיטליה מסתובב בימים אלה כרוז של שלום עכשיו ויהודים מתבקשים לחתום עליו. מגעיל. יהודי הגולה שלא עולים ארצה יאמרו לחלוצים בישראל לפרק ישובים שנבנו על אדמת המולדת. אלה שרופקים את הדמוגרפיה היהודית בהישארם בגולה יורו לנו מה לעשות נוכח הסכנה הדמוגרפית. בין המתחתימים על הכרוז יש גם יורדים. לכל איכס, חשבתי, יש גבולות, לא לאיכס שבאחריות שלום עכשיו שאף שלחו שליח מיוחד לאיטליה למטרה המכוערת הזו.

שלא לדבר על שליחים אל ריצ'ארד דרייפוס וודי אלן שפתאום התגלו כיהודים היודעים משהו על ישראל. יש בין יהודי איטליה שחותמים, בשהותי בין יהודי הגולה למדתי גם למה, הם לא חושבים עלינו, ועל מה שטוב לנו. הם עושים את זה בשביל השכן האיטלקי שלהם. אנחנו יהודים טובים, הם רוצים להראות לו.

ועכשיו שלום עכשיו בא מישראל וממש מבקש מהיהודי הזה להראות, בחתימה, שהוא טוב, אחר, שונה, בסדר. מתנה גדולה מזו לא היתה ליהודי הגלותי מאז תחילת הציונות.

הרב טואף, המנהיג בעל הוד המלכות של יהדות איטליה, נזהר בדרך כלל שלא לנגוע בדבר מחלוקת. יש אומרים שעמדותיו הפוליטיות אינן אלה של התחיה. בכל זאת הוא אמר לאחרונה בזעם, בכנס יהודי חשוב: "יהודים אלה שיוצאים עכשיו נגד מדינת ישראל כדי לשאת חן בעיני השכנים שלהם, לא חדשים בשבילנו. היכרנו טיפוסים דומים להפליא בעבר. זה לא עזר להם והם סיימו את חייהם בתאי הגאזים, כמו האחרים".

במחשבה שנייה, אפשר לראות גם את דבריו אלה של הרב טואף כהתערבות בענייניה הפנימיים של מדינת ישראל.

פינות השלולית

יום אחד ישב לו צפרדע בשלולית וקרא בספרו "איך להשיג נסיכות בקלות תוך שמונה שיעורים קלים בזמנך הפנוי".

פתאום קפץ ונחת לידו חבר שלו, הציץ מעבר לכתפו, ואמר: "אני לא רוצה לקלקל לך, אבל כדאי שתדע שהמחבר נשאר צפרדע בעצמו. אם הוא היה נהפך לנסיך, לא ייתכן שהיה כותב ספר כזה".

משרד החוץ

הדבר הכי משונה שקראתי בימים משונים אלה הוא מאמר שמשתמע ממנו כי האמריקנים רוצים לשלוח שליחים למערך כדי להפעיל עליהם לחץ להפסיק להפעיל לחץ על האמריקנים להפעיל לחץ על ממשלת ישראל.

מאיר עוזיאל

( )שר ו( )שר

את אמריקה היא כבר כבשה מכל הכיוונים. זמרת, שחקנית, כוכבת תיקשורת. אפילו את גלובוס הזהב היא כבר לקחה השנה, "מוכת ירח". עכשיו נשאר לה רק לקחת את האוסקר בעוד שלושה ימים, וללכת הביתה, אל חבר בן 23, שמחכה שם בשקט לאינדיאנית־הארמנית, בת 42 שלו. כל הסיכויים מראים שכמו שהראתה לעולם כולו, ולאמריקה חדורת התסביכים בפרט, שיש חיים אחרי ארבעים, כך גם תוכיח שאפשר לקבל את האוסקר על תפקיד ראשי בקומדיה רומנטית שטופת סטריאוטיפים, עם סוף טוב.

מאת יואב למפל

כ אן היא נולדה. בתוך הזוהמה האנושית, שוורמת מעצמה, בטימטום אינסופי. אמריקה שאחרי הברק והכסף והקסם, מתחילה, בקצה אחר, בסופו של רחוב ספולבדה. בלוס אנג'לס אומרים שספולבדה הוא הרחוב הכי ארוך בעולם. לאורכו, אתה מתחיל להיסחב עם ה'טויוטה' השכורה לאורך הערים הקטנות המרכיבות את לוס אנג'לס. עובר את העשירים של בוורלי־הילס, את האמידים של סנטה מוניקה, את ה'מסודרים' של וניס. בסוף אתה מגיע לעמק סאן פרננדו, ממלכת הדפוקים, קיסרות הפסיכים. אם אתה מדבר פה עברית, אז תושבים שזו אנגלית, כי כולם מדברים ספרדית, ואוכלים צ'ילי. מכאן באה האשה המהממת הזו שמצליחה להפוך מברווזון מכוער ליפהפיה חושנית לנגד עינינו וגם להצחיק את כולם בדרך, במסלול ישיר לאוסקר. שר, קוראים לה.

בראיונות איתה היא אומרת לפעמים, "אני רק אשה קטנה ומבוהלת, שלובשת תחפושות". אני לא מאמין לה. בשביל לצאת מסאן פרננדו אתה צריך להיות חזק כמו 'יגואר סי.אל.אקס', מהיר כמוה, ועם סופגי־זעזועים משוכללים בהרבה. ילדות קטנות ומבוהלות לא יוצאות משם.

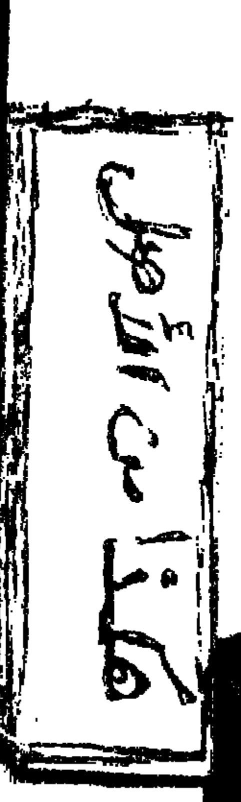
אמא שלה התחתנה שמונה פעמים. מתוכן שלוש פעמים עם אבא שלה. היא חצי ארמנית וחצי אינדיאנית, ושמה המקורי הוא שרלין סרקיסיאן. היא יפה, אבל זה עניין שהתפתח במודעות הציבורית רק בשנים האחרונות. יש לה קול די טוב, אבל לא בטוח שהיתה עוברת את שלב א' של בחינות הכניסה ללהקת פיקוד דרום. אבל האדם הוא קצת יותר מתבנית נוף מולדתו, הוא מה שהוא עושה מעצמו. ובנסיבות שבהן היא גדלה, אם היא הצליחה, זה מפני שהיא שר, כפי שהיא עיצבה את עצמה. אין סיבה אחרת.

צריך להתחיל מהסוף. המקום הטבעי. עוד שלושה ימים לערב האוסקרים. הפעם, מהמרים רבים, היא תלך הביתה עם הזהב הזה, על תפקידה ב"מוכת ירח", אחד משני סרטים בכיכובה שרצים עכשיו בארץ. עכשיו, אחרי שכבשה את אמריקה כבר מכל הכיוונים, היא מתחילה גם לחדור לתודעה של הצופים בישראל. אם היא תקח את האוסקר, כמו שלקחה השנה כבר את גלובוס הזהב בזכות אותו הסרט, היא לבטח תהפוך לסיסמא קבועה אצל הילדים המכורים לסרטים.

שר בת 42, גיל מאוחר יחסית לזינוק קולנועי. מי שלא מחובר לטלוויזיה האמריקנית, או לא אוהב רוקנרול, לא יכול לדעת עליה שום דבר בעצם. הוא לא יודע שבאמריקה היא תופעה לאומית. שושנה דמארי של דור ה'ביט'. בשנות השישים היא היתה החצי המוצלח יותר של הצמד "סוני ושר", אחר כך היא היתה רק שר, בשנות השבעים היא הפכה לסארוריה־מהלכת־של־שר, ומאז התפקיד הנפלא שעשתה בסרט 'סילקווד' ב־83', היא שוב שר, רק יותר טוב. הערכה סובייקטיבית: היא תזכה ב'אוסקר'. למה העוכתך כי אחרי הקופעות הנפלאות שלה בסרטים שונים, אחרי שלא נתנו לה מועמדות לאוסקר על התפקיד שעשתה ב'מסיכה' (ובתגובה, היא הופיעה לטקס לבושה במשהו שנראה יותר כמו תחפושת חושף, בהנמור, יותר משהסתיר את הגוף המשגע שלה וזה עיצבן את כל החנוטים בטוקסידו), הם פשוט חייבים לה את זה. למה סובייקטיבית? כי אני מאוהב בה.

שר היא זמרת טובה ושחקנית טובה עוד יותר, אבל היא קודם כל רפילות טובה. עסיסית, תמיד מתחדשת. היא זו שאמרה למראיין דייויד לטרמן, בשידור חי "לך תפוק את עצמך". היא זו שכמעט אין מקום לפופיק על גופה מרוב כתובות קעקע. וזה בזמן שבכסצינות חושפות גוף היא אינה מצטלמת ללא בגד גוף מלמעלה עד למטה. הם יראו לה רק כשהיא תרצה. היא זו שתמיד מסתובבת עם גברים צעירים ממנה. את האחרון, למשל, היא ראתה בדיסקוטק בניו יורק. שר ישבה בצד, ראתה אותו רוקד, והורתה למלווים שלה, "תפשיטו אותו, תרחצו אותו, ותביאו אותו אלי". קוראים לו רוברט קאמלטי, הוא בן 23 ורוצה להיות שחקן.

כששר עשתה את הווידאו־קליפ של השיר החדש שלה, "פגשתי מישהו", היא רצתה שהוא ישחק לידה. הבמאי התנגד, אז שר זרקה אותו וביימה את הקליפ בעצמה. הרעיון הכללי הוא שהיא לא בדיוק מה־סוג של ג'סיקה לאנג או האריסון פורד. היא לא קונה חווה מבודדת בה־רים ויושבת מול האח בתיקווה שתהפך לקונפו־ציוס. במקום זה, היא חיה את עצמה בעצמה. הופ־עה ניידת של 24 שעות ביממה.

כחזרה לעמק סאן פרננדו. המוסיקה היתה, בשביל שר, כמעט מהר־גע הראשון, האלטרנטי־בה הראשונה. אמא שלה, גלוריה הולט, בת לשבט הצ'ירוקי, היתה זמרת בלוז באחד המועדונים של העמק. לא זמרת מצ־ליחה במיוחד. אבל היה לה, לפי העדויות, תחת מפואר, והיא אף פעם לא התעלפה אם מישהו הע־ביר עליו איזה ליטוף. שר, כמעט מהרגע הרא־שון, ידעה שהיא עומדת להיות כוכבת. בגיל 11 היא קיצרה את "שרלין" לשר, כדי שלמעריצים יהיה קל יותר לבטא או־תו. בגיל 13 זרקו אותה מהכיתה לשבוע, כי היא התעקשה לשבת עם משקפי שמש מול המורה. בגיל 14 היא התחילה להסתובב על האופנועים של החבר'ה בשכונה, ובגיל 16 היא פגשה את סוני בונו.

סוני בונו היה מלחין מוכשר. חוץ מזה הוא היה גם מין רכיכה משופמת, עם גוף נוזלי ופרצוף ציפורי כזה, משהו כמו רוכיפת. היתרון השני שאני מוכן לציין לזכותו של סוני, שהוא הבין מיד מה יש לו ביד, והתחתן עם שר. "כן", היא הורתה שנים מאוחר יותר, "הוא היה ממש מכוער. אבל זה היה סוד הקסם". שנות השישים היא אז בשיאן. וכל מה שקצת הריח

(המשך בעמוד 38)

שר, באחת התלבושות שהוציאו לכולם את העיניים (בתצלום הגדול); בתצלום הקטן: המשפחה האיטלקית הגדולה של "מוכת ירח" – אוכלים כל הדרך לאושר

את הגבר האחרון שלה ראתה בדיסקוטק בניו יורק. "תפשיטו אותו, תרחצו אותו ותביאו אותו אלי", הורתה למלווים שלה

"כן", הודתה שנים אחרי שנפרדה מסוני בונו, "הוא היה ממש מכוער. אבל זה היה סוד הקסם"

שר: "באחת ההקרנות המוקדמות של 'סילקווד' נכנסתי לאולם אחרי שכיבו את האורות וישבתי בשקט בצד. כשהשם שלי הופיע על המסך, אנשים פרצו בצחוק"

עם ניקולס קייג' ב"מוכת ירח": שמאלץ ששווה זהב

(המשך מהעמוד הקודם)

ממרד, או מטירוף, הפך ללהיט מיידי. שר הריחה משניהם. ממש הצחינה מהם. במהלך הופעה אחת היא החליפה בגדים, בממוצע, ארבעים פעם. רוב הזמן היא היתה כמעט עירומה לחלוטין, על הכתף שלה מקועקעים נחשים, על הגב פרחים, כל זה התנוסס על גוף מושלם, וכשהיא עמדה על הבמה, לא היה גבר שלא רצה לנגוס בה.

מדי פעם היא היתה מסתובבת אל סוני ואומרת משפטים כמו, "שלא תעיז להגביר את הווליום של הגיטרה מעלי", או "אתה הרי יודע שאני פה הכוכבת, אז שתוק". סטיפני בראש, סופרת ה"ניו יורק טיימס", היתה אז באחת ההופעות שלה. "הגברים (שבדיוק באותה תקופה נמאס להם מזה שהנשים איבדו את חוש ההומור שלהן) ראו אותה עומדת שם על הבמה, שבוע אחרי שבוע, מתייחסת לבעלה כמו אל איזה גמד מיותר, והם פשוט ירדו על הבירכיים מרוב הערצה". חוץ מזה היתה גם המוסיקה. אינספור להיטים וגם I got you babe, שהוא כבר מזמן לא שיר – הוא היסטוריה.

בשנות השבעים סוני ושר התחברו, בטבעיות, לעידן הרקרנטי שחיסל את שנות האהבה והפרחים. עכשיו שם המשחק הוא ניוזף אין בעיה, הם התגוננו. הופיעו בלאס וגאס, בשביל 350 אלף דולר לשבוע, וכיכבו בתוכנית טלוויזיה משלהם, שהיתה ללהיט שאיש לא הבין בדיוק מאיפה הוא בא, ורצה כמה שנים. בכל הופעה הגיחה שר בתלבושות ובתסרוקות אקסטראוואגנטיות יותר ויותר, והעליבה את סוני יותר ויותר, וכולם היו מרוצים מאוד. מאחורי הקלעים הכל עבר הפוך. סוני התעלל בה, צעק עליה, פה ושם היכה אותה, וסחט אותה עד תום. לא היה, כמובן, בן אדם באמריקה שלא שמע על המריבות שלהם. ב־1975, אחרי 11 שנות נישואין, לקול מצהלות שנשמעו מקנטיקט ועד טקסס, היא סוף סוף זרקה אותו לעזאזל. בשביל מישהו אחר, בטח בשביל מישהו אחר, היא לא כל כך אוהבת להיות לבד, שרלין.

בהתחלה זה היה הגיטריסט גרג אולמן. אחר כך ג'ין סימונס, סולן להקת 'קיס', ואחר כך, ואחר כך. אם העורך יתקע עם עמוד ריק בעיתון, אפשר למלא אותה ברשימת כל השמות. אלה היו שמונה השנים הרעות שלה. מבחינה מוסיקלית היא לא הצליחה לעשות הרבה. האלבומים שלה מכרו לא רע, הודות לדור של 'בייבי בומרס' שנאחזו בציפורניים מטופחות בפריקיות הגוועת שלהם, ושמעו אותה בדרך למשרד. אבל היא כבר לא היתה ההפתעה הכי לוהטת בעיר. ההופעות הפומביות שלה הפכו לפארודיה, די מטופשת, על עצמה. תוכנית הטלוויזיה שלה עם סוני מתה. ומה שנשאר לה היו מדורי הרכילות. מדי פעם היא ניסתה לעשות יותר מזה, אבל כולם חייכו, לא בנימוס.

על הבמה היתה אומרת לסוני "אתה הרי יודע שאני פה הכוכבת, אז שתוק"

ואז היא שיכנעה מישהו שכדאי לו לקחת אותה לשחק ב'ברודווי', כגימיק. ה'מישהו' היה הבמאי רוברט אלטמן שמאז "נשוויל", אם נותנים לו, הוא עובר עם זמרות. היא שיחקה תפקיד קטן, אבל מוצלח, במחזה "חזור לכלבו ג'ימי דין". אחר כך בא הסרט "סילקווד", עם מריל סטריפ. "באחת ההקרנות המוקדמות של הסרט, בלוס אנג'לס", היא סיפרה פעם, "נכנסתי לאולם אחרי שכיבו את האורות וישבתי בשקט בכיסא צדדי. כשהשם שלי הופיע על המסך, הם פרצו בצחוק". לא להרבה זמן. אף אחד, גבר, אשה, ילד או כלב, עוד לא הצליח לגנוב את ההצגה למריל סטריפ. גם שר לא, אבל היא היתה הכי קרובה.

על התפקיד הזה היא קיבלה מועמדות לאוסקר, כשחקנית המישנה הטובה ביותר. התפקיד הראשי הראשון שלה היה ב־85', בסרט "מסיכה". היא שיחקה שם אופנוענית שהילד שלה חולה במחלה נדירה שמעוותת את פניו וגופו. פול מזורסקי ביים. הוא שנא אותה, היא שנאה אותו. יצא מזה סרט נפלא. מאז היא טסה קדימה כמו אופנוע 'הארלי דיווידסון' שניתקו לו את הברקסים. בפחות משנתיים היא הוציאה לאוויר שלושה סרטים.

הראשון היה "המכשפות מאיסטוויק", עם ג'ק ניקלסון, הוא שנא אותה, היא שנאה אותו, יצא מזה סרט נפלא. מישהו כבר עשה את ההשוואה בין ניקולסון לשר לפני. הוא מוכיח לגברים, מה שהיא מוכיחה לנשים: שיש חיים אחרי ארבעים, ושלא תמיד אחרי שאתה דופק חצי עולם, אתה הופך למומיה. לפעמים אתה פשוט ממשיך כזה. אחר כך הגיעו "חשוד" ו"מוכת ירח", שניהם מתארחים אצלנו עכשיו.

כמה מילים על שר כשחקנית. קודם כל יש לה תכונה שיש רק לגדולות באמת: לא חשוב מה היא אומרת או עושה, אתה כל הזמן מרגיש שיש לה איזה סוד. משהו שהיא לא מספרת. ב"מוכת ירח" היא משחקת אלמנה איטלקיה בת 37, שרוצה להתחתן, לבשל פסטה ולעשות ילדים. דמות עסיסית, מצחיקה, לגמרי ארצית. ובכל זאת, כל הקהל הבין, שיש בה איזו נכונות להרפתקה מטורפת. (בטח שהרפתקה הגיעה, מה אתם חושבים, שהם מטומטמים שם בהוליווד?)

יש בה תשניות חבויה, דחוקה, שואפת להתפרץ. בסך הכל היא משתמשת במעט מאוד 'שטיקים'. היא לא הגיעה לקולנוע, כמו, נגיד, שירלי מקליין, אחרי שנים ארוכות בתיאטרון, עם נטייה לג'סטות מונומנטות יבבות, יפחות, וגניחות. הפנים הקרירות, גבוהות הלחיים, עושות את העבודה בשבילה, עם הבעות עדינות מרופרפות, שאתה אף פעם לא בטוח שהן באמת היו שם. היא לא עובדת לפי שיטת סטנסלבסקי, והיא לא למדה אצל לי שטרסברג. אבל יש לה נוכחות, ואתה מאמין לה. (כמה סופרלטיבים בפיסקה אחת). אה, ויש עוד משהו, היא יפה. יש קטעים שהיא ממש עושה כאב בטן.

עכשיו, כשהיא קיבלה כבר את גלובוס הזהב והאוסקר (אולי) בדרך, וכשהשוער של הבית שלה לא יכול לזוז מרוב מפיקים עם תסריטים ביד, היא יכולה לחזור קצת אל המוסיקה. אחרי חמש שנות הפסקת, היא שוב עם אלבום חדש, רוקנ'רול די בסיסי, מאוד שנות השמונים, חצי מהמילים אי אפשר להבין מרוב צרחות. אבל כמו בקולנוע, גם פה, היא מצליחה להעביר את התחושות. כמובן שאי אפשר להיות כל הזמן 'גדול מן החיים'. ובעצם, למה לא? ■

ועכשיו - למחוא כפיים

עובדים שבועיים – משדרים שעה וכל העם מתמוגג. סיבה למסיבה. חלק מהווי יום שישי, יחד עם פיצוחים ו"שבת שלום". זמרים, צלמים, נוצצות, ספרים, מאפרות, נגנים. אפס תקציב, כלום זמן, המון פרסטי'ג'ה שמיתרגמת לכסף בארנק של האורחים. סיר לחץ שקוראים לו בידור.

מאת אילנה באום
צילומים: בני גלזר ויוסי אלוני

רבקה מיכאלי מתמסרת לידיה של המאפרת עדה לזוביץ' (בתצלום הגדול) ומארחת על הספה המוכרת את גבי עמרני (למעלה, בקטן); האמנים מול המצלמה – פעם ועוד פעם (במרכז); רפי גינת, ליד שולחן הבקרה (למטה): "בידור שווה כסף"

ברשימת מקבלי המשכורות של תוכנית הבידור "סאטרדיי נייט לייב" של רשת אן.בי.סי. רשומים 180 איש. העובדים מאכלסים שתי קומות ממשרדי הרשת ובהם עשרות כותבים, תחקירנים ונותני שרותים. גם אם לא קולעים אל חוט השערה, ברור שעלות הפקה של משדר אחד כזה היא מאות אלפי דולר.

ארה'לה גודלפינגר, העורך והמפיק של "סיבה למסיבה" ביקר במערכת ה"סאטרדיי נייט לייב". לא קיבל רפרסיה. אבל אחרי זה, הכל כבר מצחיק אותו. הפקת תוכנית אחת של "סיבה למסיבה" עולה כ־20 אלף שקל. מחצית הסכום משולמת לאולפני הרצליה, בעבור שכירת האולפנים ליומיים. גם אם מוסיפים לסכום הזה את המשכורות אותן משלמת הטלוויזיה לארבעת אנשי המערכת (כולל העורך), לבמאי ולשרותי אמנות אותם מקבלת ההפקה מעובדי הטלוויזיה שאינם עובדים במשרה מלאה לטובת "סיבה למסיבה", יסתבר כי עלות התוכנית מצחיקה. מנהל התוכניות יוסי צמח סבור כי בסכום כפול – כ־40 אלף שקל – ניתן יהיה לעשות תוכנית בידור כמו שצריך. מנהל מחלקת הבידור, רפי גינת, מגדיר זאת כך: "בידור שווה כסף. יותר כסף פירושו יותר בידור".

או איך בכל זאת מרימים הפקה כמעט בלי כסף? ראשית, משום שכולם עובדים כמעט בהתנדבות. המנחה, רבקה מיכאלי, היא עובדת קבועה של רשות השידור. בעבור ההנחיה היא מקבלת תוספת של 300 ש"ח לתוכנית. שלמה ניצן מקבל סכום זהה לזה של מיכאלי. המרואיינים מופיעים ללא תשלום (בחו"ל כל מרואיין מקבל כסף) וכך גם הבדרנים. להופעה ב"סיבה למסיבה" יש גמול חומרי מיידי: זמר מוכר יותר תקליטים, סופר מוכר יותר ספרים וכו'. החשיבים שכיחים כי כדאי להופיע כאן, לא רק בשביל כבוד. פשוט בשביל כסף.

עקב האכילס הם הכותבים. בתוכניות מקבילות בחו"ל המנחה הוא רק מנחה. סוללה של כותבים מחברת לו את הטקסט – ועליו רק לדקלם. כאן, הכל על הכתפיים של רבקה'לה. היא גם מנחה, גם מחברת את השאלות – ואפילו רוקדת. גודלפינגר מתכנן לה עתיד זוהר יותר. בימים אלה מתקיים מו"מ עם דן בן אמוץ שיצטרף למערכת ויחבר לרבקה'לה טקסטים, כדי שאפשר יהיה לנצל את הכשרון שלה כשחקנית.

עובדים יומיים – משדרים שעה. מהכורסא שבסלון, עם הפיסטוקים של ליל שבת זה נראה נינוח כל־כך. כמה קטעי בידור, שניים שלושה ראיונות – והופס, תמו חמישים דקות של שידור. מאחורי ההפקה הזוהרת מסתתרים שבועיים של עבודה מאומצת שבסופם יומיים של הקלטות באולפן. יומיים של עצבים שאין בהם רגע של מנוחה. הכל לחוץ, תמיד יש פנצ'רים – ושום דבר לא יוצא כפי שתוכנן מראש.

את מגבלות ההפקה קובע השעון. ביום רביעי בשעה חמש וחצי מתייצב באולפן הקהל. עד אז צריך לסיים את כל הקלטות המגן – ומה שלא צולם קודם מצולם בנוכחות הקהל. ואת מה שמצלמים בנוכחות הקהל אי־אפשר לצלם אינסוף פעמים לא מפני שהקהל

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)
לא נותן – אלא בגלל חוק שעות העבודה והמנוחה: אסור לעבוד יותר מ־12 שעות רצופות ביום. אם מתחילים לעבוד בתשע בבקר – בתשע בערב כבר חייבים להיות בחזרה בירושלים. אם לא מסתדרים עם לוח זמנים כזה – צריך לעבור לטלוויזיה אחרת. בטלוויזיה הישראלית זה עובד רק כך. זה מה יש.

החלק הקשה להקלטה הם הזמרים, המופיעים לרוב עם להקה ותזמורת. רוב הזמרים מתשמשים בפליי־באק (פס קול מוקלט מראש), אך כדי שהקהל לא ירגיש שעובדים עליו, צריכה להיות התאמה מלאה בין ההקלטה לצילום. רוב הבדרנים והזמרים זוכים להלקטת מגן – גם אם הם מופיעים אחרי זה בפני הקהל. לבסוף בעריכה, מצרפים את הקטעים הכי טובים יחד – וזה מה שרואים בבית. לעיתים קרובות, הקהל שבא לאולפן רואה רק חלק קטן מהתוכנית – ובשאר הוא צופה באולפן על מרקעי טלוויזיה, בדיוק כמו בבית, רק בתנאים פחות נוחים.

עדה

מהתוכנית הראשונה היא כאן. עדה לורוביץ', המאפרת הקבועה של תוכניות הבידור בטלוויזיה ("ממני" ו"סיבה למסיבה") מזה עשר שנים. תמיד תראו אותה עם ספוגית ומייקאפ. תמיד בהיכון. בין צילום לצילום קופצת לבמה ומתקנת קצת. תחת התאורה המוגברת כל פגם נראה בולט ומודגש ואי אפשר להסתיר דבר. על הכסא אצל המאפרת אפשר רק להתמסר – ולקוות לטוב.

מאוחר, וצריך עוד מיליון דברים קטנים, שבשטח פרושם עצבים גדולים. בכל זאת, בשעת הצהריים היא שולפת מהמגירה את הכריכים לצוות. גם שושנה דמארי עלתה לחדר של ריקי ושאלה איפה הסנדוויץ' שלה. ריקי התבוננה בשמלה המנצנצת של מלכת הזמר העברי, ושאלה "מאיפה השמלה שלך"? שושנה הביטה רגע בריקי ואמרה לה, "זה מאלכסיס". השתיים פורצות בצחוק וגם שושנה מקבלת סנדוויץ'. אגב, את ענין השמלה מאמצת גם רבקה'לה. וכך, אגב הראיון על התקליט החדש שלה היא מגניבה את השאלה בעניין השמלה.

במבי

הוא נמוך ויש לו כרס ענקית. במבי לא התלהב לגלות כי שמו האמיתי הוא אבי כואנו. במבי הוא תאורן שהתמחה לתת שרותים להקלטות מהסוג של "סיבה למסיבה" ומופעים גדולים. ל"הרצליה" הוא מגיע עם למעלה מ־120 פנסים – בנוסף לתאורה הקיימת באולפן. את התקציב של במבי מממנות חברות ההפקה של האמנים. לטלוויזיה הישראלית אין כסף לסכומים כאלה. (כמה אלפי דולר לשני ימי הקלטות). במבי מנהל מאבק נואש בבימאי דן בירון. בירון יושב בחדר הבקרה ובמבי – באולפן למטה. במבי רוצה פחות אור ומקבל יותר אור, רוצה יותר אור ומקבל פחות. הוא חבוש באוזניות לכן אינו שומע את עצמו. לפעמים צריך לעצור ולהקליט מחדש כי במבי צועק משהו כמו "אני שורף" או "אתה משוגע" – וכולם שומעים, רק במבי לא, ורק כשמפסיקים את ההקלטה הוא מבין שהצרה זה בגללו.

גולדפינגר: "מה אני יכול לעשות אם הקהל מחכה בחוץ – בגלל זה אני צריך לעשות תכנית פחות טובה"?

עדה היא אחת המאפרות הוותיקות והטובות של הטלוויזיה. לא מגלה את הסודות הקטנים שנופלים לידיה תוך כדי עבודה. פרפקציוניסטית. ביקורתית. רוצה להוציא עבודה מושלמת. תוכנית יכולה לקום או ליפול בגלל המאפרת. על עדה אומרים רק דברים טובים – גם מאחורי גבה. אבל גם אצלה יש יום – ויש יום. "מאפרת זה לא קוסם ששולף שפנים מהכובע. זה דורש המון כוחות כי אני עובדת כל הזמן עם הראש. אז יש גם ימים פחות מוצלחים". רבקה מיכאלי מצהירה: "אני חייבת לעדה את חיי". כולם בסוף אומרים כי מה שהכי חשוב זה האיפור והתסרוקת". את מה שעושה עדה לפנים של רבקה'לה רואים אחת לשבועיים על המרקע – ואין כאן חוכמות.

בין השלאגרים שנזקפים לזכות "סיבה למסיבה", לעדה זכויות יוצרים על "סבתא ופטה" של חנה לסלאו ועל האבא של יאצק, של שלמה בראבא. לסלאו באה לעדה ותארה דמות של זקנה עליזה וחביבה. התאור הזכיר ללורוביץ' את הסבתא הפולניה שלה. לפי הזכרון בנתה את הפאה והאיפור ו"בסוף היא גם קצת דמתה לסבתי" טוענת לורוביץ'. הרעיון למופע היחיד, שהתבסס כולו על הדמות של סבתא זפטה, נולד אחרי הצלחתה בטלוויזיה. כך גם יצא הסיפור עם אבא של יאצק, הזקן החביב המחכה בתור לקופ"ח, שהוא דמות מקובצת משכנים ודודים פולנים. הדמות היתה בנויה כל־כך טוב, שאבא של בראבא, שהוזמן ל"סיבה למסיבה", לא הכיר את בנו. שלמה ניגש לאביו פתח עימו בשיחה והאב ענה לו כמו שעונים לזר. רק כשפרצו הכל בצחוק הבין האב את הטעות שלו.

ריקי

מזכירת ההפקה, ריקי חפץ־קרוצ'י. בלבול הראש עם ארוחות ותאומי הסעות – זה הג'וב שלה. תמיד בלחץ, תמיד מקטרת, מעשנת המון. לפי המשקל שלה כנראה אף פעם לא אוכלת. אין לה זמן לשום דבר. יש אינסוף פנצ'רים של הרגע האחרון: צריך לבטל את המונית של שלמה ניצן, וצריך להוסיף מונית לנגני התזמורת; וצריך לומר למונית לירושלים שיבואו יותר

דן

הוא תמיד הבנאדם הכי גבוה בכל מקום. משהו כמו שני מטר. דן בירון, הבימאי. כדי לראות מה רואים הצלמים במצלמות עליו להתכופף. רק כשהוא ליד ה"קראן" (מצלמה המורכבת על מנוף גדול שעליו עמדת הצלם בישיבה, ומפעיל משנה את הזווית של המנוף), הוא מדבר עם הצלם בוריס בקר בלי מאמץ.

רוב הזמן דן בחדר הבקרה – המקום הכי עצבני בהפקה. לידו, עוזרת ההפקה, לאה זהבי, וחברת המערכת ברכה רוזנפלד. את הצעקות שהולכות שם אפשר לשמוע במערכת הקשר הפנימי. "במבי, איפה במביז" צועק בירון. "הלך לעשות פיפי". וכאן נכנסות כמה הערות בעניין הזה.

בירון רוצה לגמור את הדברים מהר. מוכן לוותר על פעם נוספת של צילום. השעון עובר נגד ההפקה. האולפן אינו מוכן בזמן להקלטה של שושנה דמארי – וכל לוח הזמנים משתבש. בירון, חבר ועד ויו"ר אגודת העיתונאים בירושלים לא יסכים שיעברו כאן על תקנות ה"יוניון". יום העבודה המותר הוא של 12 שעות בלבד. בירון לא מתיר חריגה. בתשע בערב הצוות צריך להיות כבר בירושלים. מבחינה מעשית – צריך לגמור את ההקלטה ברבע לשמונה לכל המאוחר. בסוף זה נגמר בשמונה וחצי. ברגע בו אומרת רבקה'לה את המילה האחרונה – עוזב בירון את חדר הבקרה ומשאיר את כולם רוגזים ופעורי פה. את הצעקות שהלכו בחדר הבקרה אפשר היה לשמוע לאורך המסדרון של הקומה השלישית (בה נמצא חדר הבקרה).

ארה'לה זקוק להקלטה נוספת של הסיום. דן בירון כבר איננו. מקליטים בלי בירון. חוקית – זו עבירה. לו רצה, יכול היה גולדפינגר לעשות מזה סיפור ולא לשדר. מצד שני, לו רצה, יכול היה בירון לעשות מזה סיפור ולהאשים את גולדפינגר שהוא מפר חוק. אף אחד לא עשה מזה סיפור. הסנקציות פוגעות רק באלה שעושים. לא באלה היושבים בבית.

דני

דני מגר הוא איש הקול בהפקה. מגר שייך לאולפני הרצליה. הוא לא איש הטלוויזיה הישראלית. שלא לציטוט אומרים כאן כי "בטלוויזיה אין לנו אנשי מקצוע ברמה שלו". אפשר לחשוב מה כבר איש קול צריך לעשותז יושב מול שולחן של כפתורים, מגביר ומשתיק רמקולים ומיקרופונים. באמת, הרבה טכנאי קול מסתכלים על העבודה שלהם רק מהזווית של השאלטרים. דני מסתכל על זה אחרת. איכות ההפקה כולה – על הכתפיים שלו. איכפתניק עד הפיפס האחרון. דן בירון הכניס אותו לקריזה. לא מסוגל להבין איך במאי עוזב את ההפקה לפני שהשלים את כל המלאכה.

דני לומר את המופיעים כמו מנצח המפענח פרטיטורה. יומיים לפני הקלטת "סיבה למסיבה" הוא מקשיב לתוכנית הבוקר של רבקה'לה ברדיו, "ביקור בית". מנתח את מצב הרוח שלה, זוכר הברקה מוצלחת או ראיון טוב שעשתה. "אני לא רוצה שתבואי עם הפה ככה" הוא אומר ומדגים איזו עווית אופיינית של מיכאלי, כשהיא מצוברחת.

על שלמה ניצן, למשל, הוא מסתכל כמו על בייבי. לפני כל הקלטה יושב דני עם שלמה כשלוש שעות. "אני שומע אותו. הושם את הבדיחות שלו. מגיב. הוא משנה. ושוב עושה את הנסיונות עלי". אם דני לא צוחק – שלמה נכנס ללחץ, מתקן ומשנה. במערכת "סיבה למסיבה" אין מישהו שיטפל בשלמה. בכל תוכנית דומה בחו"ל ניצן היה מקבל טיפול של סטאר. היו מנסים לנחש כל רצון שלו עוד טרם הושמע. כאן בקושי מתייחסים אליו בכלל. לא בגלל שאינו חשוב. פשוט אין פנאי ואין מי שיעשה זאת.

דוגמא עד כמה הוא איכפתניק, היא הסיפור הבא של דני: "אני קם בבוקר ומוצא חבילה שלימה שיער על הכר. אני מסתכל בראי ורואה קרחת קטנה בצד ליד האוזן. נשבע שזה רק מעצבים בזמן ההקלטות. כשביתה נחתי. לא היה 'סיבה למסיבה' לא היה מתח בהקלטות – והנה השיער גדל". אגב, החברים שלו בהרצליה נשבעים שכל מילה שלו אמת.

שלמה

נוחחח הפעם הוא לא היה כאן. יום לפני ההקלטה הודיע שהחליט לנסוע לארה"ב לחופשה קצרה. מיכאלי וגולדפינגר מרגישים קצת כמו יתומים בלי שלמה. במיוחד מיכאלי. לא אוהבת להצטלם לבד על הכורסא הלבנה בסוף התוכנית. בהפקה אומרים עליו שהוא מאוד אינטליגנטי, רגיש ופגיע. מתוח לפני הקלטה. עובד שעות על ההומור. דני קרמן, ידיד של שלמה, עוזר לו בחיבור הטקסטים. חינם. רק בשביל הידידות. גם התשלום שמקבל על זה שלמה (300 ש"ח ברוטו) הוא לא בדיוק תעריף שאפשר לחיות ממנו.

שלמה משתתף ב"סיבה למסיבה" כחמש שנים, עוד מהזמן שהיתה "שעה טובה" עם מני פאר. הוא החליף את מאיר שלו שעשה פינה של ביקורות עיתונות ב"שעה טובה". ההתחלה היתה כמרור לסיפור בדיחות שכותרות העיתונים היו רק המסמר לתלות עליו את הבדיחה. הביקורות בהתחלה לא התמיאו. היה הבדל גדול בין ניצן לשלו – הבדל שהיה שמור לרעתו – לפחות בהתחלה. בתהליך איטי לבשה הפינה של שלמה את המתכונת הנוכחית: סאטירה חברתית נעקבות כותרות שנאספו מהעיתון. הבדיחות הן חלק נלווה ומצחיק – אך בהחלט לא עיקרי. היום "סיבה למסיבה" בלי שלמה זה כמו סיר בלי מכסה. יש תבשיל – אבל זה לא אותו דבר.

רבקה'לה

קהל זה המדיום שלה. לא מפסיקה לשעשע. מספרת סיפורים. בדיחות. כאילו מישהו ציווה עליה להחזיק את המוראל של כל ההפקה. כשהיא עייפה – יודעים את זה רק אנשי הצוות הקרובים. בעיקר בגלל הישיבה. אז היא כאילו שוקעת בתוך הכורסא ומחזיקה את הרגליים לא בדיוק בפוזה של ליידי, כפי שעליה להיות. לבד מזה – העירנות וההומור לא עוזבים אותה לרגע. אם יש פנצ'ר בהקלטה, וכבר יש קהל – זה הג'וב שלה לספר בדיחות. היא נזכרת באחת אבל, בין

דני מגר: "בתכנית דומה בחו"ל ניצן היה מקבל טיפול של סטאר. כאן בקושי מתייחסים אליו בכלל"

אורחי התוכנית נמצא ח"כ אליהו בן אלישר. "יש לי בדיחה אבל אני לא יכולה לספר אותה כי אדוני כאן". "בשבילך אני לא כאן", אומר לה בן־אלישר. אז יש בדיחה: "מה זה מטר רץ? יצחק שמיר ממהר לתפוס טקסי..." הקהל צוחק. גם בן אלישר. יש לה גם קטע על אתת שעומדת בחוף תל־ברוך. אחרי זה היא פשוט מבקשת שיצחקו איתה – וזה עובד.

תוך כדי ישיבה על הכסא אצל עדה, היא "מקבלת" קהל. האיפור אצלה חשוב ואורך זמן – אבל היא לא עושה מזה סיפור. יוצאים ונכנסים כאן כל הזמן. ראשית בא ארה'לה. שניהם מסכימים שהליין־אפ (תסריט התוכנית) לא מוצלח וצריך לשנות את סדר המופיעים. שושנה דמארי עוד מעט גומרת להקליט וצריך לראיין אותה. אומרים ששושנה דמארי ורבקה'לה נדלקת: "כששושנה הגיעה בפעם הקודמת ל'סיבה למסיבה' עם שרה לוי תנאי הכינו לה כוס קפה. אני התבלבלתי ושתיתי את שלה. כשהבנתי כזה – אמרתי, תביאו מהר־מהר קפה לשושנה. שאלו, מה את רוצה לשתות? אמרה תה. כשהביאו את התה, הסתכלה עלי ואמרה: תנו קודם לרבקה'לה, אולי היא רוצה להתחיל..."

את הבגדים היא לובשת אחרי האיפור ותיקוני התסרקות. כבר פיתחה לעצמה שיטה איך להוריד וללבוש חולצה דרך הראש – ולא לפרוע את התסרוקת. בחליפה הלבנה עם הפרח הענק היא כבר הופיעה פעם. ריקי קרוצ'י, מזכירת ההפקה, לא אוהבת את החליפה הזו. מביאה מזל רע. בפעם הקודמת בה לבשה את השמלה – היתה שביתה. הפעם כל לוח הזמנים השתבש. ריקי חושבת שזה בגלל השמלה.

את התכשיטים שלה היא מפקידה אצל עדה. בתוכנית היא מופיעה עם תכשיטים שאולים – כמו גם הבגדים שלה. הצמיד הוא הקמע שלה, מקפידה לבוא לכל תוכנית עם הצמיד הזה. מיכאלי חושבת שהוא מביא לה מזל כשעדה שומרת עליו בזמן ההקלטה.

חוץ מזה, היא גם יידישע מאמא. לא מראה לכל אחד צילום של הילדה. פשוט מביאה אותה איתה. מיכל. מיכלי, בשביל אמא שלה. אז אמא רבקה מזמינה את מיכלי, כדי שהאורח החשוב לואי מאל (בימאי הסרטים הצרפתי) יכיר את הילדה. לקהל היא מסבירה, "אולי האדון יזמין אותה להשתתף אצלו באיזה סרט". וחוץ מזה (מיכלי ילדה יפה) אומרת מיכאלי, "אני יכולה להיות אמא של כל אחת. גם של ברוק שילדס". משפט שרק הברוזוון המכוער יכול היה להמציא.

מה שמייחד אותה הוא כושר האילתור. מגיבה מהר ובספונטניות. היא מכינה את השאלות על כרטיסיות, אבל אף פעם לא אומרת הדברים פעמיים באותה צורה. אם מקליטים משהו מחדש, יש ניסוח מחודש של אותו משפט. מעין שיפור עמדות לאחר ניסוי. כך גם נולד ריקוד הפתיחה שלה עם שלמה בראבא (אבא של יאצק) בתכנית קודמת. הקטע המקורי היה כזה: מיכאלי יושבת על הספסל בתור לקופ"ח. אבא של יאצק מגיע, מקלל איזב דמיוני, מתיישב לידה שואל "את אחרונה? או את אחרי". אחרי זה הוא מציץ לה בעיתון – ולבסוף משתלט עליו ומוציא אותו מידיה. זה אמור היה להיות סוף ההתחלה. כאן אמור לבוא אות הפתיחה של "סיבה למסיבה" בו מרקד על המסך זוג – אפקט של מחשב. רבקה'לה מציעה כי היא ובראבא ירקדו, וקטעים מהריקוד יכנסו לתוך אות הפתיחה. גולדפינגר נדלק על הרעיון. גם מוטי קירשנבאום (מחבר הטקסט) מתלהב. בירון המתנגד, במיעוט. דעתו לא מתקבלת. וכך גם בסוף התוכנית: אבא של יאצק יושב ליד רבקה'לה על הספה. הזקן שולף תפוח לו ותפוח לה, הם עושים החלפות – וזה אמור היה להיות צילום הסיום. עד שעוברים מצלמה רבקל'ה מצליחה לתלוש לבראבא את השפם שלו ולהצמידו לשפתה עליונה – לשמחת החברים המופתעים.

אדה'לה

המאסטרו של העניין. מכיר כל בדרן, זמר, שחקן מהארץ – או כזה שביקר בארץ. עשר שנים עורך ומפיק את תוכנית הבידור לליל שבת של הטלוויזיה הישראלית. בהתחלה זו היתה "שעה טובה" עם מני פאר. אחרי זה היה קרע בין מני לגולדפינגר. מהקרע נולדה תוכנית בידור נוספת לליל שבת. למני יש עורך ומפיק אחר (בתחילה יוסי משולם שהתפטר ומזה כמה חודשים חיים מלובן). לגולדפינגר יש "סיבה למסיבה". נדמה לו כי עם רבקה'לה אפשר לעשות הכל – אפילו תוכנית בידור בתקציב זעום.

עדיין היום, עשר שנים אחרי "אין אף תוכנית שיוצאת כמו שמתכננים אותה". תמיד יש המתעות. ההפתעה הפעם – הליין־אפ (תסריט התכנית) שונה

(המשך בעמוד 48)

מתי כספי עוזר לאפר את המלכה, שושנה דמארי (בתצלום הגדול); מפיק, ארה'לה גולדפינגר (משמאל למעלה): "אף תכנית לא יוצאת כמו שמתכננים אותה"; רבקה מיכאלי בהקלטה: "יש לי בדיחה אבל אני לא יכולה לספר אותה"

נסיכים קטנים מחבורת הזבל

ה ם לא עובדים, אין להם חשבון בנק וגם לא כרטיס אשראי, ובכל זאת, הם פלח שוק חשוב מאוד – הצרכנים הקטנים של חברת השפע. מזינים תעשיות שלימות, מגלגלים מליוני שקלים. קונים לא רק צעצועים וספרים, גם תקליטים ופוסטרים ורשימה ארוכה של אביזרים, שעליהם מודפסות דמויות הגיבורים שלהם, מחבורת הזבל ועד אַלְף, היצור הג'ינג'י המקסים מהחלל, שפלש לביתנו דרך המסך הקטן.

ביניהם ובין הוריהם יש הרבה יותר מפער של דור אחד. לאמא ואבא, כשהיו קטנים, היו בובה ודובי, מכוניות ואבני פלא, בגדים לבית הספר וכמה בגדים טובים לשבת. להם יש חלליות ומשחקי־מחשב, ערימות של צעצועי־פלסטיק מתוחכמים ובגדים שלא היו מביישים את הנסיך הקטן.

יש להם לא רק גיבורי־תרבות משלהם, להקות רוק ופופ, גם סמלי מעמד – תמיד יקרים ורצוי מתוצרת חוץ, והם יודעים איך לשגע את ההורים שיקנו אותם. חולצה של "בנטון", נעליים של "ריבוק", ג'ינס של "לוו'יס". במהירות לא תיאמן, הם עוקבים אחרי מה שקורה באופנה, לא רק בארץ, גם מעבר לים, הוויראו־קליפס ומה שלובשות הלהקות שהם אוהבים, הם שקובעים מה הם אוהבים. ולכמה מהם, קובעי־דיעה, כמו אצל גדולים, שכל הכיתה מסתכלת עליהם כדי לדעת מה הולך, יש חוש שביעי שמדריך אותם מה באופנה ומה כבר נגמר. די שאמא של רונית או סבתא של ליאור תביא חולצה עם סמל מעמד חדש, או נעליים עם סוליה קצת אחרת והמירוץ מתחיל. למה לה יש ולי אין?

אם מביאים להם מתנה, הם יודעים תמיד להבחין אם קנינו את הבגדים בחנות כלבו מרובעת או בבוטיק שנושא שם שהוא "אִין" עכשיו, עם רעש מהמם של מוסיקת רוק ברקע. את המתנה מהכלבו שמים בארון ולובשים רק תחת לחץ, את הסמרטוט עם סמל המעמד, מהבוטיק הרועש, שומרים למסיבת יום שישי. הם לא עוקבים אחרי הדיווחים על חידושי האופנה אבל יודעים בדיוק מה הולך, איך לחבר את זה בזה ביותר שיראה שיק.

תעשית הבגדים, שגילתה את הפוטנציאל הכספי שטמון בילדים, נכנסה בשנים האחרונות להילוך גבוה, מייצרת בגדים כמו של גדולים. מעתיקה בדיוק את אותם הדגמים, רק מקטינה את המידות. בחנויות רבות, בעיקר חנויות ששייכות לרשת, כל המשפחה יכולה לרכוש את אותם בגדים, בהבדלים קטנים.

מה שירוץ בבגדי־ילדים בחודשים הבאים זה:

- צבעים כמו שחור ואפור, שנראים טוב עם עור ילדותי מושלם ולחיים וורודות, וגם בג' וחול, צבעים מתוחכמים שילדים לא לבשו אף פעם. לא ויתרו גם על צבעים עליזים, כמו סוכריות עדשים, ורוד, אדום, כחול, צהוב, הולכים ביחד.

- מערכות שני חלקים, כלייזורים של גדולים, עם חצאיות או מכנסיים.

- הדפסים בחזית חולצות הטריקו. נושאים אווירים, ראשים של טייסים מימי מלחמת העולם הראשונה, מטוסים עתיקים, מסלולי תעופה. גם מוטיבים של ים, גלשנים, גלים, עצי תמר רומנטיים, סמלים של קיץ.

- המכנסיים הם בין ברמודה ישרים למכנסי־זלמן רחבים, שכמעט מכסים את הברכיים. ילדות קטנות תלבשנה מכנסי־רוכבים צמודים לרגליים, עם חולצניות קצרות או ארוכות, או חצאיות־מכנס רחבות.

- יוניסקס נגמר גם אצל ילדים. יש הפרדה בין הבגדים שלה שלו. היא תלבש מיני וגם שמלות, אולי אפילו תתגנדר בשמלה עם סלסולים.

- פריטים נחמדים מתווספים לבגדים, כמו שעונים צבעוניים, גרביים עליזות, סיכות פלסטיק וחגורות, כמו אצל הגדולים.

מאת יהודית חנוך

מימין למעלה: מכנסי זלמן ומטוסים עתיקים על חזית חולצת טריקו (עיצוב יעל שפינר, "ביגוד")
משמאל למעלה: שילוב של סגול וירוק, כמו אצל הגדולים ("גולף")
מימין למטה: כמו סוכריות עם צבע שחור (דינמיק, "לודג'יה רוטקס")
משמאל למטה: הרומנטית והמאצ'ו – ככה הם יראו גם בעוד עשר שנים ("סאבי")

ואדי ערה. מפגשים מהסוג האחר

(המשך מעמוד 24)

כרתעה המתגוררים בשיפולי ההר. מי שעולה בדרך ההר, ארבעה קילומטרים של אתר תיירות, לוקח במכונית טרמפיסטים מעין אל סלה הסמוכה. בדרך כלל, בדרך הטבע, משה נותן טרמפ לתושב עין אל סלה ולא ההפך.

"חבל שלא באתם לפני רבע שעה", אמר קומם, "המואזין בדיוק השמיע את התפילה שלו. איך אני אוהב את זה".

מן הכפר שלמטה עולה ניחוח אפיית פיתות, ועשן מרחף ממקום נעלם שבו מכין מישהו פחמים. קומם חוזר עתה לעבוד בחברת דרוקר. בחודשים האחרונים התמסר רק לבניית ביתו, וכמה בתים נוספים בקציר. למרות שהישוב שייך להתאחדות האכרים בליכוד, רוב תושביו, וקציר בתוכם, אינם אנשי ימין מובהקים. להיפך. למרות תלונות התושבים על קשיים מוניציפאליים, תנאי התיישבותם היו קלים. קרקע בחצי חינם ומשכנתא נכבדה. "אם היו נותנים לצעירי אום־אל־פאחם להתיישב כאן, היתה נפתרת בעיית צפיפות מסויימת שם", אמר אחד מן הערבים שניקד בדרכנו אותו יום.

אנשי קציר התעקשו להמנע מבניית גדר ביטחון, למרות שהשלטונות לחצו עליהם בנידון. הם שומרים על עצמם, כמקובל בכל ישוב אזרחי בארץ. פטרולים נינוחים של תושבי המקום, בלילה. בהבדל אחד. מצטרף אליהם חייל אחד. בדרך כלל מילואימניק. 20 מטר מורחות לקציר שוכן עין אל סלה. ישוב אינטימי של משפחה אחת. ברגל אפשר להגיע אליו בדקת הליכה. במכונית צריך לבצע איגוף בחזרה לתוך הוואדי ובמעלה כביש אחר. בקציר אין פחד מפני התנועה הערה, מעבר לגינות הקטנות. לא קיימת כאן ההשתריינות המגוננת כלפי איזה אויב מסביב. אם אשה חוזרת לבדה בלילה היא פוחדת כמו בכל נהיגה

> "כל זמן שקיימת הבעיה הפלשתינית אני חש כאב. כאב הנאמנות הכפולה. ברגע שתקום המדינה הפלשתינית, ארגע. דווקא בימים האלה אני רואה את האור בקצה המנהרה. כולם מחפשים את הפתרון, מדברים על השלום. מוכרח לצאת מזה משהו, לא?"

בכביש שומם, לאו דווקא בגלל הקירבה לבתי הערבים.

קומם, איש צנחנים ותיק, גבוה ויפה כמו כרזות התחיה לישראלי הגאה ההוא, בן הדור המגשר בין תפארת העבר לגדולת העתיד. ההתנהגות שלו לא היתה מתיישבת נכון עם הקביעות הנחרצות של גאולה כהן. הוא יושב עם חברים בבקעה אל גרביה וכפר קרע. הוא נוסע לתוך יו"ש לא חמוש. הוא חייכן ופתוח.

"פנאטים מהימין אין כאן", הוא אומר, "אף אחד לא דוגל פה באיזה טרנספר. אני חושב שהאוכלוסייה הערבית בארץ מקופחת. כאזרחים שמשלמים מיסים ונמנע מהם השרות הצבאי, אין להם זכויות. זה מתחיל מהקצאת אדמות בכפר, ונגמר בהתקנת טלפון. אם אנחנו לא היינו מקבלים טלפון וחשמל, בעין אל סלה לא היו טלפון וחשמל עד היום".

וחיד קבהא, מורה מעין אל סלה, בא לקראתנו מעבר לסלעים. "אנחנו חיים בשכנות טובה עם קציר. כל הזמן שלא לקחו מאדמותינו, זה לא מפריע לנו. אני זוכר שמשה היה פעם בבית שלי. אבל השכנות הטובה שלנו לא מתבטאת בהרבה ביקורים הדדיים. בהתחלה היו יותר מפגשים, אבל אחר כך זה לא התפתח. בכל מקרה, מתיחות אין. מתיחות זה רק על הדפים של העיתונים שלכם".

"מה עשיתי ביום האדמה? הייתי בבית־ספר עד עשר וחצי. ראיתי שהתלמידים לא הגיעו אז הכנתי בחינות ותעודות. סידרתי את המוצגים ליריד הכתב הערבי, שהכינו הילדים. בעשר וחצי נסעתי לחיפה לסגור עניינים במשרד החינוך. עד צומת מגידו פגשתי בדרך כמה מכוניות משטרה".

וחיד מצטרף בלא התלהבות לסיור בבית הנבנה של קומם. "אני מרגיש דיכאון", הוא אומר בדרך, "איך קוראים לזה, מרירות? כאב? כל זמן שקיימת הבעיה הפלשתינית אני חש כאב. זה כאב הנאמנות הכפולה. אני נאמן לעם שלי ולמדינה שלי. ברגע שתקום המדינה הפלשתינית, ארגע. יהיה לי יותר נוח עם הכפילות הזאת. דווקא בימים האלה אני רואה את האור בקצה המנהרה. כולם מחפשים את הפתרון, מדברים על השלום. מוכרח לצאת מזה משהו, לא?"

"לפני כמה ימים", הוא ניזכר פתאום, בתי הכפר שלו כבר נעלמו בחשיכה שירדה בעדינות, "הלכתי לתרום דם בחדרה, במגן דוד אדום. שכבתי ליד יהודי. מהיד שלי זרם לתוך הצינור דם, ומהיד שלו זרם לתוך הצינור דם. רציתי להגיד לו: תראה, יש לזה אותו צבע. לא אמרתי. עד עכשיו אני מרגיש את הרצון שלי להגיד לו את זה. בכל זאת התאפקתי. ברגע כזה לא מדברים על פוליטיקה".

בפתח בריכת השחייה

הם רוצים להתקרב, להיות שותפים, לקחת חלק, לזכות בהערכה שהם חשים ראויים לה. "יש לנו כל כך הרבה דברים משותפים. למה לא להרגיש אותם, לספח אותם?" אמר וחיד. מישהו אחר אמר: "בסתר ליבנו היינו רוצים לחיות במדינה שהיא שלנו ושלכם. שהסמלים שלכם יהיו גם שלנו. שליד המגן דוד הכחול, באמצע הדגל, תהיה חתיכת סהר קטנה. אבל אתם מרחיקים אותנו תמיד למקום אחר, נחות דרגה משלכם".

ד"ר נזיר יוניס מערה, כירורג מבית החולים הלל יפה בחדרה, סיפר סיפור קטן על המרפסת היפהפיה שלו. "לפני שלוש שנים נסעתי עם הילדים לבריכת השחיה בגן השומרון, מושבה סמוכה. פניתי לקופה, קניתי כרטיסים, קראתי לילדים שיבואו מהמכונית. הם קפצו בבגדי ים וכבר כמעט חצו את השער, כשהקופאית שמעה שאני קורא להם בערבית. סליחה, הילדים אתך? היא שאלה. כן, אמרתי. היא ביקשה עוד פעם סליחה, הלכה, חזרה, ואמרה שאם אני לא מכיר אף אחד מן המקום, אני לא יכול להיכנס. הבריכה פרטית. טוב, אמרתי לה: תגידי לי את עכשיו, מה להגיד לילדים? למה הם לא נכנסים לבריכה? היא פרצה בבכי. אחר כך המנהל התנצל. כולם מכירים אותי שם, אני בודק את האנשים האלה במרפאה, אבל לא רציתי לבוא לשם כרופא. רציתי לבוא כאורח שלוקח את הילדים שלו לבריכה".

יוניס היה ממקימי הרשימה המתקרמת לשלום. "אלה היו נישואין חפוזים וגרושים חפוזים עוד יותר. אי אפשר להקים מפלגה על תנאי, בלי אירגון וכלי מסר ברור". עכשיו הוא לא יודע איפה יעמוד בבחירות הבאות. או כך הוא אומר. הכירורג מאמין בתהליכים ממושכים, מחושבים, לא מכות סכין. העינוי המרכזי שלו סובב על ציר ההודעות. למי הוא שייך, עם מי הוא הולך. "הבן שלי, כשהוא צופה במשחק של מכבי נגד אורטו, הוא לא מורהה עם מכבי, גם לא עם אורטו".

מועקה בלב

הערבים חיים חיי גוף בישראל, אמר זוהיר יחיא, מורה מכפר קרע שמתכונן לרוץ לבחירות למועצה המקומית, מטעם חד"ש. ואיפה הנשמה? כשהוא מפרט מה מעיק על נשמתו הוא חוזר לדון במהות העיקרית החיא, האדמה. בלב כפר קרע יש שטח חקלאי של קיבוץ מרחביה, הנמצא מעבר לקו הירוק. השטח הזה מכאיב להם. הם, שהיו להם 26,000 אלף דונם עד הים לפני 48', הולכים ומצטופפים היום על 7500. זוהיר רוצה את השטח של חריש כדי להקים עליו מוסדות ציבוריים, והוא מוכן ללכת לטיול ברגל, כדי להצביע בדיוק על תחומי הקרקע שבה הוא חפץ.

אחד מתלמידיו של זוהיר נאסר לשבוע בחשד שורק אבנים. "לילדים יש מועקה בלב, אבל הם לא ילחמו בשלב הזה. זריקת אבן מידיו של ילד בוואדי ערה היא עניין מפוברק, לא אמיתי, לא מתאים. זה לא צומח באופן טבעי. יש לי הרגשה שמישהו רוצה שזה יקרה".

ליד זוהיר יושב עכשיו חבר, עמאר עבדול גני, עובד סוציאלי מכפר קרע. בכל סלון, עם הירוק והשמש בחוץ והקפה ביד בפנים, באו אנשים ודיברו. לפי התור. בלי צעקות. כשהיו צעקות ורחיפות ביום האדמה, וזוהיר היה שם בטייבה, הסתיים הארוע. אפילו מאיר וילנר הנערץ עליו לא יכול היה לדבר.

עמאר: "בעיתונות נראה כאילו ואדי ערה נמצא בקצה השני של הארץ. אני מרגיש פגוע ונעלב מן התמונה שלנו כפי שהיא מצויירת היום באמצעי התיקשורת. אנחנו מעוניינים בסדר כאן. לא צריכים שמשמר הגבול יסתובב בתוך הכפר כדי לעשות סדר. זה סתם מרגיז".

משמר הגבול, הם אומרים, סתם תופס ילדים ברחוב ומרביץ להם. דוחפים ראשים צעירים לבוץ ואחר כך אומרים: יאללה, תלכו הביתה. ד"ר יוניס חזר לילה אחד מניתוח בהול של ילדה. משמר הגבול עצר אותו בפתח ערה. לא היתה לו תעודת זהות. "בואו אלי הביתה, תשתו קפה ותראו את תעודת הזהות. רצתי מהר לניתוח, לא הספקתי לקחת". החיילים לא ויתרו לו, עד שבא קצין והתנצל.

עוד חבר, אחמד. אחמד מה? "תכתבי אחמד". הוא מחייך חיוך מתוק. "ביום שלישי, ערב יום האדמה, נסעתי לתל־אביב. עד פרדס חנה לא ראיתי אף מכונית. זה פגע בי. למה מפחדים לנסוע בכביש שלנו? עצרנו, אני והחבר שלי, בפנקיק בכפר ויתקין. ישבנו ושתינו קפה. מישהו לידנו שמע שאנחנו מדברים ערבית והוא ניגש אלינו. מה יהיה, הוא שאל אותי. מה אתם מתכוננים לעשות מחר? כאילו אני מפחיד. בעבודה תמיד שואלים אותי מה יהיה ולפני שאני מספיק לענות, עונים במקומי. זאת הפעם הראשונה שחיכו לתשובה שלי. לקחנו את הקפה ועברנו לשולחן אחר".

יהיה טוטו

בתחנת הדלק בכניסה לכפר קרע עמד ג'יפ של משמר הגבול. אנשיו נכנסו למסעדה ויצאו עם פחיות משקה קל. היה כבר לילה. בתוך המסעדה של זיאד עמדו שולחנות ערוכים. מפה לבנה על מפה אדומה. מנורות דקורטיביות. פרחים על כל שולחן. ריקנות גדולה עומדת ומצפה. 80 אחוז מבאי היקום היו יהודים עד לפני כמה חודשים. היום יושבת חבורה מתושבי האיזור בשולחן פינתי חסר מפה. מעל שאריות חומוס הם ממלאים טפסי טוטו. הם יודעים להשיב לשאלה מה יהיה. גם על מה שהיה הם אמונים. אחד מהם ראה כמו עיניו, כך הוא אומר, יהודי מנפץ מבפנים את שימשת מכונית הסובארו שלו. עם אבן, או עם נעל. המכונית חנתה ליד השרה שלו והוא לא האמין למראה עיניו. עד היום מונחים שם שברי הזכוכית על העשב. מאגדות הימים האלה.

אני מבין את הרגישות שלכם לנושא הבטחון, אמר פאוזי בבוקר.

העם הזה נוטה לרגשנות, צריך להתחשב בו, אמר המורה עתמאנה עומר מבקעה אל גרביה, בערב, במסעדה. הוא דיבר על העם שלו.

לתוך האמירות שהתאוו להקיף סוף־סוף את כל האמת והושלכו לעברי כמשך הטיול בוואדי ערה, נכנס זוג ישראלי. בחושך עצרו את מכוניתם מול מסעדת זיאד, נכנסו וישבו בשולחן קטן, צדדי. הזמינו קפה. שתו בנחת, שפשפו עיניים, בדרך מקריית שמונה לתל־אביב. לא ידעו שהמלצר איברהים סימן אותם כניצחון העצוב שלו.

תלמה אדמון

בעצם נלחמים בילדים

(המשך מעמוד 9)
לשטח. ימי שישי הן ימי התפילות במסגדים, הימים המועדים לפורענות והצבא אינו רוצה מוקדי התססה נוספים.

אתה מכוון במפגש הזה עיתונאי–תיקשורת. כיוצי בטן אני מתכוון. בצורה אובייקטיבית מספיק אני מקווה, אפשר לקבוע שעיקר הבעיה היא עם התיקשורת הזרה. החיפוש הבלתי פוסק אחר אירועים חדשים, גורם לא פעם להיווצרותם, בזכות המצלמה.

בארנא הוצת אוטובוס קצת אחרי חצות. הלהבות כבו לפנות בוקר. שני צוותים זרים הגיעו לצלם בארבע אחרי הצהריים וממבואות הכפר נראה הכל שקט. צוות אחד נטש, השני החליט להיכנס פנימה. אחרי חמש דקות כבר יצאו לעברם עשרות תושבים ולאחר מו"מ קצר ביימו לעיני המצלמה הצתה מחודשת של האוטובוס ותהלוכת מחאה גדולה. התהלוכה הזו יכולה אחר כך לצאת מולך החייל, ולהביא לעוד תקרית ארוכה ומייגעת. אבל הצלמים כבר בדרך למקלחת בבית המלון. עשו את היומית, כמו שאומרים החבר'ה.

יש קצת אירוניה בשיח ושיג במחסום בפתח כפר עם אנשי סי.בי.אס., המבקשים ממך, אחרי שנחסמו, בשיטה המוכרת לך כל כך, לומר למיקרופון שלהם שאסור לך להתראיין ושהאיזור סגור. אתה מסרב ובכל זאת מגלה אחר כך שגם השירול הזה הוקלט במיקרופון ענק, מרחק כמה מטרים ממך.

התיקשורת הזרה תחילה ליחס אוהד בקרב האוכלוסיה המקומית, עכשיו כבר פחות. לא מעט חכמים תפסו את הפרינציפ והרביקו על המכונית שלט T.V. או PRESS. המקומיים שעלו על הקטע הזה, כבר לא מאמינים, והאבנים רצות גם אל הוולבו והפיג'ו 505 השכורות.

מתי יצאו כאן בערב סתם לטייל ולאכול איזו גלידה? איך מעבירים שבועות שלימים בלי תעסוקה, זולת זריקת אבנים עם הצבא?

מתסומי יום שישי ושבת נועדו לחסום את הכניסה לחברון גם בפני תושבי רצועת עזה. הצבא אינו מעוניין שהעזתים יבואו להתפלל בחברון ויחזרו הביתה מוסתים. במחסום, בכביש חוצה יהודה, עוצר יוסי, נגר מיהוד, וולבו 760 שחורה ותוך שניות אתה רואה אותו מחליף חיוכים וקריאות "אהלן" עם הנהג. נגר סגר כאן מעגל. לפני שנה, במחסום ארז, היה סוחר התכשיטים הזה עובר אצלו מידי יום במחסום, ושניהם לא שכחו. עכשיו הוא ממליץ לו בחביבות לחזור לעזה: "חברון קטנה עליך יא חביבי". ויש גם משפחה אחת שעוברת דירה. מעזה לחברון. שיירה של טנדר אחד ועוד שלוש מכוניות פג'ו, שמסיעות את בני המשפחה. על הטנדר – כמה מזרונים, כסא אחד, זוג אופניים ועוד כמה שמאטעס. עוברים דירה. אתה קצת צוחק כשאתה חושב איך זה נראה אצלנו מבחינת התכולה והארגון.

כשמולך ילדים

יש בנוכחות שמקיים צה"ל בשטחים הרבה מתסמונת הביצה והתרנגולת. למה הכוונה? צה"ל שומר בעיקר על הצירים הראשיים, אלה שנוסעת בהם אוכלוסיה יהודית. יש עשרות כפרים שרחוקים מהכביש הראשי ובעצם לא מסכנים ומפריעים לחיי היום־יום, וכל עוד הצבא לא מתקרב לשם אין שום תקריות. מצד שני, אי אפשר להתעלם מכך שהכפרים האלה הכריזו על אוטונומיה ועושים ככתוך שלהם. תהלוכות, הסתות והנפת דגלי אש"ף. מידי פעם הצבא חייב להיכנס ולהפגין נוכחות, כדי להזכיר למקומיים שהם עדיין תחת כיבוש, או שלטון ישראלי. כשהצבא בא, העסק מתחמם. יש מגע ולא פעם יש נפגעים. משהו בסגנון להכניס את הראש למיטה חולה בידיעה ברורה מראש. יש גם כפרים שחייבים להיכנס אליהם כמעט כל יום, כמו בית אומר למשל, שדרכו עוברת הדרך המובילה להיאחזות נחל צורף. בסך הכל, גם סביב הכביש הראשי התחושה היא של כבוי שריפות. המקומיים מכתיבים את הקצב. בכל פעם שחוסמים, מבעירים ומיידים נזעק הצבא לכבות את האש. וחוזר חלילה. אין שום אמצעי מרתיע שיגרום להפסקת המעגל הזה.

הילדים, הנערים, הם בעצם הכוח העיקרי שנלחם, עם או בלי מרכאות, בצבא. אותם אלה שנותנים לך את התחושה עד כמה המצב נלעג ועצוב כאחד. הנוער יודע טוב מאד להתגרות מרחוק. "בוא, יא מניאק" היא הקריאה החביבה ביותר, אבל גם הזכרת מקום העבודה של אחותך בחולות תל ברוך "הולך טוב". אתה רואה לפעמים אנשים מבוגרים ורציניים שלא מסוגלים שלא לקחת את העניין באופן אישי. זה מעליב ופוגע, וכשאתה מתקרב – הם בורחים. תופסת. במשחק כזה אין להם ממה לפחד. פוחדים רק ממתנחלים. המתנחלים, הרי כבר אמרנו, ממהרים לשחרר את היצירה מן ההדק.

כשצה"ל מתיישב בכפר מסויים ומפגין נוכחות קבועה, יהיה שם שקט. כך היה בחלחול. בית ספר נטוש מלומדיו הפך ברגע למאחז. השולחנות והכסאות הוצאו החוצה למסדרון ובמקומם הוכנסו מיטות השדה. על הלוח אפשר היה לראות עדיין שרידים של שיעור בביולוגיה ובכיתה אחרת שיעור בחשבון. מיד אחר כך, לראשונה בהסטוריה כנראה, כתבו על לוח של כתה בבית ספר רשימת שמירה ללילה. על הגג יכולת לקבל תחושה של הצד השני. מערום אבנים גדול בפינה וטווח אפקטיבי לנער מקומי לוריקה על הכביש הראשי.

בבוקר, מתצפית על גג של בניין סמוך, אתה רואה ילדים בני 10 מאמנים ילדים בני חמש בזריקת אבנים כחול. אחר הצהריים הם יציעו לך לפתע קרמבו. ושוב המשפחה שעל גג ביתה התנחלת בלי לבקש רשות, מפתחת איתך יחסים. אתמול במשמרת אחר הצהריים שכח השומר על הגג את הטרנסיסטור שלו. הילד שגר שם שמע קולות מן הגג, טיפס ומצא אותו. למחרת כשבאו השומרים הראשונים של הבוקר הגישה להם אם המשפחה את המכשיר...

ועוד כמה עניינים

בקולנוע עשו לא מעט סרטים על הטרוף שבמלחמה. גם כאן, במאבק הזה בשטחים, מתחילים להרגיש כמו בקולנוע. בערב אחד מגיעים למחסום שליד הכפר ארנא שני רכבים מקומיים, עמוסים פועלים ששבו מעבודה בתחומי הארץ. הנהגים מספרים שזרקו עליהם אבנים ליד הכפר תרקומיא, בגלל שרוצים לגרום להם לא לצאת לעבודה. כדי לעבור לכפרם בית אולא, יש צורך לחצות את תרקומיא. השעה היא תשע בערב ובלי בושה הם מבקשים מהסיור של צה"ל ליווי. חוץ מזה, יש בדרך איזה מחסום או שניים. ושוב אין בושות: "אין לך איזה רחפור קטנז" שואל אחד מהם. איכשהו הם כבר בטח הגיעו. טובים באלתור החבר'ה האלה.

יש בשטח לפעמים גם כמה גיבורים שהאזרח הקטן לא מרבה לפגוש. בבוקר אחד בא לבית הספר בחלחול אלוף פיקוד המרכז, עמרם מצנע, ומן הרכב שלו יוצא לפתע האורח, אלוף במילואים יאנוש בן גל. בן גל בא לטייל בשטח, לשאוף התרשמויות. גם הרב כהנא הגיע לאיזור. נציג כורד של הכנסת, שבא לחלק מנשרי עידוד. במחסום על הכביש מקבלים אותו בקריאות ואחרי דקה הוא נוטש. הנוסח שחילק מאופק ועניינין "חייל יהודי, תבורך על פעילותך למען בטחון ישראל, ללא רגשות אשמה וללא התנצלות". יש פשוט רק חיילים שהיו אולי מעדיפים לקבל את המסר הזה מעוד אנשים, לא בהכרח רק ממנו.

והיה גם כאמור הרמטכ"ל, דן שומרון, שבא לשמוע וגם להבהיר שכל עוד ישראל היא מדינה דמוקרטית תימשך המדיניות הנוכחית. אין חוכמות.

בפורים הגיע משלוח מנות משמרית טרבלסי מכתה א' בבית ספר "שלום עליכם" בלוד. "לחייל האמיץ שמור אמונים למדינתנו הקטנה, עמוד על משמרך והגן עלינו מאויבנו ואתה שמור על עצמך וחזור הביתה בשלום", היא כתבה.

חזרנו בשלום.

אורי גינוסר

ועכשיו – למחוא כפיים

(המשך מעמוד 43)
אינסוף פעמים. גם ביום ההקלטה. שבוע לפני, היתה תחושה כי הכל סגור – ואז התחילו הביטולים.

ביום ראשון (ארבעה ימים לפני הקלטה) הודיע האמרגן של שלמה ארצי כי ארצי לא יופיע. ב"מצב הרוח" היה חסר חומר – ומנהל חטיבת התוכניות, יוסי צמח, ביקש מגולדפינגר שיוותר על מרואיין אחר. מרואיין אחר נתן ראיון גדול לאחד העיתונים – והיה צריך לוותר גם עליו. יום לפני ההקלטה הודיע גם. שלמה ניצן שהוא נוסע – ומתוכנית מלאה נשארו כמעט בלי כלום. וכך, ביום ראשון התחיל המרדף בחיפוש נואש אחרי מוטי קרשנבאום, שכתב במיוחד קטע חדש לשלמה בראבא "האבא של יאצק". דוּדוּ אלהרר, המפיק של שושנה דמארי, הסכים כי שושנה תופיע, ולא בעוד חודש כפי שתוכנן מראש. פרוש ההסכמה היה להקליט ראיון והופעה של שושנה בשעות הצהריים – משום שחלק ניכר מנגני התזמורת שמופיעים עם שושנה היו צריכים להיות כבר בארבע אחר הצהריים בירושלים, כי הם מנגנים גם ב"עלובי החיים". ואחרי זה עוד צריך לחפש מרואיינים וכו'.

ואחרי שהכל כבר מתואם, מגיע יום ההקלטה – והכל משתנה. כולם בלחץ – ארה'לה שומר על שלווה. מקליט את שושנה שוב ושוב. "היא מלכה ואי אפשר לפספס בזה". ואחרי המלכה יש גם נסיך וגם לשמלה בראבא מגיע צילום נוסף "אז מה אני יכול לעשות אם הקהל מחכה בחוץ – בגלל זה אני צריך לעשות תוכנית פחות טובה? מי שסובל מהשלווה הזו שלו, זה הבית. לבן יש עוד מעט בר־מצווה והוא מגנית, ולאשה יש טענות – אבל גם די מזל שהיא מרוויחה כפליים ממנו, כי אחרת לא יכול היה להרשות לעצמו את הלוקסוס שבעבודה הזו.

קהל

הקשר בין מה שרואה הקהל באולפן לבין מה שאנחנו רואים בבית הוא די קטן. אם להגיד את האמת – הם עוברים שם קשה בשביל כרטיס החינם בו הם זוכים. כמה שעות של ישיבה על כסאות לא בדיוק נוחים – זה תענוג מפוקפק. בכל זאת, תמיד יש קהל. תמיד יש כאלה שרוצים שיראו אותם בטלוויזיה או שרוצים לראות מה זה טלוויזיה – שלא לדבר על המעריצות של דורון מזר.

באולפני הרצליה יש 350 מקומות מסומנים וניתן להכניס עוד כמאה איש. הכרטיסים מחולקים חינם לחיילי צה"ל, למשפחות המוזמנים ולאחרים. אם להגיד את האמת, התענוג להיות בהקלטה של "סיבה למסיבה" הוא קטן. יושבים הרבה זמן – וצריך להתאזר בסבלנות. חלק גדול מההקלטה מבוצע בנפרד – והקהל בעצם רואה חלק מהתוכנית על מרקעי טלוויזיה – כמו בבית, אבל בלי הכורסא המרופדת.

לקהל תפקיד של "פילר" (מילוי). הם חלק מאוד מזערי בתוכנית – אך זה החלק שהופך מישור כמו "סיבה למסיבה" מתוכנית אולפנית קרה ומנוכרת – לתוכנית חמה. נוכחות הקהל משפיעה על התנהגות המרואיינים, והרגשת המראיינת (שמתה על קהל). את האמנים מקליטים תמיד לפני בוא הקהל. חלק מהראיונות נעשים בנוכחות הקהל – וכך גם הפינה של שלמה ניצן. אחר־כך, בעריכה, עושים מהכל מישמש, שמים קטעים של קהל בקטע שלא צולם בנוכחות קהל ועוד כל מיני פטנטים.

מנהל האולפן, בני בכר, הוא הנותן הוראות לקהל מתי למחוא כפיים. בספריה של "סיבה למסיבה" יש מספר פסי קול עם מחיאות כפיים. בתום ראיון מצרפים מחיאות כפיים מפס הקול. גם הקהל מקבל סימן למחוא כף – ומקליטים אותו, מה ששומעים בבית זה מין צרוף (בעריכה) של מחיאות הכפיים האמיתיות עם אלה שכבר היו קודם. לשושנה דמארי למשל, הצמידו פס קול קיים משום שהוקלטה כמה שעות לפני בוא הקהל.

אילנה באום

חיים ואוהבים

תיבת דואר / תגידי לו, דוקטור...

נהניתי לקרוא את מאמרך "פרייארים של אף אחד" ב"סופשבוע" מיום 11.3.88.

בעיית ה"גועל נפש" (קרי תשלום בעד שרות) אינה רק נחלת אלה העוסקים במלים. אני רופאה, ולהוציא את חברי נעורי, רבים הם מכרי – בעיקר אלה המתקשרים בכל שעה משעות היום, אבל רק כאשר יש להם בעייה רפואית.

במשך השנים למדתי להכיר את אלה שביקשו את קירבתי רק בשל המקצוע – והתנערתי מהם. אך אחרים עדיין ממשיכים, אם באירועים חברתיים ואם בפגישות מקריות בחנות זו או אחרת. "שוכחים" כי על מנת להשיב להם או לתת אישור רפואי, למדתי 7 שנים פלוס 5 שנות התמחות.

זה תמיד מזכיר לי את הסיפור על עורך־הדין והרופא הנפגשים והרופא שואל את העו"ד: גם אותך מטרידים בבעיות מקצועיות באירועים חברתיים? – כן, משיב העו"ד, אך אני שולח להם אח"כ חשבונית לתשלום. טוב ויפה, עונה הרופא, להבא – אלמד. כעבור שבוע מקבל הרופא מעו"ד... חשבונית לתשלום.

פראיירים ישנם הרבה, אך בת בשעה שאת יכולה להימנע מלהופיע באירועים שונים בהם אין "גועל נפש" – אני לדאבוני מתקשה לטרוק טלפונים או דלתות.

ד"ר א.ש. (השם שמור במערכת)
גבעתיים

ערבי טוב

עלי בטל, הערבי שנהג להחזיק אותי על ברכיו, להרים אותי אל על ומשם להניף ול־הושיב אותי על כתפיו הרחבות – היה ערבי טוב. בעצם, בתקופה שאני מדברת בה, כולם היו ערבים טובים....

וכרון עמום, כמעט הייתי אומרת זכרון שהתערפל בשל אדי הנוסטלגיה: אבי לוקח אותי לבקר את עלי בטל בביתו שבעיר התחתית בחיפה (ואם היה זה ליד הבורג', או בקרבת תחנת הרכבת הישנה, שם ממוקם היום מוזיאון הרכבת? כבר אין לי את מי לשאול).

אנחנו צועדים ברגל בדרך שהיתה ארוכה מדי בשביל ילדה בת ארבע, או חמש, או שש, ובאמצע עוצר אבי ואומר: אני כמו הבן של עלי בטל. וכשחזרנו הביתה הוא מספר לאמא עד כמה שמח עלי בטל בביקורנו "מפני שאת יודעת איך זה כשאין להם ילדים".

אבי, שהתחיל עוד לפני שנולדתי לעבוד בבתי המלאכה של הרכבת במפרץ חיפה (שהיום קרויים על שמו) למד את הא"ב של עבודת החרטות מהחונך שלו, שהיה ערבי בשם עלי בטל. בתקופה ההיא לא היו נוהגים וגם לא בארץ ישראל כולה וגם לא בעולם כולו פועלים יהודיים שידעו לתקן דודי קיטור, ששימשו אז את קטרי הקיטור. בעיר הרוסית הקטנה משם עלה לארץ, לא הכשירו את אבי לשומדבר, רק לעלייה לציון. אבל אבא היטיב ללמוד את העניין, וזאת בעיקר תודות לעלי בטל.

אמא – שנהגה לקטר כאשר הגיעו מים עד נפש בענייני הפרנסה – היתה אומרת באידיש (כדי שהילדים לא יבינו): "עניין גדול, קטרים". לא שרחשה בוז כלפי מעמד הצווארון הכחול שהיה מיוצג די אבי, כל אחיו וכל אחיה – אבל תמיד חשדתי בה שהיא חלמה שיהיה לה חיים משהו יותר אקדמי, ולכן כה לחצה עלינו לחשוב רחוק, לחשוב גבוה, לחשוב על מהנדס בתור בעל. כמה שמחה בכל פעם כאשר הייתי מבשרת לה שהוזמנתי לנשף הסטודנטים של הטכניון, או האירוע המרכזי בחיי החברה של חיפה. וכמה עלצה לשמוע כי בנזוגי לנשף האחרון שהוזמנתי אליו הוא פרופסור – ולא סתם, אלא דור שני למהנדסים. וכמה הירבתה לחקור אותי על תוכניותינו המשותפות, וכמה עגמת נפש נגרמה לה כאשר המהנדס יצא מחיי ונשא מהנדסת ואני נותרתי ללא בנזוג מן הטכניון...

באווירה כזו קשה היה לטפח ידידות, או ליצור קירבה כלשהי, עם מישהו כמו עלי בטל, שהיה מרוחק מעולמה של אמה ת"ק פרסה והיה מקורב רק לצווארונו הכחול של אבי, מאחר שלא דחתי על השיחות הדו־יחודים בין אבי לאמי, ומאחר שהיום כבר מאוחר מלחקור אותם – לא נותרתי אלא עם פירורי זכרונות על הערבי הטוב בחיי משפחתנו.

ושוב אני נזכרת בצעדה התלת־חודשית, לערך, שערכתי עם אבי למעונו של הערבי הטוב. האמת היא שלא אהבתי אלא את הטיול אל עלי בטל, שהרי כאמור היו הוא ואשתו חשוכי ילדים ולא היה לי מה לעשות בביתם. הייתי מסתובבת כסביבון בחדר האורחים בעוד אבי מנסה לקשור שיחה, בערבית בסיסית, עם החונך שלו וגומע מספלון קפה.

עלי בטל, אדם בעל מימדי־גוף אדירים כמו באיורים של נחום גוטמן, היה חוזר ומרים אותי באוויר, משם על כתפיו, שוב מקפיץ אותי אל ברכיו וחוזר חלילה. אבל גם התרגיל הזה הלך ונעלם, מאז צמחתי, וכשהייתי לנערה – פסקתי מלבוא.

אשתו של עלי, אשר בכל שוכרוני עומד לי לא היתה נוכחת בחדר בשעת הביקור אלא מגישה לנו בעגמימות את הקפה והתרגימה ואחר־כך נעלמת, היא האחראית לכך שכל חומוס שאני מנגבת כיום, איפה שלא יהיה, מעלה בי את זכרון החומוס מעשה ידיה שאין שני לו. בכל שבת היא נהגה לשלוח לנו עם בעלה מנת חומוס שהיתה מתפקדת בתפריט שלנו כתור המנה הראשונה בסעודת הצהרים. כמנהג הבריטים שמשלו אז בארץ, היתה העבודה בבתי־המלאכה של הרכבת נמשכת גם בשבת עד שעת הצהרים, והעובדים – יהודים, ערבים ואנגלים – היו נהנים מחופשת סופשבוע בימי ראשון. כך שאבא היה מביא ישר לשולחן השבת בשתיים בצהריים בדיוק את החומוס מעלי בטל.

בכל פעם, כאשר החומוס היה נעלם מצלחותינו מהר מדי, היתה אמא שואלת־פוקרת על אבא: למה אינך מביא יותר, והרי זה כל־כך בריא ("בריא" היתה מלת המפתח בלוח המזונות שלנו). והוא היה משיב לה, מבוייש: זה מה שעלי בטל מביא, ואני לא יכול לבקש ממנו להביא יותר. ואז היתה אמא שמה בצלחות מן הטשולנט שלה שנאפה כל הלילה במאפייה ברחובנו, טשולנט עם הרבה תפוחי אדמה ושעועית ומעט בשר. בתור פרפרת אכלנו תפוז, וכך לא נותרנו רעבים.

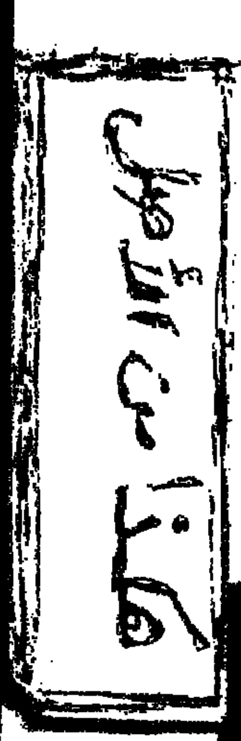
כשפרצה מלחמת השחרור נעלמו עלי בטל והחומוס מהנוף המשפחתי שלנו. אבא הסביר שהוא "כבר זקן", עזב את ביתו בחיפה ועקר לכפר טירה, בפאתי העיר (מה שהיום טירת הכרמל). ימים מספר לאחר שחרור חיפה בערב פסח תש"ח, בחלוף השמחה, התדהמה, הצער, האבל ותחושת ההקלה ששימשו אצלנו בערבוביה מוחלטת – חזר אבא יום אחד הביתה והוא נרגש ונרעש מאוד. הוא ואמא הסתודדו במטבח ואבי מחה את עיניו. שמעתי אותו אומר פעם ועוד פעם: עלי בטל, עלי בטל. למחרת ארזה לו אמא מה שארזה בתיק גדול, והוא יצא לדרך. רק לאחר ימים סיפר כמה קשה היה לו לאתר את עלי בטל, שגורש מביתו בטירה ועבר לבית אחר באותו כפר. "הוא כל כך מסכן, בכה כמו ילד" – סיפר לאמא. ואז הוא הלך וחזר אליו, אל הכפר הערבי, מספר פעמים, וגם הביא אותו לבית־חולים, ועד היום אני מצרה על שלא שאלתי את אבי מה בדיוק אירע אז עם עלי בטל וכיצד והיכן סיים את חייו. כי בינתיים יצאתי את הבית והלכתי למלחמה (בערבים הרעים) וכל העניין נשתכח ממני. אבל אני יודעת שעלי בטל הסתלק מן העולם לא לפני שהספיק אבא לגמול לו על כל שהעניק לו.

•

כדרכם של מאכלים המעוררים אצלנו אסוציאציות עם אירועים מורחקים ונשכחים, כך אירע הפעם עם החומוס מהמסעדה התימנית־משפחתית שבקרבת בניין המערכת שלנו. תפשתי שם מנה אחרונה של חומוס לפני החמץ ופתאום, כהינף אחד, חזרתי לחיפה של ימי המנדט, לשעת צהריים של שבת, בבית, עם ניחוח הטשולנט, השולחן הגדול שבחדר ובמרכזו מיכל פח ללא תואר והדר ואמא מחלקת מתוכו לכל אחד כף גדושה של חומוס. הה, חזרנו אליך שנית... החומוס של עלי בטל, הערבי הטוב שחנך את אבי להיות בשעתו היהודי היחיד בעולם בעל תואר במקצוע של דוד דודי קיטור (שעיסוקו בקטרי הקיטור, העתיקות של הרכבת).

כל כך התרגשתי, עד שמיד קניתי במסעדה מיכל שלם מן החומוס הזה כדי לחזור על הטקס. בצהרי שבת אצלנו, בצפוני, אי־אפשר היה לשחזר את העניין, וכולם תמהו: מה פתאום חומוס בשבת?

לכי ספרי להם. אי־אפשר לאכול נוסטלגיה.

פנטהאוז

יגאל לב

בושם שושנים

שייקספיר אהב את השושנים הקמלות. "ממותן המתוק המתוקים בבשמים נעשים". עכשיו מציעה גליה לאורי את תמצית הזכרונות. צירה לדרך. לאחר שחזר מבולבל ונבוך מפגישה עם מפקד האוגדה בו לחץ התת־אלוף, רחב הכתפיים את ידו ברגש, פיטפט איתו על מפקדים שאורי זכר אותם כסגני־מישנה צעירים ועכשיו הם אלופים. ולבסוף תקע לידו של אורי הקלף המציין את שרותו, ועוד טופס המזכיר כי אורי שירת בארבע מלחמות והוא רשאי לענוד את האותות שלהם. סיני. ששת הימים. יום־כיפור. מלחמת לבנון. שנתיים וחצי שרות סדיר. 32 שנות שרות מילואים. זה הכל.

גליה ליוותה את אורי אל היחידה הצבאית, ממתינה במכונית עד שייצא מהשיחה עם האוגדונר, קידמה את פניו בחיבוק חם, שאורי לא ידע איך להגיב עליו. היתה בחיבוק חמלה של אם על בנה שאיבד צעצוע יקר. השתתפות במבוכה של גבר, שהצבא אמר לו "ארקיי תודה. עכשיו אתה יכול ללכת".

רק במילואים חש אורי כיצד הזמן ממהר לחלוף. במשרד שלו, בבית המשפט, בין ידידיו, היה, כפי שגליה ניסחה זאת, "אחת הרכבות ממערכת הקטרים הנוסעים כולם באותה מהירות". ואילו במילואים היתה לו תחושה שהקטר שלו דוהר כמטורף והקטרים האחרים נעלמים אט־אט מעבר לאופק.

האוגדונר דיבר על השנים בהם שירת אורי. על המלחמות. הוא עצמו, היה טירון במלחמת ששת־הימים. אורי לא השתחרר מהתחושה שהקצינים בצבא נעשים משנה לשנה צעירים יותר. כשהיה בסדיר, סג"מ נראה לו בחור מבוגר. כששוחרר למילואים, המח"ט נראה לו כבעל־בעמיו. אחרי כמה שנים רק האוגדונר עוד היה מבוגר ממנו. עכשיו, אפילו האלופים היו צעירים כאשר אורי כבר למד לישון מכורבל למרגלות הנגמ"ש. באחד התרגילים אמר לגליה, "זה היה ליל ירח סהרורי בנגב. פתאום תפסתי שהקצינים הצעירים הנמצאים איתי יחד בגרור, עוד לא נולדו, כשאני כבר שכבתי כאן בתעלות".

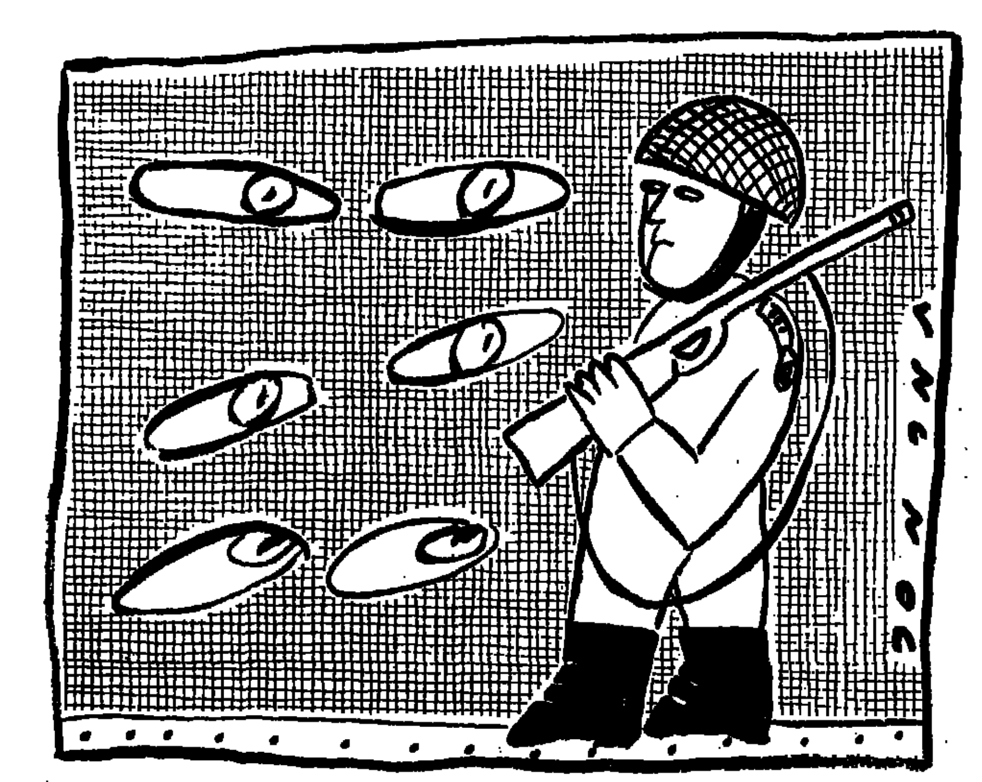
ניר קיבל את אביו בתרועות צחוק. "אתה יודע מה, אני קונה ממך עכשיו בלייגד את טופס השחרור". נושא השירות הצבאי חוצה לפעמים את הפנטהאוז ומצמיח מריבות.

כמשפטן יכול היה אורי לעבור מזמן מיחידה קרבית בה שירת לפרקליטות הצבאית. התעקש להמשיך בתפקידו. אהב את היציאה לשדה, לגביו, המילואים, היו הזדמנויות לצאת מהמשרד, לפגוש מעגל אנשים שלא הזדמן לו להיתקל בהם בשגרת היום, להעמיד עצמו במבחני סבל של גשם, סופות חול, חמסין, לישון במדבר. הרגשה מרעננת המבטלת את הנסיון הדקדנטי שלו לאכול את הארוחות הטובות ביותר, לשתות את היינות הטובים ביותר ולבחור לעצמו חיים מענגים. היתה לו הרגשה שעוד מישהו יושב אצל השולחן בלשכה הקטנה של האוגדונר שמפות מקשטות את קירותיה, שולחן שתי כוסות קפה, טלפון. בכסא הסמוך מיסב יוסי. האוגדונר לא ראה את הזר הזה שפלש ללשכתו. אבל כאשר דיבר אורי, פנה אל יוסי. כאשר שאל האוגדונר איך הוא מסכם את 32 שנות שרותו הצבאי, ראה אורי את עיניו של יוסי נעוצות בו גדולות, סקרניות. לכל הרוחות, הוא לא יכול להתנער מהעיניים האלה.

יוסי ישב בשקט. ראשו שמוט, ידיו תקועות בין ירכיו, כאילו הוא מבקש לצמצם את עצמו אבל נוכחותו היתה חזקה כל־כך שאורי גימגם. ליוסי הוא חייב הסבר על 32 השנים. יוסי, הטירון מהמחלקה השלישית, שאורי פיקד עליה לאחר שסיים את קורס קצינים. יוסי, שלילה אחד סהרורי, קשר את משחולת הרובה להדק. את הקצה השני קשר לידית הדלת. כיוון את הקנה לחזהו ומשך...

בתחילה הופיע יוסי בחלומותיו של אורי. צעיר שחון שיער. מהלך חרישי בחדר השינה שלו. גונח גניחה אחרונה של מוות.

"באותם ימים הייתי בסך הכל בן 18 וחצי", סיפר אורי מקץ שנים ארוכות לגליה, מנסה לשתף אותה בדמותו של יוסי המוסיפה ללוות אותו. "באותם ימים הייתי נלהב, תוסס, מלא מרץ, מלא בטחון עצמי ולא יכולתי להבין, או להאזין לקריאות העורה של חייל בן גילי שחש את עצמו מבוהל במסגרת הזאת שקוראים לה צבא". מצא את עצמו מבקש להתחלק עם גליה בדמותו של יוסי. מנסה לעזור לה לראות את הגבר החוצה את חיין בצעדים איטיים מהוססים. "אני הלכתי לצבא מלא בטחון. יצאתי לקורס קצינים וסיימתי אותו כדבר מובן מאליו. לא עברתי שום משברים בטירונות. השכונה בה גדלתי הכשירה אותי להתמודד עם משברים גדולים יותר מאשר המשבר של 'לילה ראשון בלי אמא'. התייחסתי אל כל מי שבכה בלילה כאל ילדון נפחד מבוהל, בקיצור לא אחד מהחבר'ה. לא גבר. הלכתי לקורס קצינים כדי לקנות סטטוס חדש של בן שכונות. מותו של יוסי נראה אווילי. בלתי חשוב. ולא הבנתי מה טעם הוא חוצה את חלומותי ומסתובב בחדר השינה שלי כמאשים. סוף־סוף, הוא זה שקשר את המשחולת להדק ולא אני".

בלשכת האוגדונר כשהוא מסיים את פרק שרות מילואים, הוא מבין את האשמה, וככל שעוברות השנים היא נראית לו כבורה משאת. "אם הייתי מבוגר אחראי יותר, פחות מלא בנעורים, פחות שחצן, הייתי יודע שיש אנשים שזקוקים לעזרה, שיש כאלה שאתה צריך פשוט להיות קשוב להם. לקחת חלק בחררות שלהם. מפקד טוב היה עושה את זה, אבל אני בקושי עברתי את גיל ה־18..."

במבצע קדש כמעט איכרו עיניו של יוסי את כוחן אל מול עיניים אחרות. היו אלה עיניו של חייל סוראני שחור ומגודל, שאורי הרגו בירייה. האדם הראשון שהרג. כאשר קרב אליו אחר־כך, ראה את שתי עיניו הגדולות כמעט לבנות על רקע פניו הכהים. מאוחר יותר, כשהתבונן לחוך באר־מים נא־נחל, ראה את עיניו של הסוראני מתבוננות בו. השליך אבן אל המים ואלפי עיניים רוטטות ננעצו בו נועמות.

עם השנים הזדקן גם יוסי. נראה עייף ודהוי יותר. במלחמת יום הכיפור ראה אותו ממש יושב על ידו על הולדה, כאשר חצו את התעלה לעבר אפריקה. פעם אפילו שמע את צחוקו של יוסי, צחוק קר. זה היה כשאורי השאיר את הקשר שלו במלחמת יום כיפור ליד הזולדה וירד לכתף הריונה כדי לעשות את צרכיו. רק הרף עין, רגע אחד בלבד, כאשר חזר, באותו מקום ברוייק בו עמד קודם נחת פגז שהרג את הקשר...

במלחמת קדש, בקרבות ששת הימים, ביום כיפור ואפילו במבצע לבנון, היה יוסי פוסע בעקבותיו למלחמה. אבל לאט לאט הפך לשקוף, עד שלאחרונה כמעט לא הופיע יותר בחלומותיו של אורי. עכשיו בא. חזר אל נעוריו האובדים. שוב איננו זקן ועייף. בעל שיער שיבה, גורר את רגליו בלאות כפי שראה אותו אורי לאחרונה בחדר השינה שלו. עכשיו כנער בן 18. עיניו שוב לא היו מאשימות. הן התבוננו סקרניות כאורי נעוצות בפיו לראות כיצד יסכם את 32 השנים הללו. אבל אורי שתק. רק לחץ את ידו של האוגדונר ופנה ללכת. כאשר נכנס למכוניתה של גליה התבונן לאחור. יוסי לא היה שם.

אותו לילה כאשר הרימו כוסית לסיום שרות המילואים שלו אמרה גליה, מנסה לפייס ולנחם את ניבורה שכתובת קעקע של כרורים לבנים הכסיפה את צדעיו. "אתה יודע אורי, בסך הכל יש לך מזל. מחלת האיידס הארורה פגשה אותך אך לאחר שעברת את כל ההרפתקאות ושוחררת מהמילואים כאשר החיילים נקראים לעשות סדר בשטחים..."

ואילו ניר אמר באנחה, "עכשיו אפילו את התקווה אבא לקח ממני, עכשיו כל המעטפות החומות של המילואים שיגיעו יקראו רק לי..."

הורוסקופ

תחזית לשבוע שבין 8 ל־14 באפריל

טלה
(21 במארס עד 19 באפריל)
בתחום הקריירה תהיה השבוע נקודת מיפנה. תזכו בהכרה על מאמציכם, ויעלו הזדמנויות חדשות. אין צורך להיטרד לפי שעה בפרטים הקטנים. אתם פעילים במישור העסקי, אך התקשו לעורר התלהבות באחרים.

שור
(20 באפריל עד 20 במאי)
אתם מקבלים עכשיו אור ירוק בנושאים הקשורים בהשכלה ובשיפור האישיות. השבוע תצליחו סוף־סוף להגשים תוכנית לטיול. בימים אלה אתם מתקשים לבטא את עצמכם, ונטרדים בשאלה הקשורה בענייני מוסר.

תאומים
(21 במאי עד 20 ביוני)
תלונות של מישהו קרוב עלולות להטריד אתכם עכשיו, אך השבוע אתם עסוקים בעניינים חשובים יותר. בימים אלה אתם זוכים לקבל את התמיכה הכספית הדרושה לכם. זה זמן טוב להגיש בקשה להלוואה או לאשראי.

סרטן
(21 ביוני עד 22 ביולי)
השבוע צפויה הזמנה לאירוע מפואר. במישור היחסים האישיים היו בזמן האחרון עליות ומורדות, אך העניינים ישתפרו מעתה. אינכם יכולים לצפות מן האחרים להיות מושלמים כל הזמן.

אריה
(23 ביולי עד 22 באוגוסט)
בימים אלה יתברר לכם סוף־סוף לאן מועדות פניכם בתחום העבודה. הזדמנות שתיראה בעיניכם צצה עכשיו. עליכם להתעלות מעל הנטייה למצביעות, ולהקדיש יותר תשומת־לב מתמיד לבריאות ולכל הקשור בתזונה.

בתולה
(23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
השבוע אתם עשויים לקבל החלטות חשובות הקשורות לעתידו של ילד, או מישהו צעיר. בתחום הרומנטי העניינים סוערים, וגם במישור היצירתי אתם פעילים מאוד. אין לערב עכשיו עסקים עם בילויים.

מאזניים
(23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
אתם מצליחים עכשיו לפתור בעייה ביתית שהטרידה אתכם זמן רב. בעסקי הנדל"ן, המצב עתה לצידכם. זה גם זמן טוב לנושאים הקשורים במימון. ביחסים עם מישהו קרוב עלולה להיווצר מתיחות מסויימת.

עקרב
(23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
אתם מיטיבים להתבטא בתחומים שונים. שותף יבשר לכם בשורה טובה, שעתידה להשפיע על שניכם. במקום העבודה אתם עלולים להיטרד בשל סחבת מתמשכת. השיפוט שלכם בכל הקשור לעסקים אינו במיטבו.

קשת
(22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
מצבכם הכספי הולך ומשתפר. תקבלו הצעת חדשה לעבודה, והוב נושן ייפרע סוף־סוף. זה הזמן לבסס את עמדתכם ולהביט קדימה. למרות זאת, יש להימנע מביזבוזים ומהצורך להרשים את הסביבה.

גדי
(22 בדצמבר עד 19 בינואר)
אתם נהנים מבטחון־עצמי הולך וגובר, והעניינים מתנהלים על הצד הטוב ביותר. השבוע כדאי לקחת חופשה ולהנות מהחיים. נסו להבין את הסובבים אתכם – אולי הם מוטרדים בבעיות.

דלי
(20 בינואר עד 18 בפברואר)
הרבה דברים חיוביים מתרחשים עכשיו דווקא מאחורי הקלעים. עניינים בלתי גמורים נסגרים ואפשרויות חדשות נפתחות, אך מוטב לבדוק היטב את הפרטים. פליטת־פה עלולה להביך.

דגים
(19 בפברואר עד 20 במארס)
ידידים ותיקים וחדשים ממלאים בימים אלה תפקיד חשוב בחייכם. השבוע תפתח מן הזדמנות הקשורה בפעילות קבוצתית; אתם מאוד פופולאריים ונהנים מהצלחה חברתית. עם זאת, אין זה זמן טוב לארח אנשים אצלכם.

עודד גרא, סטייל

(המשך מעמוד 19)
המזכירה חולצת את נעליה, באינטימיות משפחתית. "תמדדי עם אלה", היא אומרת לקליינטית.

המעצב: "סקס־אלגנס, איזה רגליים יש לך, איזה רגליים". מבקש ממנה את השמלה לתצוגה. "בתנאי שאני הדוגמנית", היא עונה. הוא מבטיח לה תצוגה רק של בגרי קליינטיות. הוא בטוח שכולן תסכמנה.

גרא: "במשך השבוע, כל יום, אני מקפיד להתגלח, לנקות ציפורניים, לגזור שערות מהאף, לברוק אוזניים. אני לא שם לק שקוף על הציפורניים. יש גברים שכן משתמשים. רוצה להיות משוייף – אבל לא מלוקק. עשר שנים אני נאמן לבושם שלי, מבית שאנל. מקפיד על קרם לרכות העור, ריאודורנט, סבון, אפטר שייב, בורי לושן, אמבטיות חמות, מסכות, מסאז'ים. יש לי קוסמטיקאית בלונדון שעושה לי ניקוי פנים, מסכות, רפלקסולוגיה ומסאז' עם מגבות חמות על כל הגוף.

"בבית, כל בוקר כשאני מתעורר מביאים לי למיטה כוס מיץ טבעי או כוס קפה בשביל להתחיל את היום נכון. הורדתי מעצמי את נושא הנהיגה כדי לא להיכנס למתח. אני עובד עם הרבה מתח".

סטודיו לאופנה. מערכה רביעית

אשה בסביבות החמישים. הרבה ברק. ביטחון עצמי שמפוזר בכל הרדיוס במידה שווה. רגליים ארוכות. גוף מעוצב. לובשת גרא מהבוקר עד הערב. הוא מתאים את קו הגזרות לתנוחות הגוף שלה. הסטודיו שלו, בשבילה, הוא כמו בית. נכנסת בקלות לתפקיד של מטרונית. ממהרת מאוד. קוראת למזכירה "מיין קיינד" מלמעלה למטה. תיק מעור קרוקודיל, בעלים תואמות. נשיקות. חיבוקים. הוא עיצב לה קולקציה שלמה. מרירה חמישית. יוצאת מאחורי הווילון בחליפת עור בירוק פסטל.

המזכירה משחקת במערכה הזאת את תפקיד הקהל. הקהל משולהב. מוחאת כפיים: "טרה ז'וליה".

גרא: "זה סטייל. זה אני".

קליינטית: "זה כריזק המחשוף שז'יוואנשי עשה לאודרי הפבורן".

גרא: "פישתן חום נגרי".

קליינטית: "שוקולד מריר".

גרא מספר בריחה: "היתה אצלי היום קליינטית אחת שצילצלה מכאן לבעלה ואמרה לו (במבטא מזרחי): חיים, אני אצל עודד, החייט שלי".

מעצבת הבית, המזכירה, הקליינטית, התופרת – כולן מתגלגלות בצחוק משוחרר.

עכשיו יוצאת הקליינטית מאחורי הווילון בחליפה בסגנון הנרי השמיני. גרא מסדר את הכנפיים בפשתן וורוד נאיווי.

"אבא שלי, גרשון גרא, התגלמות המאצ'ו – רצה בן גנרל. זה היה הדבר הכי נפלא שיכול היה לקרות לו. מעצב נראה לו מקצוע נשי".

הקליינטית מנערת מהז'קט של המעצב אבק בלתי נראה.

גרא, בעצבים: "שמעת מה קרה?"

קליינטית, בטון אמהי: "מרגיז אותי שאתה מתעצבן על זה".

גרא: "הקו של החזה בסדר".

קליינטית למזכירה: "מיין קאנד, יש לי בשבילך צ'ק. בואי הנה, אין לי זמן לבזבז".

גרא בטלפון, לפירסומאי: "ואני רוצה את השם שלי בגדול".

עודד גרא: "נורא חשוב לי שאנשים יאהבו אותי. רק אז אני אוהב את עצמי. אני משקיע הרבה אנרגיה ברצון שלי שיאהבו אותי. אם משהו גורם לי בכל פעם שוק מחדש זה אם אני שומע שמישהו אמר שהוא לא אוהב אותי. אני זקוק לאהבה ויודע לתת הרבה חום. אולי בגלל שההורים שלי גרושים. היום אני יודע שמי שלא אוהב אותי – מפסיד".

על הקו סוכנת נסיעות. "מה עם הכרטיסים ללונדון?". גרא לשפופרת: "זה יוצא יום הזיכרון? את בטוחה? שיט. זה מקלקל לי הכל. לא! אני לא הולך להרוס לי את יום העצמאות. החג היחידי השמח במדינה הזאת. טרדישנלי אנחנו בבראנץ' בבוקר, פיקניק בצהרים ומסיבה בערב. את מכירה אותי. אני אבלה כל הלילה ואעלה לטיסה בבוקר".

המעצב: "בחיים שלי אני לא מגיע למצבים של התנצחויות, של שנאות, של עימותים. רוצה להיות בשקט. מתאים את ההתנהגויות שלי לסיטואציות שמתפתחות. התנהגות סביב בריכה בשבת בבוקר שונה מהתנהגות בארוחת ערב רישמית עם שר בממשלה".

הספר "סגנון אישי" נפתח בהקדמה מאת עודד גרא: "סגנון אישי כולל את תבונתך, את השכלתך, את תחושתך, את מה שתוכל להשיג בחיים. התפתחות סגנונך האישי מקדמת אותך לעבר הנקודה בה... העניינים יהיו בשליטתך".

גרא: "אני אמביציוזי, קרייריסט, רוצה הכרה וסטטוס כלכלי. אני חושב שאני מעודן. אמא שלי ואשתי אומרות לי שאני יכול גם להיות קשוח ואכזרי".

גרא בטלפון: "תאמיני לי, הם אנשים נפלאים. נהדרים. יש להם יאכטה, בית בפלורידה, בית בניו־יורק. יש להם אניוורסארי, 40 שנה. הזמינו אצלי בגד. אני צריך מישהו שיקפיץ להם את זה לניו־יורק".

הקליינטית לגרא: "אני נראית בזה מליון דולר".

נשיקות. נשיקות. נשיקות.

גרא מלווה את השמלה במבט, לוחש: "דילי אלגנט".

מזכירה מנפנפת ביד: "בון וויאז'".

אתה רואה משהו מביך באורח החיים שלך, בהתנהגות שלך?

"לא, בכלל לא. זה כיף שבן־אדם כמוני יכול לעשות שילוב בין התחביב שלו – תרבות ואסתטיקה – לעיסוק שלו בחיים".

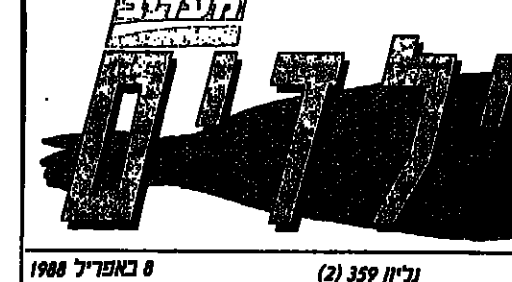
מה יכול להפריע לך, אם בכלל?

"אשה שלא רואה את עצמה נכון, שאין לה גבולות, שמבזה את עצמה".

לסטודיו נכנס מכר, מושיט יד, אומר: "אפשר להגיד מזל טוב?".

עודד גרא לוחץ את היד המושטת, עונה: "מזל טוב אפשר להגיד לי בכל יום מחדש".

בילי מוסקונה־לרמן

כ"א בניסן תשמ"ח · גליון 359 (2) · 8 באפריל 1988
עורכת: בת דורה בר

עתידנות

מְהַדּוּרַת חֲדָשׁוֹת לְפִי בַּקָּשַׁתְכֶם

בְּתוֹךְ עֶשְׂרִים שָׁנָה תּוּכְלוּ לָשֶׁבֶת מוּל הַטֶּלֶוִיזְיָה שֶׁלָּכֶם וְלִצְפּוֹת בִּמְהַדּוּרַת חֲדָשׁוֹת מְקוֹרִית מִיּוֹם כְּשַׁיֶּכֶת לִתְחוּם הַמַּדָּע הַבִּדְיוֹנִי, אוּלָם תּוֹךְ עֶשְׂרִים שָׁנָה תֵּהָפֵךְ לִמְצִיאוּת שֶׁל מַמָּשׁ. בִּתְחִלַּת הַמְּהַדּוּרָה תּוֹפִיעַ עַל מִרְקַע הַטֶּלֶוִיזְיָה קַרְיָנִית נֶחְמָדָה וְסִימְפָּטִית וּתְבָרֵךְ אֶתְכֶם לְשָׁלוֹם. מֵאֲחוֹרֵי גַּבָּהּ יֻצְּגוּ כַּמָּה שׁוּרוֹת סוּגֵי הַחֲדָשׁוֹת הַשּׁוֹנִים – חֲדָשׁוֹת כְּלָלִיּוֹת, חֲדָשׁוֹת סְפּוֹרְט, חֲדָשׁוֹת מַדָּע וְטֶכְנוֹלוֹגְיָה וְכוּ'. הַקַּרְיָנִית תְּבַקֵּשׁ מִכֶּם לִבְחֹר אֶת סוּג הַחֲדָשׁוֹת הָרָצוּי לָכֶם. כָּל סוּג חֲדָשׁוֹת יִהְיֶה מְסֻפָּר בְּמִסְפָּר מִשֶּׁלּוֹ וַעֲלֵיכֶם יִהְיֶה לְהַקִּישׁ בְּמִסְפָּרוֹ שֶׁל סוּג הַחֲדָשׁוֹת הָרָצוּי לָכֶם. תּוּכְלוּ לַעֲשׂוֹת זֹאת בְּאֶמְצָעוּת הַקָּשַׁת הַמִּסְפָּר ע"י לוּחַ מַקָּשִׁים שֶׁיִּהְיֶה קָבוּעַ בַּשַּׁלָּט־הָרָחוֹק שֶׁלָּכֶם. אוּלָם תּוּכְלוּ לְבַצֵּעַ אֶת אוֹתוֹ הַדָּבָר גַּם בְּאֶמְצָעוּת אֲמִירַת הַמִּסְפָּר בְּדִבּוּר.

מִיָּד לְאַחַר שֶׁהִקַּשְׁתֶּם אוֹ אֲמַרְתֶּם אֶת בְּחִירַתְכֶם תַּעַבְרוּ אֶל קַרְיָנִית אַחֶרֶת אוֹ אֶל קַרְיָן אַחֵר. הַקַּרְיָן אוֹ הַקַּרְיָנִית יַצִּיג/תַּצִּיג לִפְנֵיכֶם אֶת הַחֲדָשׁוֹת הַמְּבֻקָּשׁוֹת, כְּשֶׁהֵן מְלֻוּוֹת, כַּמּוּבָן, בְּמַרְאוֹת וּבְקוֹלוֹת הַנּוֹגְעִים לַחֲדָשׁוֹת. אִם נִבְחַר, לְמָשָׁל, בַּחֲדָשׁוֹת הַמַּדָּע וְהַטֶּכְנוֹלוֹגְיָה תֻּצַּג לְפָנֵינוּ אוּלַי סְפִינַת הֶחָלָל הַחֲדָשָׁה שֶׁשֻּׁגְּרָה זֶה עַתָּה אֶל כּוֹכַב הַלֶּכֶת צֶדֶק, אוֹ אוּלַי יֻצְּגוּ לְפָנֵינוּ דְּגָמֵי הָרוֹבּוֹטִים הַבֵּיתִיִּים הַחֲדִישִׁים שֶׁזֶּה עַתָּה פֻּתְּחוּ. בַּחֲדָשׁוֹת הַסְּפּוֹרְט נוּכַל אוּלַי לִצְפּוֹת בָּאַלּוּפוּת קְפִיצָה לָרֹחַק עַל פְּנֵי הַיָּרֵחַ.

אִם תִּרְצוּ, בְּמַהֲלַךְ הַמְּהַדּוּרָה, לַעֲבֹר מִסּוּג חֲדָשׁוֹת אֶחָד לְסוּג אַחֵר, תּוּכְלוּ לַעֲשׂוֹת זֹאת בְּקַלּוּת רַבָּה, פָּשׁוּט ע"י הַקָּשַׁת אוֹ אֲמִירַת מִסְפָּרוֹ הַמַּתְאִים שֶׁל סוּג הַחֲדָשׁוֹת הָאַחֵר שֶׁבּוֹ רְצוֹנְכֶם.

וּמָה יִקְרֶה אִם לֹא נָקוֹב בִּתְחִלַּת מְהַדּוּרַת הַחֲדָשׁוֹת בְּשׁוּם מִסְפָּר? בְּמִקְרֶה זֶה תִּתְנַהֵל מְהַדּוּרַת הַחֲדָשׁוֹת בְּאֹפֶן הַדּוֹמֶה בִּמְתֻכָּנְתּוֹ לָזוֹ שֶׁל יָמֵינוּ. דְּהַיְנוּ, בְּאוֹתוֹ אֹפֶן בּוֹ מִתְנַהֶלֶת מְהַדּוּרַת חֲדָשׁוֹת טֶלֶוִיזְיוֹנִית בַּת יָמֵינוּ, מְהַדּוּרָה שֶׁבָּהּ מַהֲלַךְ הַצָּגַת הָעִנְיָנִים אֵינוֹ מֻשְׁפָּע מֵהַצּוֹפֶה הַמָּצוּי מוּל מַקְלֵט הַטֶּלֶוִיזְיָה, וּמֻכְתָּב אַךְ (וְרַק מִתּוֹךְ אֻלְפַּן הַחֲדָשׁוֹת.

מְהַדּוּרַת הַחֲדָשׁוֹת הַמְשֻׁכְלֶלֶת שֶׁתֹּאֲרָה לְעֵיל תִּתְאַפְשֵׁר הוֹדוֹת לַטֶּכְנוֹלוֹגְיָה הַבָּאָה: אֻלְפַּן הַטֶּלֶוִיזְיָה יְשַׁדֵּר לְמַעֲשֶׂה מִסְפָּר שִׁדּוּרֵי חֲדָשׁוֹת בְּעֵת וּבְעוֹנָה אַחַת, כְּשֶׁכָּל שִׁדּוּר נוֹשֵׂא עָלָיו מְהַדּוּרַת חֲדָשׁוֹת שׁוֹנָה. בְּחִירָתוֹ שֶׁל הַצּוֹפֶה בְּסוּג זֶה אוֹ אַחֵר שֶׁל חֲדָשׁוֹת תַּעֲבֹר אֶל מַחְשֵׁב, שֶׁיִּהְיֶה מָצוּי בְּמַקְלֵט הַטֶּלֶוִיזְיָה וְהַמַּחְשֵׁב יַצִּיג אֶת הַמְּהַדּוּרָה הַמְּבֻקֶּשֶׁת.

מְהַדּוּרַת חֲדָשׁוֹת חַדְשָׁנִית זוֹ תְּאַפְשֵׁר לְכָל אֶחָד לִצְפּוֹת בַּחֲדָשׁוֹת הַמַּתְאִימוֹת לִרְצוֹנוֹ, וְטַעֲמָיו וְנִטְיוֹתָיו וְעַדִּיפוּיוֹתָיו בְּלִי שֶׁיֵּאָלֵץ לִרְאוֹת מוּל עֵינָיו אֶת כָּל הַחֲדָשׁוֹת מִכָּל הַסּוּגִים.

תְּהִי זוֹ מְהַדּוּרַת חֲדָשׁוֹת לְפִי בַּקָּשַׁתְכֶם. ●

יורם אורעד

לוחץ לי

חברה

בְּשֶׁל מַגּוּל הַמִּכְתָּבִים לֹא נוּכַל לְפַרְסֵם אֶת כֻּלָּם, אוּלָם תְּשׁוּבוֹת תִּנָּתֵנָּה לְכֻלָּם בַּדֹּאַר!

לִשְׁמוֹנָה בַּת ה־12
בַּקָּשַׁת שֶׁפָּנְתָה אֵלַי בְּשֵׁם זֶה, מַסְבִּיר לְדַעְתֵּךְ אֶת הַרְגָּשָׁתֵךְ. אַתְּ מְבַקֶּשֶׁת מֵאִמֵּךְ לַעֲשׂוֹת דִּיאֶטָה, וְאִלּוּ הִיא חוֹשֶׁשֶׁת שֶׁתִּפְגְּעִי בְּכָךְ בִּצְמִיחָתֵךְ הַתַּקִּינָה וּמְסֻכֶּנֶת. מֶחְקָרִים מַרְאִים כִּי נַעַר בְּגִיל 10–18 זָקוּק לְהַרְבֵּה מְאֹד קָלוֹרִיּוֹת בְּמֶשֶׁךְ הַיּוֹם. לָכֵן אֵין צֹרֶךְ בְּאֹכֶל מְיֻחָד. מַסְפִּיק שֶׁתִּמָּנְעִי מֵעַצְמֵךְ מַמְתַּקִּים, עוּגוֹת וּמַאֲכָלִים מְמֻתָּקִים אֲחֵרִים, וְתִסְתַּפְּקִי בְּ־4 פְּרוּסוֹת לֶחֶם לְיוֹם (לְלֹא מְרִיחוֹת מְתוּקוֹת). אִכְלִי אֶת הָאֹכֶל שֶׁאִמֵּךְ מְבַשֶּׁלֶת בְּכַמֻּיּוֹת קְטַנּוֹת וַאֲנִי בְּטוּחָה שֶׁתִּרְאִי אֶת הַהֶבְדֵּל תּוֹךְ מִסְפַּר שָׁבוּעוֹת. הֱיִי נָעִימָה.

לַחֲבֵרִים הַמְאֹהָבִים
כְּתַבְתֶּם מִכְתָּב מְשֻׁתָּף וּשְׁאַלְתֶּם מָתַי צָרִיךְ לְהִתְנַשֵּׁק
כְּהַשְׁלָמָה לַחֲבֵרוּת יָפָה.
נְשִׁיקוֹת אֵינָן חֲבֵרוּת, וַחֲבֵרוּת יְכוֹלָה לְהִמָּשֵׁךְ לְעוֹלָמִים
גַּם לְלֹא קֶשֶׁר גּוּפָנִי בֵּין הַחֲבֵרִים. לְכָךְ אָנוּ קוֹרְאִים "חֲבֵרוּת אַפְּלָטוֹנִית".
אִם הָיָה לָכֶם צֹרֶךְ בִּנְשִׁיקוֹת – לֹא הֱיִיתֶם שׁוֹאֲלִים אוֹתִי.
בְּכָל מִקְרֶה, אִם יֵשׁ לָכֶם סְפֵקוֹת – אַל תְּנַסּוּ. הַחֵלֶק
הַטּוֹב בְּיוֹתֵר בִּנְשִׁיקָה הוּא הַצַּד הַסְּפּוֹנְטָנִי שֶׁלָּהּ. כְּלוֹמַר, הָעֻבְדָּה שֶׁהִיא בָּאָה מִתּוֹךְ דַּחַף פִּתְאֹמִי (רָצוֹן אֲמִתִּי מִשְּׁנֵי הַצְּדָדִים. סַבְלָנוּת, זֶה עוֹד יַגִּיעַ!

שוח שי

מעניין מאוד

שעון מתפוח אדמה

מי זה החכם שמכניס תפוחי אדמה לתוך שעון?!
דבר אחד בטוח, זה לא איזה ילד שובב, אלא דווקא מישהו רציני, שהקדיש מחשבה וכוונות חיוביות לעניין. ולולא תחב את תפוחי האדמה – לא היה השעון הזה קיים בכלל!

כי זהו בדיוק העניין: לוקחים שני תפוחי אדמה בגודל בינוני, מחברים אותם לחוטים המתאימים ו... ישנו השעון פועל!
איך זה קורה? פשוט מאוד, מתברר. בזכות תחומצה הטבעית שבתפוחי האדמה נוצר זרם חשמלי. לא הרבה, אמנם, אבל מספיק כדי להפעיל את השעון.

והשעון הזה, אגב, כבר איננו סתם שעשוע פרטי. בארצות הברית, למשל, ניתן כבר להשיגו בחנויות. ●

אראלה אשד

שעון מתפוח אדמה

כוכב שביט (פרק 28) — כתב וצייר אורי פינק

משחק האגוזים

בַּדֶּרֶךְ לְבֵית־הַסֵּפֶר זָרְחָה שֶׁמֶשׁ נֶהְדֶּרֶת, שֶׁמֶשׁ נְקִיָּה, שֶׁצַּחְצְחָה עַל יְדֵי הַגֶּשֶׁם הָאַחֲרוֹן.

נִסִּיתִי לְהִסְתַּכֵּל לַשֶּׁמֶשׁ וּלְסַפֵּר לָהּ כַּמָּה אֲנִי שָׂמֵחַ הַיּוֹם. אַךְ הִיא זָרְחָה בְּאוֹר חָזָק אַחֲרֵי חֹרֶף אָרֹךְ. הָיִיתִי מְסֻנְוָר לְגַמְרֵי כְּשֶׁשָּׁמַעְתִּי אֶת קוֹלוֹ שֶׁל אוּרִי.

"עוֹדֵד, הַיּוֹם מְחַלְּקִים אֱגוֹזִים לְמִשְׂחֲקֵי פֶּסַח". "אֲנִי יוֹדֵעַ", עָנִיתִי.

"בּוֹא נִהְיֶה בְּשֻׁתָּף", הִצִּיעַ אוּרִי.

"בְּסֵדֶר" אָמַרְתִּי.

חֲצַר בֵּית־הַסֵּפֶר הָיְתָה רֵיקָה. יָדַעְנוּ שֶׁרוּתִי הַמּוֹרָה מְחַלֶּקֶת כְּבָר בַּכִּתָּה לְכָל יֶלֶד עֲשָׂרָה אֱגוֹזִים. זוֹ מָסֹרֶת בְּבֵית־סִפְרֵנוּ, "מַתְּנַת הַהַפְתָּעָה לַיְלָדִים לִכְבוֹד חַג הַפֶּסַח". רַצְנוּ מַהֵר לַכִּתָּה. פָּחַדְנוּ שֶׁלֹּא יִשָּׁאֲרוּ לָנוּ אֱגוֹזִים.

יוֹנָתָן הַגָּדוֹל עִם כַּמָּה מֵחֲבֵרָיו הוֹפִיעוּ לְיַד הַכִּתָּה שֶׁלָּנוּ. הֵם בָּאוּ כָּרָגִיל לְשַׂחֵק וּלְהַרְוִיחַ מֵהַקְּטַנִּים.

נוּרִית וְדָלְיָה, שֶׁהָיוּ שְׁתֻפוֹת בָּאֱגוֹזִים, בָּרְחוּ מִיּוֹנָתָן וַחֲבֵרָיו. הֵן לֹא רָצוּ לְשַׂחֵק אִתָּם...

אוּרִי וַאֲנִי שִׂחַקְנוּ אִתָּם. הִפְסַדְנוּ שְׁנֵי אֱגוֹזִים וְהִסְתַּלַּקְנוּ מִיָּד. רַצְנוּ בֶּחָצֵר הָלוֹךְ וָשׁוֹב כְּשֶׁלְּפֶתַע הוֹפִיעוּ מוּלֵנוּ דָּלְיָה וְנוּרִית. "רוֹצִים לִהְיוֹת בְּשֻׁתָּף?" שָׁאֲלָה דָּלְיָה. "בְּסֵדֶר", עָנִיתִי מִיָּד. "הָבִיאוּ אֶת הָאֱגוֹזִים שֶׁלָּכֶן", קָרָא אוּרִי וּפָתַח אֶת הַשַּׂקִּית.

"אֵין לָנוּ יוֹתֵר אֱגוֹזִים. הִפְסַדְנוּ הַכֹּל" לָחֲשָׁה נוּרִית בְּעֶצֶב. "אָז אִי אֶפְשָׁר" פָּסַק אוּרִי. "אֵין דָּבָר" בִּקַּשְׁתִּי מֵאוּרִי. "בּוֹא נְשַׁתֵּף אוֹתָן". נוּרִית וְדָלְיָה חִבְּקוּ אוֹתִי לִשְׁנִיָּה וְאָז הִמְשַׁכְנוּ אַרְבַּעְתֵּנוּ לְהִתְרוֹצֵץ בֶּחָצֵר.

רוּתִי הַמּוֹרָה עָמְדָה מֵרָחוֹק וּסְבִיבָהּ יְלָדִים. רַצְנוּ לְעֶבְרָהּ. אוּרִי צָעַק לָהּ בְּהִתְלַהֲבוּת: "רוּתִי, זוּג אוֹ פֶּרֶט" וְהֶחְבִּיא אֶת יָדָיו מֵאֲחוֹרֵי גַּבּוֹ.

"הִפְסַדְתִּי אֶת כָּל הָאֱגוֹזִים" צָחֲקָה רוּתִי וּפָרְשָׂה לְפָנֵינוּ אֶת כַּפּוֹת יָדֶיהָ הָרֵיקוֹת.

שָׁמַעְנוּ מֵרָחוֹק מִישֶׁהוּ צוֹעֵק: "עוֹדֵד, אוּרִי, דָּלְיָה, נוּרִית". גִּיא רָץ לִקְרָאתֵנוּ בְּשִׂמְחָה. כִּיסָיו הָיוּ נְפוּחִים וּמְלֵאִים אֱגוֹזִים. אַחֲרָיו רָצָה מִיכַל, כְּשֶׁבְּיָדָהּ שַׂקִּית מְלֵאָה אֱגוֹזִים.

הַפָּנִים שֶׁלָּהֶם הָיוּ אֲדֻמּוֹת מֵהִתְרַגְּשׁוּת וְהֵם סִפְּרוּ לָנוּ בִּנְשִׁימָה אַחַת וּבְיַחַד שֶׁהֵם בְּשֻׁתָּף וְשֶׁיֵּשׁ לָהֶם מֵאָה אֱגוֹזִים. "אֵיךְ יְכָלְתֶּם לִסְפֹּר?" שָׁאַל אוּרִי לֹא מַאֲמִין.

גִּיא לֹא עָנָה וְאָמַר לִי: "פֶּרֶט".

פָּתַחְתִּי אֶת כַּף יָדִי וְהָיוּ בָּהּ שְׁלֹשָׁה אֱגוֹזִים.

גִּיא חָטַף מִיָּדִי אֶת הָאֱגוֹז שֶׁהָרְוִיחַ. אַחַר כָּךְ פָּנָה לְאוּרִי וְאָמַר: "זוּג". אוּרִי פָּתַח אֶת יָדוֹ וְהָיוּ בְּתוֹכָהּ שְׁנֵי אֱגוֹזִים. הַפַּעַם הָיְתָה זוֹ מִיכַל שֶׁחָטְפָה אֶת הָאֱגוֹז מִיָּדוֹ שֶׁל אוּרִי הַמַּפְסִיד.

נִשְׁמַע הַצִּלְצוּל. נִשְׁאַרְנוּ אוּרִי, אֲנִי, דָּלְיָה וְנוּרִית עִם שְׁלֹשָׁה אֱגוֹזִים, יֶלֶד שֶׁעָבַר בִּמְרוּצָה דָּחַף אֶת מִיכַל וְנֶעְלַם. הַשַּׂקִּית שֶׁל מִיכַל נִקְרְעָה וְכָל הָאֱגוֹזִים הִתְפַּזְּרוּ עַל הָאָרֶץ.

"מַגִּיעַ לָהּ" הֵטִיחַ אוּרִי. כֻּלָּנוּ רַצְנוּ לַכִּתָּה, וְהִשְׁאַרְנוּ אֶת גִּיא וּמִיכַל הַבּוֹכִיָּה זוֹחֲלִים עַל הָאָרֶץ וְאוֹסְפִים אֶת הָאֱגוֹזִים.

שָׂרָה סַבְּרוֹנִי
אֲרִיאֵלָה שָׁקֵד

משתעשעים
מימי

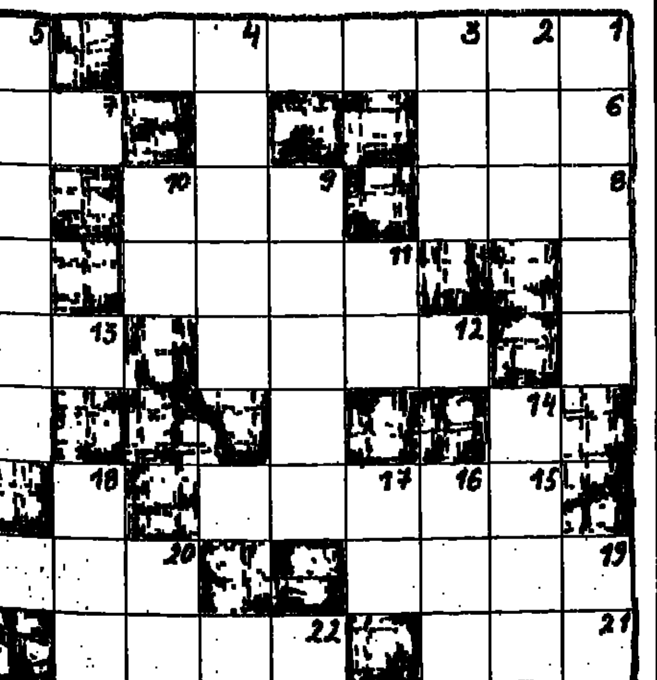
תַּשְׁבֵּץ הַמַּצָּה

מְאֻזָּן: 1. "גּוֹנְבִים" אוֹתוֹ בְּלֵיל הַסֵּדֶר. 6. אֵבֶר בַּפָּנִים. 7. אֶחָד — — יוֹדֵעַ? 8. בְּצוֹתָא. 9. חֶבֶל - 11. זָרִיז, שֶׁאֵינֶנּוּ אִטִּי. 12. אֶת סְפִירָתוֹ מַתְחִילִים מִפֶּסַח. 13. "— — גַּדְיָא". 15. מַה — — — — — הַלַּיְלָה הַזֶּה? 19. מִתּוֹכָהּ קוֹרְאִים בְּלֵיל הַסֵּדֶר. 20. מוֹשַׁב הָעִבְרִים בְּמִצְרַיִם. 21. הֵקִים בִּנְיָן. 22. מוּנַחַת עַל הַשֻּׁלְחָן בְּלֵיל הַסֵּדֶר.

מְאֻנָּךְ: 1. הַנָּבִיא שֶׁשָּׂמִים לִכְבוֹדוֹ כּוֹס מְיֻחֶדֶת עַל שֻׁלְחַן הַסֵּדֶר. 2. אֶחָד מִשְּׁלֹשֶׁת הָרְגָלִים. 3. תּוֹקְעִים אוֹתוֹ בָּאֲדָמָה עַל מְנָת לְחַזֵּק אֶת מֵיתְרֵי הָאֹהֶל. 4. עֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּ — — — — 5. הָעֶרֶב הָרִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח. 9. אָחִי מֹשֶׁה. 10. אוֹיֵב. 11. אוֹת עִבְרִית. 14. מֵפִיק צְלִילִים מִכְּלִי מוּסִיקָלִי. 16. כֵּן פּוֹרְחִים פְּרָחִים. 17. מַשְׁקֶה עֲמָמִי. 18. הוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם. 19. תֵּן. 20. דָּר.

פתרונות יש לשלוח ל"מעריב לילדים" ת.ד 20044 ת"א

בין הפותרים יוגרל סט עטים צבעוני

אִמְרָה לְפֶסַח

לִפְנֵיכֶם 10 קְטָעִים יְדוּעִים מִתּוֹךְ הַהַגָּדָה. מִכָּל קֶטַע הֻשְׁמְטָה מִלָּה אַחַת. גַּלּוּ אוֹתָהּ. וּלְאַחַר שֶׁתִּמְצְאוּ אֶת כָּל הַמִּלִּים הָרִאשׁוֹנוֹת חַבְּרוּ אֶת הָאוֹתִיּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁלָּהֶן וְתְקַבְּלוּ מִלָּה הַקְּשׁוּרָה אַף הִיא לְחַג הַפֶּסַח.

1. ______ נִשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלֵּילוֹת?
2. ______ הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרַיִם.
3. ______ שֶׁנָּתַן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל.
4. ______ צְפַרְדֵּעַ כִּנִּים עָרוֹב...
5. ______ שֶׁעָמְדָה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ.
6. ______ מָה הוּא אוֹמֵר?
7. ______ אֲנַחְנוּ חַיָּבִים לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ.
8. ______ סִדּוּר פֶּסַח כְּהִלְכָתוֹ.
9. ______ מָה הוּא אוֹמֵר? מָה הָעֲבוֹדָה הַזֹּאת לָכֶם.
10. ______ יוֹדֵעַ לִשְׁאוֹל?
11. ______ בִּמְלוּכָה תּוֹמֵךְ כַּהֲלָכָה.

בין הפותרים יוגרל ספר של אבשלום קור

צילום: ...

עשרות ילדים מקוראי "מעריב לילדים" השתתפו בהקרנת הסרט "דובוני אכפת לי בארץ הפלאות", שהוקרן באולם דיזנגוף. כל מי שלא הצליח להכנס יפוצה במבצע הבא.